

Iulie 2014

Document pentru informare publică

Raportul, elaborat în temeiul art.219(2) din Legea educației naționale 1/2011, a fost adoptat de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, în ședința din 18 iulie 2014.

Raport public anual – 2013

Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun

- **Finanțarea universităților de stat în anul 2013**
- **Tendențe și comparații internaționale**
- **Propuneri de optimizare pentru 2014 - 2020**

Grupul de lucru pentru elaborarea Raportului a fost compus din:

*Adrian Miroiu și Bogdan Murgescu (coordonatori),
Mihai Gîrțu, Constantin Mitruț,
Bogdan Florian, Anca Babeț,
Gabriela Jitaru și Mircea Țeca.*

Cuprins

Cuprins	1
Lista Graficelor și Tabelelor	1
Rezumat	3
Introducere	4
Capitolul I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România	6
I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior	6
I.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România, în anul 2013	7
Capitolul II. Finanțarea de la buget a universităților de stat, în anul 2013	11
II.1. Numărul de studenți înmatriculați și fondurile alocate de la buget pentru finanțarea universităților de stat în 2013, comparativ cu anii anteriori	11
II.2. Distribuția fondurilor pentru finanțarea instituțională a universităților de stat, în anul 2013	16
II.3. Finanțarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul universitar 2011/2012	18
II.4. Finanțarea de bază	20
II.5. Finanțarea suplimentară de excelență	23
II.6. Alte componente ale finanțării instituționale în 2013	26
II.7. Concluzii privind finanțarea în 2013	30
Capitolul III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior	33
III. 1. Modele și tendințe în finanțarea învățământului superior	33
III. 2. Nivelul finanțării învățământului superior	37
III. 3. Resurse private pentru învățământul superior	42
III. 4. Asigurarea echității sociale și ajutoarele financiare pentru studenți	44
III.5. Experiențe internaționale privind finanțarea educației superioare pe parcursul vieții	50
Capitolul IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România..	53
IV.1. Viziunea și principiile CNFIS, cu privire la finanțarea învățământului superior din România	53
IV.2. Propunerea CNFIS pentru metodologia finanțării învățământului superior în anul 2014	55
IV.2.1. Finanțarea de bază	56
IV.2.2. Finanțarea suplimentară	57
IV.2.3. Fondul de dezvoltare instituțională	59
IV.3. Propuneri de optimizare pe termen mediu a finanțării învățământului superior din România	60
IV.3.1. Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020	60
IV.3.2. Diferențierea finanțării în funcție de misiunile asumate de către universități	62
IV.3.3. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii	63
IV.3.4. Optimizarea numărului total de granturi pentru fiecare ciclu de studii	65
IV.3.5. Propunere privind alocarea granturilor în funcție de gradul de prioritate al domeniilor de studii ...	66
IV.3.6. Diversificarea formelor de sprijin financiar pentru studenți	67
IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România ..	68
IV.5. Propuneri privind creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior	69
Concluzii	72
Anexe	73

Lista Graficelor și Tabelelor

Tabelul 1.1 — Numărul de studenți înmatriculați în programe de studii universitare (2007–2013)	8
Tabelul 1.2 — Numărul de studenți înmatriculați în anul I de studii (2007–2013)	8
Tabelul 1.3 — Numărul studenților ce studiază în regim cu taxă la universități private (2007–2013)	9
Tabelul 1.4 — Numărul cadrelor didactice titulare, pe funcții didactice, la universități publice și private (2008–2014)	9
Tabelul 1.5 — Numărul cadrelor didactice titulare, pe funcții didactice, la universități publice (2008–2014)	9
Tabelul 2.1 — Numărul de studenți înmatriculați la programe de studii universitare (2007–2013)	11
Graficul 2.1 — Evoluția ponderilor numărului de studenți în regim cu taxă, însumate pentru toate cele trei cicluri de studii universitare (2007–2013)	12

Graficul 2.2 — Evoluția ponderilor numărului de studenți în regim cu taxă, pentru fiecare ciclu de studii universitare (2007–2013).....	12
Tabelul 2.2 — Numărul de studenți înmatriculați în anul I de studii, la fiecare dintre ciclurile de studii universitare (2007–2013).....	13
Tabelul 2.3 — Numărul studenților ce studiază în regim subvenționat și cu taxă, pe fiecare ciclu de studii, la universități de stat (2013).....	14
Tabelul 2.4 — Alocația pentru finanțarea instituțională a universităților publice și procentul din produsul intern brut (2007–2013).....	15
Tabelul 2.5 — Alocația medie pe student fizic (2007–2013).....	15
Tabelul 2.6 — Structura fondurilor alocate de la buget pentru finanțarea instituțională a universităților de stat (2012–2013).....	17
Tabelul 2.7 — Fondurile alocate în 2013 universităților de stat pentru finanțarea studiilor universitare de doctorat, prin granturi doctorale.....	18
Tabelul 2.8 — Numărul de studenți echivalenți unitari și alocația per student echivalent unitar în perioada 2007–2013.....	21
Tabelul 2.9 — Situația repartizării finanțării de bază pe universități, pentru anul 2013.....	21
Tabelul 2.10 — Valoarea indicilor de excelență (k), în funcție de poziționarea în ierarhie a programelor de studii și de ciclul de studii.....	23
Tabelul 2.11 — Ponderea studenților echivalenți unitari (SEU), pe clase de ierarhizare, în 2013.....	23
Tabelul 2.12 — Valori efective ⁽¹⁾ ale indicilor de excelență, pe clase de ierarhizare, în 2013.....	23
Tabelul 2.13 — Situația finanțării instituțiilor de învățământ superior de stat din fonduri publice, în 2013.....	24
Tabelul 2.14 — Situația repartizării pe universități a finanțării suplimentare bazate pe excelență, pentru anul 2013.....	25
Tabelul 2.15 — Evoluția finanțării repartizate fără formulă de calcul, în perioada 2010-2013.....	26
Tabelul 2.16 — Influența modului de alocare a componentelor finanțării pentru anul 2013 (variațiile % relative determinate comparativ cu alocarea de referință, pe student echivalent unitar, pentru sume date).....	27
Graficul 2.3 — Evoluția finanțării instituționale totale și a celei calculate prin formulă (2007 - 2013).....	29
Tabelul 2.17 — Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale totale și ponderile pe subcomponente, din total finanțare, pentru anul 2013.....	30
Tabelul 2.18 — Comparatie între repartizarea finanțării instituționale totale pe universități, în 2013 vs 2012, și analiza variației relative și a factorilor care au determinat-o.....	31
Tabelul 3.1 — Nivelul cheltuielilor publice pentru educație (% din PIB).....	38
Tabelul 3.2 — Ponderea cheltuielilor cu educația la nivel terțiar în PIB (%).....	39
Tabelul 2.3 — Cheltuieli anuale pe student în instituții publice (PPS).....	40
Tabelul 3.4 — Cheltuieli anuale pe student/elev în instituțiile de educație publice și private, toate nivelurile de educație, comparate cu PIB/locuitor.....	41
Tabelul 3.5 — Ajutoare financiare pentru studenți (% din cheltuielile publice pentru educație la nivel terțiar). 44	44
Graficul 3.1 — Valoare bursă socială/grant lunar (Euro).....	46
Graficul 3.2 — Evoluția alocației bugetare pentru fondul de burse (2008-2014).....	48
Graficul 3.3 — Evoluția subvenției bugetare pentru cămine și cantine (2008-2014).....	49
Graficul 3.4 — Evoluția subvenției bugetare pentru transportul urban (2008-2014).....	50
Tabelul 3.6 — Participarea populației la educația pe tot parcursul vieții (%).....	52
Tabelul 4.1 — Lista indicatorilor de calitate, propuși pentru aplicare în anul 2014.....	58
Tabelul A.1 — Finanțarea prin granturi a studenților doctoranzi înmatriculați începând cu anul 2011-2012 (<i>fundamentarea grantului anual pentru doctorat</i>).....	73
Tabelul A.2 — Repartizarea finanțării instituționale pe cicluri de studii și subcategorii de finanțare, pentru anul 2013, și propunerea pentru anul 2014.....	74
Tabelul A.3 — Lista formelor de învățământ cu coeficienții de echivalare corespunzători folosiți pentru finanțarea studenților înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master și a doctoranzilor înmatriculați anterior anului universitar 2011/2012.....	75
Tabelul A.4 — Lista domeniilor de ierarhizare cu coeficienții de cost corespunzători folosiți pentru finanțarea studenților înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master și a doctoranzilor înmatriculați anterior anului universitar 2011/2012.....	76

Rezumat

Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior este un organism consultativ al Ministerului Educației Naționale, care, conform art. 219, alin. 2 din Legea educației naționale nr. 1/2011, printre alte atribuții pe care le are, „prezintă anual Ministerului Educației Naționale un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun, pe care îl face public”. Raportul li se adresează actorilor instituționali și organizaționali, interesați de sistemul de învățământ superior, ale căror contribuții la elaborarea unor politici publice informate în acest domeniu sunt binevenite.

În scopul unei bune înțelegeri a funcționării politicii de finanțare a învățământului superior, în primul capitol al documentului este prezentat și discutat contextul legislativ, instituțional și organizațional, și este descrisă succint evoluția numărului de studenți și cadre didactice în anii 2007-2013. Modalitatea de alocare, în anul 2013, a finanțării instituționale a universităților de stat, de la bugetul Ministerului Educației Naționale, este prezentată în capitolul al doilea. A treia parte a raportului descrie tendințele internaționale în domeniul finanțării învățământului superior și a acordării unor forme de sprijin financiar pentru studenți, astfel încât să permită o poziționare corectă a realităților din România în context european și/sau mondial și să ajute la identificarea unor bune practici și soluții găsite în alte state. În fine, dar nu în cele din urmă, capitolul IV detaliază propunerile elaborate și asumate de CNFIS atât în ceea ce privește soluțiile imediate, cât și în ceea ce privește posibilitățile de optimizare pe termen mediu și lung.

Principalele concluzii ale raportului public anual al CNFIS evidențiază:

- *agravarea subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior din România, care conduce la scăderea calității învățământului superior și a competitivității universităților din România pe termen mediu și lung, aceasta afectând șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI;*
- *necesitatea întăririi și perfecționării mecanismelor pentru valorificarea corectă și eficientă a resurselor existente la nivelul sistemului de învățământ superior;*
- *necesitatea stabilirii, la nivel național, a unei strategii coerente și a unui set de priorități pentru dezvoltarea pe termen lung a sistemului de învățământ superior din România.*

Pentru optimizarea finanțării publice a învățământului superior, CNFIS a elaborat un set de propuneri care urmăresc:

- *continuarea implementării finanțării studiilor universitare pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, prin extinderea eșalonată a aplicării acestui mecanism de la nivelul studiilor de doctorat la ciclurile de master și licență;*
- *creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național;*
- *sporirea cuantumului și reforma politicilor de alocare a diverselor forme de sprijin material pentru studenți, astfel încât acestea să devină mai eficiente în direcția asigurării echității, referitor la accesul la educația de nivel universitar, și să contribuie la atragerea studenților spre domenii de studii considerate prioritare la nivel național;*
- *crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea și finanțarea de la buget a unor forme flexibile de învățământ superior pe întreg parcursul vieții, care să permită adulților acumularea și certificarea unor competențe profesionale constitutive calificărilor de la nivel licență și/sau master, în condiții riguroase de asigurare a calității, garantate de cele mai performante universități din sistem;*
- *adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritară a granturilor de studii pe domenii, și nu doar pausal, la nivel de universități;*
- *alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională;*
- *optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare, pornind de la performanța diferitelor instituții de învățământ superior în diversele domenii de studii și/sau ramuri de știință;*
- *diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior;*
- *creșterea acurateței bazei informaționale referitoare la sistemul de învățământ superior din România.*

Introducere

În cele aproape două decenii de activitate neîntreruptă, Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) a avut un rol central în procesul de modernizare treptată și permanentă a metodologiei de finanțare a universităților, putând fi considerat astăzi una dintre instituțiile cele mai importante în administrarea sistemului public național de învățământ universitar. În tot acest timp, Consiliul și-a bazat activitatea pe un set de valori, acceptat și neschimbat încă de la înființare: prin metodologiile de finanțare propuse, CNFIS a urmărit creșterea nivelului de predictibilitate și echitate în alocarea fondurilor publice și utilizarea unor metode riguroase, obiective și transparente; CNFIS a susținut permanent autonomia universităților, prin dimensionarea alocațiilor nu numai în funcție de cheltuielile implicate de desfășurarea activităților didactice și științifice, ci și în funcție de rezultatele efective ale acestora; CNFIS a încurajat creșterea calității în învățământul superior prin includerea elementelor calitative în formulele de finanțare și prin preocuparea pentru asigurarea stabilității la nivelul sistemului, utilizând algoritmi cu variații maxime prestabilite.

Valorile pe care CNFIS le-a agreat inițial au fost apoi transpuse în principiile generale ale finanțării, dintre care cele mai importante sunt alocarea fondurilor în funcție de numărul de studenți, luându-se în considerare diferențele existente între resursele necesare pregătirii studenților pentru diferite forme sau domenii de studiu, și susținerea calității învățământului, prin alocarea diferențiată a fondurilor, în funcție de performanțele înregistrate. Doar în acest fel au putut fi fundamentate obiectiv formulele matematice riguroase, care au garantat mai mult de o decadă obiectivitatea și transparența alocării fondurilor publice către universități. Într-o primă etapă, a fost introdusă finanțarea pe student, o abordare cantitativă strictă, care reprezintă și în prezent o barieră esențială în calea adoptării unor decizii arbitrare în procesul de alocare a fondurilor de la buget către universități. Principiul finanțării „pe baza unei metodologii” a fost unanim acceptat chiar după primii trei ani de aplicare. Extinderea metodologiei de finanțare prin introducerea unor elemente de natură calitativă a reprezentat un alt moment decisiv pentru activitatea CNFIS. În ceea ce privește utilizarea fondurilor alocate, cuantificarea riguroasă a performanței, prin intermediul unui set complex de indicatori a reprezentat o abordare care poate fi considerată inovativă chiar și privită dintr-o perspectivă europeană. De asemenea, tot în categoria demersurilor inovative pot fi incluse și recente preocupări privind unificarea diverselor abordări calitative existente prin înlocuirea setului propriu de indicatori cu rezultatele de referință, detaliate pe domenii, obținute printr-un exercițiu unic de evaluare pentru întreg sistemul de învățământ superior românesc. Propunerile CNFIS au fost în cele mai multe cazuri adoptate de către Ministerul Educației Naționale fără modificări semnificative.

Activitatea CNFIS nu s-a limitat la elaborarea politicilor privind finanțarea învățământului superior, ci a vizat și implementarea acestora. Încă de la înființare, Consiliul și-a asumat sarcina de a coordona activitatea unui grup executiv de experți, care a asigurat transpunerea metodologiilor adoptate în propuneri – atât anuale, cât și lunare – de alocare a fondurilor disponibile către universități. Totodată, Consiliul s-a implicat în mod direct în derularea unor proiecte cu importanță majoră pentru sistemul de învățământ superior, care au depășit granițele stricte ale politicilor de finanțare și au vizat identificarea și analiza rezultatelor și efectelor educației universitare. Se cuvin remarcate aici, în special, proiecte precum „Registrul Matricol Unic” și „Absolvenții și piața muncii”, care au demonstrat abordarea proactivă a Consiliului față de unele dintre provocările importante cu care se confruntă în prezent sistemul universitar public din România.

Colaborarea directă și permanentă dintre Minister și Consiliu, atât în elaborarea politicilor publice privind învățământul superior, cât și în transpunerea lor în practică poate fi considerată unul dintre principalii factori care au asigurat stabilitatea și dezvoltarea sistemului, în pofida permanentelor condiții restrictive de finanțare a universităților publice românești și a dificultăților înregistrate la nivel european în această perioadă marcată atât de schimbările profunde în mediul academic. În acest context, prin noua Lege a educației naționale, CNFIS a primit responsabilitatea elaborării anuale a unui *Raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun*. Multe dintre subiectele analizate în paginile

următoare au fost deseori abordate de diverse studii realizate la nivelul CNFIS, în scopul fundamentării propunerilor de metodologie.

Este pentru al doilea an consecutiv când aceste subiecte sunt prezentate într-un unic document integrator care nu este adresat numai experților și decidenților, ci tuturor celor interesați de evoluția mediului academic românesc. În acest fel, Consiliul urmărește instituționalizarea acestei practici de raportare, urmărind, ca și anul trecut, un obiectiv foarte clar: identificarea provocărilor majore existente la adresa sistemului național de educație și cercetare universitară și propunerea unor soluții pe termen scurt și mediu, în vederea îmbunătățirii continue a calității universităților publice. Raportul evidențiază, de asemenea, importanța cadrului normativ care guvernează învățământul public și privat superior din România. În ultimul an, acesta a fost modificat semnificativ în ceea ce privește finanțarea din surse publice, motiv pentru care, în Raport, aceste schimbări legislative sunt analizate cu atenție și se prezintă pe larg noua propunere de finanțare a universităților, elaborată de CNFIS și transmisă Ministerului Educației Naționale.

Raportul de anul acesta este structurat pe patru capitole. Raportul urmărește indicatori statistici, date obiective, comparații internaționale, precum și diferite documente strategice la nivel european, în încercarea de a plasa dezbateră într-un context mai larg, european, al evoluțiilor recente în domeniul învățământului universitar și al administrării acestuia. Centrul de greutate al raportului este capitolul al-IV-lea – „*Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România*” –, care a fost extins față de raportul anterior și ocupă în acest an o poziție mai importantă în arhitectura textului. Cititorii vor remarca faptul că unele dintre propunerile incluse în acest an în raport repetă în esență elemente prezentate și în anul anterior, care nu au fost încă implementate. CNFIS consideră necesar să le repună în dezbateră și, cu noi argumente, să le susțină ca fiind esențiale pentru asigurarea dezvoltării și îmbunătățirii continue a învățământului superior din România.

Consiliul subliniază din nou importanța majoră a abordării în strategia națională privind învățământul superior, precum și în documentele de programare a fondurilor europene pentru perioada 2014-2020, a unor politici publice care să vizeze atingerea țintelor asumate de România în contextul „Strategiei 2020”: ajustarea metodologiei de finanțare în vederea stimulării performanțelor în educație și cercetare științifică de cel mai înalt nivel; implementarea unei finanțări diferențiate pentru universități, bazată pe nevoile reale ale acestora, determinate de misiunile specifice asumate; creșterea predictibilității și a capacității de planificare strategică în cadrul sistemului, prin implementarea sistemului de granturi multianuale; diferențierea și optimizarea granturilor în funcție de ciclul de studii, precum și diversificarea formelor de sprijin acordate studenților.

CNFIS este conștient că toate aceste propuneri nu se vor putea realiza fără sprijinul strategic acordat universităților în accesarea altor surse de finanțare, în afara bugetului național. De aceea, în *Raport* sunt incluse o serie de propuneri privind această problematică esențială pentru dezvoltarea sistemului.

Capitolul final subliniază elementele pe care Consiliul le consideră fundamentale și pe care dorește să le pună în dezbateră publică în vederea îmbunătățirii propunerilor sale, dar și pentru găsirea unor noi soluții, pe care nu le-a putut proiecta. Acest raport este o invitație la discuții și debateri informale, pe tema provocărilor, a propunerilor și a soluțiilor identificate. CNFIS îi invită, în acest fel, pe actorii instituționali și organizaționali interesați de sistemul de învățământ superior să contribuie cu argumente fundamentate la elaborarea unor politici publice informale în acest domeniu.

Capitolul I. Elemente generale referitoare la finanțarea învățământului superior din România

În acest capitol, prezentăm cadrul instituțional și organizațional al formulării și implementării politicilor de finanțare a învățământului superior.

I.1. Cadrul legal al finanțării învățământului superior

Legea Educației Naționale nr. 1/2001, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă principalul cadru normativ care reglementează finanțarea învățământului superior din România.

Articolul 8 al Legii stabilește cele două surse majore de finanțare a activităților de educație, indiferent de nivelul acesteia (preuniversitară sau universitară): bugetul de stat¹ și veniturile proprii, pe care instituțiile de învățământ le pot utiliza *autonom*. Finanțarea învățământului superior de stat se face prin fonduri publice (art. 222, alineatul 3), în baza următorului set de cerințe: *considerarea dezvoltării învățământului superior ca responsabilitate publică și a învățământului, în general, ca prioritate națională; asigurarea calității învățământului superior la nivelul standardelor din Spațiul European al Învățământului Superior pentru pregătirea resurselor umane și dezvoltarea personală ca cetățeni ai unei societăți democratice bazate pe cunoaștere; profesionalizarea resurselor umane în concordanță cu diversificarea pieței muncii; dezvoltarea învățământului superior și a cercetării științifice și creației artistice universitare pentru integrarea la vârf în viața științifică mondială.*

Instituțiile de învățământ superior de stat obțin, potrivit art. 223, venituri din următoarele surse: alocări de la bugetul Ministerului Educației Naționale, pe bază de contract, pentru *finanțarea de bază, finanțarea complementară și finanțarea suplimentară*, realizarea de obiective de investiții, *fonduri alocate pe bază competițională pentru dezvoltare instituțională, fonduri alocate pe bază competițională pentru incluziune, burse și protecția socială a studenților*, precum și din *venituri proprii, dobânzi, donații, sponsorizări și taxe percepute în condițiile legii*, de la persoane fizice și juridice, române sau străine, dar și din alte surse. Potrivit legii, toate acestea reprezintă venituri proprii ale instituțiilor de învățământ superior.

Finanțarea de bază se alocă pe baza unui contract instituțional, încheiat între Minister și fiecare universitate de stat în parte, și este *multianuală pe toată durata unui ciclu de studii*. **Finanțarea complementară** este alcătuită din trei categorii de cheltuieli, în funcție de destinația acestora: subvenții pentru cazare și masă; fonduri alocate pe bază de priorități și norme specifice pentru dotări și alte cheltuieli de investiții și reparații capitale; fonduri alocate pe baze competiționale, pentru cercetarea științifică universitară. **Finanțarea suplimentară** se realizează potrivit art. 197, prin alocarea către universități a unei sume totale de minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat ca finanțare de bază, pe baza unor criterii și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior și aprobate de Minister. În conformitate cu art. 197, alin. 2, se formează un fond distinct pentru **dezvoltarea instituțională**, din bugetul alocat Ministerului Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie² și se alocă după criterii competitive, bazate pe standarde internaționale.

Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS) este un organism consultativ al Ministerului Educației Naționale și are, potrivit legii, următoarele atribuții: propune metodologia de finanțare a

¹În bugetul adoptat pentru anul 2013, potrivit informațiilor prezentate public de Guvernul României (http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/buget2013/Ministerul_Educatiei_Nationale.pdf), învățământului superior i-a fost alocată suma de 2.036.787 mii lei, din care învățământului universitar îi revin 1.954.433 mii lei, iar învățământului postuniversitar, 82.354 mii lei. Pentru finanțarea de bază (în care se includ în acest an și finanțarea suplimentară, și fondul de dezvoltare instituțională) s-au alocat prin bugetul de stat 1.739.905 mii lei.

²Legea face referire aici la cele trei categorii de universități, în conformitate cu art. 193, alineatul 4: universități centrate pe educație, universități de educație și cercetare științifică (sau creație artistică) și universități de cercetare avansată și educație.

universităților și stabilește costul mediu per student echivalent, pe cicluri și domenii de studii; verifică periodic, la solicitarea Ministerului Educației Naționale sau din proprie inițiativă, implementarea proiectelor de dezvoltare instituțională și eficiența gestionării fondurilor publice de către universități și face propuneri pentru finanțarea complementară a universităților pe bază de proiecte instituționale; prezintă anual Ministerului Educației Naționale un raport privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun (art. 219, alineatul 2), pe care îl face public. De asemenea, CNFIS contribuie la elaborarea a diverși indicatori care să permită monitorizarea la nivel național a funcționării sistemului de învățământ superior (v. Art. 220).

La finele anului 2013, cadrul legal a fost modificat prin OUG nr.117/2013³. Dintre modificările care au vizat aspecte ale finanțării învățământului superior, le menționăm pe cele care au eliminat unele dintre prevederile care limitau posibilitatea de a finanța programele de master și doctorat la universitățile clasificate în categoriile „universități centrate pe educație” și „universități de educație și cercetare științifică” și pe cele care prevedeau alocarea diferențiată a fondurilor pe baza rezultatelor clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii (art. 193, alin. 7-10 din forma inițială a LEN 1/2011), renunțarea la măsura potrivit căreia metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltare instituțională urma să fie aprobată prin hotărâre a guvernului și statuarea faptului că pentru aceasta este suficient un ordin de ministru (art. 197, alin.2), precum și eliminarea din lege a prevederii niciodată aplicate, potrivit căreia granturile doctorale urmau să fie alocate prin competiții organizate în coordonarea Consiliului Național al Cercetării Științifice (art. 160, alin. 3 din forma inițială a LEN 1/2011).

1.2. Scurtă descriere a sistemului de învățământ superior din România, în anul 2013

În anul universitar 2012/2013, în România funcționau, potrivit datelor publicate de Institutul Național de Statistică⁴, 48 de universități publice (de stat) și 56 de universități private (particulare), acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu. Avem în vedere aici acele organizații care administrează programe de studii de nivel universitar, care sunt acreditate instituțional potrivit legii și au obținut implicit dreptul de a folosi titulatura *universitate sau o altă denumire similară*⁵. În cadrul acestora funcționau 536 facultăți (dintre care 359 aflate în cadrul universităților finanțate de la bugetul de stat), cu un total de 620.529 de studenți înmatriculați (dintre care 520.853 erau înregistrați în evidențele facultăților din cadrul universităților de stat). Trebuie menționat aici faptul că datele disponibile nu permit identificarea numărului exact de persoane unice înmatriculate în universitățile din România, fie ele de stat sau private. Aceasta, pentru că o persoană înmatriculată în mai multe universități poate fi numărată de mai multe ori, în Registrul Matricol Unic neexistând date despre studenții din anul universitar 2012/2013 în perioada redactării acestui raport.

Se cuvine să remarcăm continuarea tendinței de contractare cantitativă a sistemului de învățământ superior din România. Astfel, *trend-ul* de masificare prevalent în anii 1990-2008 a fost inversat începând din anul universitar 2009/2010, sub impactul combinat al scăderii numerice a cohortelor născute după 1990, al reducerii numărului anilor de studii la nivel licență, datorită implementării sistemului Bologna începând din 2005 (cu efecte statistice vizibile în 2008 și 2009), și al scăderii numărului absolvenților de bacalaureat (efect combinat al abandonului școlar în învățământul preuniversitar și al creșterii exigenței examenului de bacalaureat începând din 2011) – v. Tabelul 1.1.

³ Acest *Raport* era finalizat în momentul publicării OUG nr. 49/2014. Din această cauză, prevederile acesteia nu vor fi avute în vedere în cele ce urmează.

⁴ Vezi *Învățământul Superior. Începutul anului universitar 2012–2013. Caiet statistic*, Institutul Național de Statistică, 2013

⁵ În conformitate cu Articolul unic, punctul 34 din Legea 87/2006.

TABELUL 1.1 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN PROGRAME DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2013)

An universitar	Total (public și privat)	Public	din care		Privat
			Buget	Cu taxă	
2013/2014	540.560	461.314	287.032	174.282	79.246
2012/2013	572.415	472.739	285.652	187.087	99.676
2011/2012	661.241	520.853	289.087	231.766	140.388
2010/2011	816.228	576.290	288.580	287.710	239.938
2009/2010	938.843	616.506	282.237	334.269	322.337
2008/2009	1.035.513	624.654	284.616	340.038	410.859
2007/2008	1.029.855	650.247	289.132	361.115	379.608

Sursa: INS, pentru datele privind învățământul universitar particular / privat (raportarea pentru începutul anului universitar); CNFIS, pentru datele privind învățământul universitar de stat / public (raportarea cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar).

Se poate observa că scăderea este dramatică la nivelul studenților înmatriculați în regim cu taxă la toate cele trei cicluri, ceea ce a condus la reducerea semnificativă a ponderii studenților cu taxă din numărul total de studenți.

Analiza separată a numărului de studenți înmatriculați în anul I de studii la universitățile de stat (pentru universitățile particulare nu dispunem de date detaliate pe anii de studii) îngăduie sesizarea mai clară a felului în care s-a realizat această modificare a numărului total de studenți și, totodată, a faptului că a fost stopată tendința descrescătoare la nivelul licenței și doctoratului, în anul 2013/2014 – v. Tabelul 1.2.

TABELUL 1.2 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL I DE STUDII (2007–2013)

An universitar	Total licență (public+privat)	Public (licență, anul 1)	din care		Privat (licență, anul 1)	Total master (public, anul 1)	Total doctorat (public, anul 1)
			buget	taxă			
2013/ 2014	128.966	106.715	62.238	44.477	22.251	50.918	4.588
2012/ 2013	131.861	103.816	60.865	42.951	28.045	52.931	3.828
2011/ 2012	142.348	110.577	61.903	48.674	31.771	53.094	4.148
2010/ 2011	175.016	125.987	62.277	63.710	49.029	61.936	5.962
2009/ 2010	210.605	149.155	61.887	87.268	61.450	73.419	6.843
2008/ 2009	278.655	151.163	61.493	89.670	127.492	66.725	6.798
2007/ 2008	285.684	141.415	56.455	84.960	144.269	54.308	5.998

Sursa: INS, pentru datele privind învățământul universitar particular / privat (raportarea pentru începutul anului universitar); CNFIS, pentru datele privind învățământul universitar de stat / public (pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar).

Efectele scăderii dramatice a numărului de studenți cu taxă au fost resimțite cu precădere de universitățile private. Așa cum se poate observa în Tabelul 1.3, dacă în anul universitar 2008/2009, anul de vârf al înmatriculărilor în învățământul superior privat, peste 410.000 de studenți cu taxă studiau la universități private, numărul lor a scăzut la sub 80.000 în anul universitar 2013/2014. Merită să fie accentuat declinul major înregistrat de studenții la forma de învățământ la distanță după 2008/2009 și la forma cu frecvență redusă, după 2010/2011, precum și tendința de trecere la învățământul de zi.

TABELUL 1.3 — NUMĂRUL STUDENȚILOR CE STUDIAZĂ ÎN REGIM CU TAXĂ LA UNIVERSITĂȚI PRIVATE (2007–2013)

An universitar	Studenți fizici (taxă, universități private)			
	TOTAL	din care:		
		Învățământ zi	Învățământ cu frecvență redusă	Învățământ deschis la distanță
2013/2014	79.246	61.483	10.112	7.651
2012/2013	99.676	74.557	15.348	9.771
2011/2012	140.388	94.762	32.788	12.838
2010/2011	239.938	144.874	77.327	17.737
2009/2010	322.337	188.636	113.537	20.164
2008/2009	410.859	122.366	73.613	214.880
2007/2008	380.509	127.412	69.234	183.863
2006/2007	265.243	116.119	49.266	99.858

Sursa: INS, raportarea pentru începutul anului universitar.

Pentru multe universități particulare se pune problema pur și simplu a existenței ca instituții de învățământ superior. În cazul unora dintre ele, scăderea numărului de studenți a făcut ca multe programe de studii să nu mai aibă masa critică pentru a fi sustenabile economic și să fie închise sau comasate.

Efectele au fost considerabile și pentru universitățile de stat, care s-au confruntat astfel cu o scădere severă a veniturilor provenite din taxe de studii și, deci, cu o dependență mai accentuată față de veniturile obținute din alocări de fonduri de la bugetul de stat.

Aceasta nu este însă singura problemă cu care se confruntă universitățile de stat. În anul universitar 2011/2012, din cauza aplicării prevederilor cu privire la pensionare, din Legea educației naționale nr. 1/2011, și a blocării pe termen lung a concursurilor pentru ocuparea posturilor didactice, numărul total al persoanelor angajate în sistemul învățământului superior a scăzut. Eliminarea unora dintre aceste restricții a condus, începând cu anul universitar 2012/2013, la inversarea acestei tendințe; v. Tabelul 1.4, pentru învățământul de stat și particular sau Tabelul 1.5, doar pentru învățământul de stat.

TABELUL 1.4 — NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE TITULARE, PE FUNCȚII DIDACTICE, LA UNIVERSITĂȚI PUBLICE ȘI PRIVATE (2008–2014)

An universitar	Total	Profesor	Conferențiar	Lector/Șef de lucrări	Asistent universitar	Preparator
2013/2014	27.900	4.425	5.988	10.111	6.671	705
2012/2013	27.335	4.209	5.475	9.517	7.109	1.025
2011/2012	28.016	4.571	5.319	9.223	7.588	1.315
2010/2011	28.638	5.312	5.461	8.455	7.496	1.914
2009/2010	29.994	5.767	5.609	8.773	7.760	2.085
2008/2009	31.000	6.128	5.789	8.687	8.218	2.178

Sursa: INS, raportarea pentru începutul anului universitar.

TABELUL 1.5 — NUMĂRUL CADRELOR DIDACTICE TITULARE, PE FUNCȚII DIDACTICE, LA UNIVERSITĂȚI PUBLICE (2008–2014)

An universitar	Total	Profesor	Conferențiar	Lector/Șef de lucrări	Asistent universitar	Preparator
2013/2014	23.045	3.855	5.065	8.278	5.274	573
2012/2013	23.124	3.734	4.748	8.086	5.742	814
2011/2012	23.593	4.232	4.596	7.445	6.214	1.106
2010/2011	24.291	4.733	4.647	6.755	6.523	1.633
2009/2010	25.374	5.023	4.846	7.024	6.733	1.748
2008/2009	25.189	5.113	4.717	6.725	6.839	1.795
2007/2008	24.788	5.046	4.503	6.596	6.794	1.849
2006/2007	24.543	4.917	4.315	6.547	6.824	1.940

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar.

Dacă avem în vedere și măsurile reparatorii, cu privire la cuantumul veniturilor salariale – restabilirea salariilor bugetarilor la nivelul de dinainte de reducerea forțată din iunie 2010 și aplicarea parțială a hotărârilor judecătorești de restituire a sumelor neplătite în 2010-2012, se poate observa o creștere a presiunii salariale la nivelul celor mai multe dintre universitățile din România. Cum nivelul salariilor din sistemul de învățământ superior este încă foarte mic în România, comparativ cu restul țărilor Uniunii Europene, și este relativ scăzut chiar și în comparație cu salariile medii de la nivelul economiei naționale, iar așteptările de creștere sunt considerabile și legitime, este de prevăzut că această presiune structurală se va accentua în anii următori și – dacă nu se va putea realiza o sporire semnificativă a resurselor financiare atrase, fie de la buget, fie din alte surse - va contribui la tensionarea sistemului.

În opinia CNFIS, tendințele generale de evoluție a sistemului învățământului superior din România sunt preocupante. Pentru atenuarea tensionării sistemului și pentru a evita declanșarea unei crize acute, este nevoie de adoptarea unor măsuri coerente, subsumate unei viziuni strategice cu privire la rolul învățământului superior în dezvoltarea viitoare a României. Aceste măsuri vor trebui să vizeze nu doar îndeplinirea obiectivelor asumate în cadrul Strategiei 2020 a Uniunii Europene, ci și dezvoltarea pe termen mediu și lung a universităților din România, sporirea competitivității lor la nivel mondial, precum și maximizarea contribuției lor la creșterea potențialului capitalului uman din societatea românească. Unele dintre propunerile concrete în acest sens vor fi expuse în capitolul IV al prezentului raport.

Capitolul II. Finanțarea de la buget a universităților de stat, în anul 2013

Capitolul de față prezintă principalele elemente ale finanțării de la buget a universităților de stat pentru anul 2013, comparativ cu situația din anii precedenți. Pornind de la numărul de studenți și de la valoarea totală a alocației bugetare pentru instituțiile de învățământ superior, sunt discutate diversele componente ale finanțării instituționale și evoluția acestora în ultimii ani. Sunt furnizate atât date generale, la nivel național, ce permit formarea unei imagini globale privind finanțarea întregului sistem de învățământ, cât și date detaliate, privind sumele primite de universitățile de stat pentru fiecare componentă a finanțării instituționale.

II.1. Numărul de studenți înmatriculați și fondurile alocate de la buget pentru finanțarea universităților de stat în 2013, comparativ cu anii anteriori

Cifrele de școlarizare pentru universitățile de stat au fost aprobate prin HG nr.268/2013 și prin OM nr.3894, respectiv nr.3895 și nr.5578 din 2013. Evoluția numărului total de studenți fizici înmatriculați în universitățile de stat (incluzând aici programele de studii de licență, master și doctorat) este prezentată în Tabelul 2.1. Se observă faptul că numărul total de studenți pentru care universitățile au primit subvenții bugetare a cunoscut mici variații în jurul valorii de 285.000. Se constată însă o tendință de scădere importantă a numărului de studenți bugetați la programele de licență, la puțin sub 210.000 (în ultimii patru ani), compensată de creșterea numărului de studenți de la programele de master, la puțin peste 66.000 (în ultimi trei ani). De asemenea, numărul de studenți bugetați la programele de studii de doctorat a scăzut semnificativ, posibil și în contextul în care legislația privind aceste studii a cunoscut schimbări semnificative în ceea ce privește durata studiilor, statutul cu/fără frecvență, modul de susținere financiară etc.

TABELUL 2.1 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI LA PROGRAME DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2013)

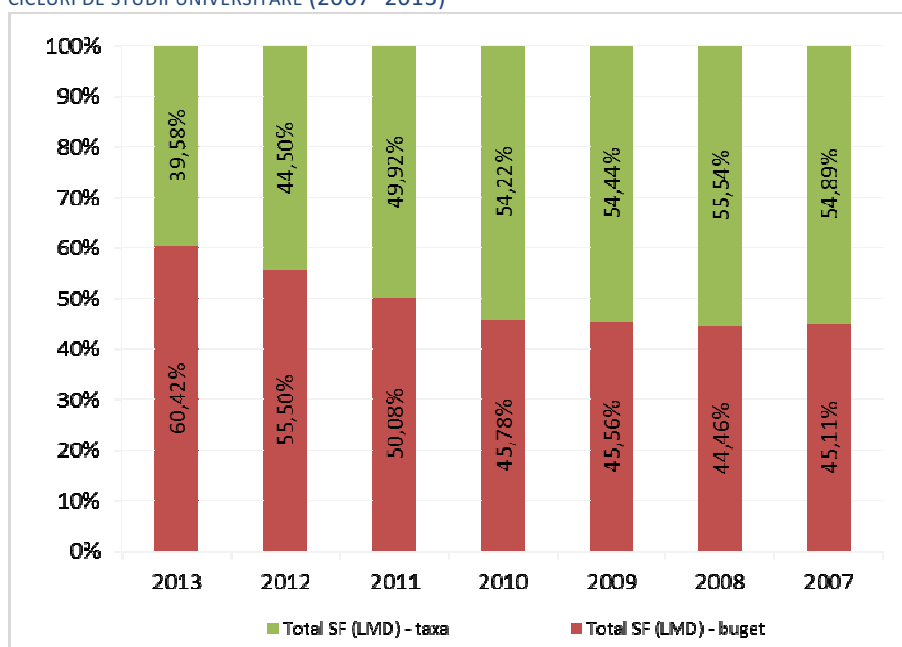
Ani universitari (date de ref. la 1 ian)	Studenți fizici (LMD)			Licență			Master			Doctorat		
	Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
2013	472.739	285.652	187.087	354.945	208.475	146.470	99.770	66.605	33.165	18.024	10.572	7.452
2012	520.853	289.087	231.766	391.170	211.078	180.092	107.828	66.444	41.384	21.855	11.565	10.290
2011	576.290	288.580	287.710	426.435	209.101	217.334	123.973	66.307	57.666	25.882	13.172	12.710
2010	616.506	282.237	334.269	447.660	204.369	243.291	139.211	62.792	76.419	29.635	15.076	14.559
2009	624.654	284.616	340.038	473.393	220.872	252.521	120.673	46.550	74.123	30.588	17.194	13.394
2008	650.247	289.132	361.115	525.880	240.919	284.961	91.825	27.195	64.630	32.542	21.018	11.524
2007	644.807	290.855	353.952	521.633	245.495	276.138	89.488	20.263	69.225	33.686	25.097	8.589

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat.

Tabelul 2.1 prezintă și evoluția numărului de studenți în regim cu taxă, înmatriculați la nivelul celor trei cicluri de studii (licență, master și doctorat). Este important să notăm o scădere dramatică a numărului acestor studenți la toate cele trei cicluri. De exemplu, la studiile de licență numărul studenților a scăzut de la peste 284.000, înainte de declanșarea crizei, la sub 147.000 în 2013. Variația negativă reprezintă aproape înjumătățirea numărului de studenți cu taxă înmatriculați în universitățile publice. O scădere aproximativ la fel de drastică, de aproape 50%, se constată și la programele de studii de master.

Mai mult, se poate observa și schimbarea semnificativă a ponderilor studenților cu taxă din numărul total de studenți înmatriculați în universitățile de stat (Graficul 2.1).

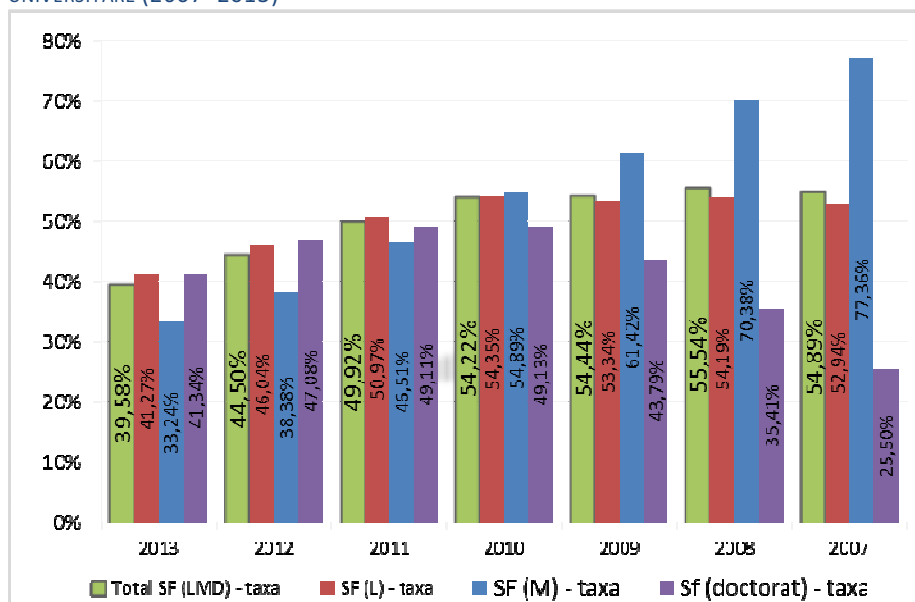
GRAFICUL 2.1 — EVOLUȚIA PONDERILOR NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎN REGIM CU TAXĂ, ÎNSUMATE PENTRU TOATE CELE TREI CICLURI DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2013)

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat.

Dacă până în 2010, la studiile de licență, studenții în regim cu taxă reprezentau aproximativ 55% din numărul total al studenților, numărul lor a scăzut apoi constant, ajungându-se ca în 2013 să reprezinte aproximativ 40% din numărul total de studenți. În mod similar, la studiile de master ponderea studenților cu taxă a scăzut de la peste 60% la aproximativ 35% (Graficul 2.2).

GRAFICUL 2.2 — EVOLUȚIA PONDERILOR NUMĂRULUI DE STUDENȚI ÎN REGIM CU TAXĂ, PENTRU FIECARE CICLU DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2013)

Sursa: CNFIS, date disponibile conform raportărilor realizate de universitățile de stat.

Cauzele posibile ale acestor modificări atât de radicale pot fi legate, pe de o parte, de dificultățile financiare și imposibilitatea achitării taxei de școlarizare, din cauza crizei economice, și, pe de altă parte, de scăderea numărului de absolvenți de liceu ce au promovat în ultimii ani examenul de bacalaureat, totul, pe fondul scăderii natalității după 1989. La nivelul studiilor de master, o altă cauză poate fi aceea că, în anii

anteriori, au absolvit aceste studii persoane din generațiile mai vechi, uneori chiar în contextul unor prevederi legislative care cereau studii de acest tip pentru ocuparea unor posturi (de exemplu, în cazul celor din administrația publică). Este posibil ca în aceste variații să joace un rol și schimbările legislative, mai ales în domeniul doctoratului, în ceea ce privește durata și forma studiilor, modul de susținere financiară etc.

Pentru a identifica mai precis rolul diversilor factori care afectează evoluția numărului de studenți, Tabelul 2.2 prezintă numărul de studenți înmatriculați în anul I de studii la fiecare ciclu de studii, atât în regim subvenționat de la buget, cât și cu taxă.

TABELUL 2.2 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL I DE STUDII, LA FIECARE DINTRE CICLURILE DE STUDII UNIVERSITARE (2007–2013)

Ani universitari (date de ref. la 1 ian)	Studenți fizici (LMD) – an1			Licență – an1			Master – an1			Doctorat – an1		
	Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
2013	160.575	99.446	61.129	103.816	60.865	42.951	52.931	35.669	17.262	3.828	2.912	916
2012	167.819	98.606	69.213	110.577	61.903	48.674	53.094	33.886	19.208	4.148	2.817	1.331
2011	193.885	100.527	93.358	125.987	62.277	63.710	61.936	34.718	27.218	5.962	3.532	2.430
2010	229.417	97.323	132.094	149.155	61.887	87.268	73.419	31.992	41.427	6.843	3.444	3.399
2009	224.686	80.355	144.331	151.163	61.493	89.670	66.725	15.837	50.888	6.798	3.025	3.773
2008	201.721	76.471	125.250	141.415	56.455	84.960	54.308	18.185	36.123	5.998	1.831	4.167
2007	203.689	77.217	126.472	144.730	61.739	82.991	54.444	13.855	40.589	4.515	1.623	2.892

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie a fiecărui an universitar; s-a notat cu 2013 anul universitar 2012/2013.

Numărul total al studenților din anul I care au primit o subvenție de la buget a înregistrat în ultimii ani mici variații în jurul valorii de 100.000. La studiile de licență, datele indică variații minore ale numărului de studenți bugetați în primul an, în concordanță cu cifrele de școlarizare anunțate de MEN. La programele de master s-a înregistrat un salt în 2010, ca o consecință a implementării procesului Bologna, urmat de mici creșteri în ultimii trei ani. La programele de doctorat, variațiile din ultimii doi ani reflectă și schimbările permise între cifrele de școlarizare ale diverselor cicluri.

În cazul studenților înmatriculați în primul an de studiu în regim cu taxă, s-a înregistrat o scădere semnificativă. Dacă în 2009 erau înmatriculați în total peste 144.000 de studenți cu taxă, în 2013 numărul acestora a scăzut cu peste 57%, la sub 62.000. Acest declin se observă la toate ciclurile de studii, în proporții comparabile.

Analizând simultan numărul studenților raportați în Tabelele 2.1 și 2.2, observăm faptul că scăderea numărului de studenți în regim cu taxă poate fi corelată atât cu scăderea numărului de absolvenți de liceu care promovează examenul de bacalaureat, reflectată cu precădere în situația din anul I de studii de licență, cât și cu dificultățile financiare cauzate de criza economică, ce afectează abandonul școlar, așa cum se vede din scăderea globală, pe toți anii de studii.

Numărul de studenți bugetați și în regim cu taxă, pe cicluri de studii, este prezentat pentru fiecare universitate de stat în Tabelul 2.3.

TABELUL 2.3 — NUMĂRUL STUDENȚILOR CE STUDIAZĂ ÎN REGIM SUBVENȚIONAT ȘI CU TAXĂ, PE FIECARE CICLU DE STUDIU, LA UNIVERSITĂȚI DE STAT (2013)

Cod univ	Universități (date de ref. la 1 ian 2013)	Studenti fizici (LMD)			Licența			Master			Doctorat		
		Total (LMD)	din care:		Total (L)	din care:		Total (M)	din care:		Total (D)	din care:	
			buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă		buget	taxă
U01	Universitatea Politehnica București	25.382	22.683	2.699	16.685	14.448	2.237	7.202	6.866	336	1.495	1.369	126
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	7.549	5.681	1.868	5.571	4.086	1.485	1.671	1.447	224	307	148	159
U03	Universitatea de Arhitectură București	3.291	1.659	1.632	2.874	1.427	1.447	156	126	30	261	106	155
U04	USAMV București	11.997	5.261	6.736	10.341	3.883	6.458	1.408	1.183	225	248	195	53
U05	Universitatea din București	30.487	21.246	9.241	20.751	13.360	7.391	7.865	6.448	1.417	1.871	1.438	433
U06	UMF „Carol Davila” București	11.133	5.129	6.004	9.371	4.597	4.774	100	100	0	1.662	432	1.230
U07	ASE București	23.678	12.214	11.464	14.657	8.192	6.465	8.279	3.680	4.599	742	342	400
U08	Universitatea Națională de Muzică București	852	758	94	594	546	48	167	155	12	91	57	34
U09	Universitatea de Arte din București	1.338	985	353	907	636	271	320	289	31	111	60	51
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	830	701	129	497	466	31	197	182	15	136	53	83
U11	UNEFIS București	1.321	867	454	937	582	355	250	234	16	134	51	83
U12	SNSPA București	6.266	3.188	3.078	3.274	1.721	1.553	2.683	1.252	1.431	309	215	94
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	4.231	2.297	1.934	3.287	1.934	1.353	848	311	537	96	52	44
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	7.432	2.344	5.088	5.514	1.911	3.603	1.887	408	1.479	31	25	6
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	4.860	2.592	2.268	3.874	2.149	1.725	956	419	537	30	24	6
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	19.985	11.788	8.197	15.661	9.222	6.439	3.816	2.416	1.400	508	150	358
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	19.687	15.949	3.738	14.507	11.485	3.022	4.319	3.711	608	861	753	108
U19	USAMV Cluj-Napoca	6.043	4.557	1.486	4.799	3.478	1.321	960	865	95	284	214	70
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	36.391	22.763	13.628	27.080	14.856	12.224	8.104	6.901	1.203	1.207	1.006	201
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	6.436	3.504	2.932	5.835	3.063	2.772	235	198	37	366	243	123
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	1.057	759	298	862	576	286	154	147	7	41	36	5
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	994	687	307	695	432	263	214	194	20	85	61	24
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	16.533	6.073	10.460	13.131	4.777	8.354	2.896	1.211	1.685	506	85	421
U25	Universitatea Maritimă Constanța	5.368	751	4.617	4.979	525	4.454	356	201	155	33	25	8
U26	Universitatea din Craiova	20.088	12.984	7.104	15.095	9.753	5.342	4.606	3.092	1.514	387	139	248
U27	UMF Craiova	3.858	2.239	1.619	3.447	2.102	1.345	76	60	16	335	77	258
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	13.102	8.971	4.131	10.375	6.953	3.422	2.514	1.886	628	213	132	81
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	14.758	13.308	1.450	10.581	9.457	1.124	3.716	3.526	190	461	325	136
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	4.415	3.108	1.307	3.513	2.285	1.228	707	672	35	195	151	44
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	26.200	17.012	9.188	18.748	11.353	7.395	6.540	4.946	1.594	912	713	199
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	8.935	3.977	4.958	8.334	3.537	4.797	262	222	40	339	218	121
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	1.467	1.267	200	1.001	896	105	322	282	40	144	89	55
U34	Universitatea din Oradea	15.788	7.656	8.132	12.550	6.154	6.396	2.907	1.434	1.473	331	68	263
U35	Universitatea din Petroșani	3.987	2.529	1.458	2.975	2.241	734	884	255	629	128	33	95
U36	Universitatea din Pitești	10.365	3.802	6.563	7.686	3.066	4.620	2.576	692	1.884	103	44	59
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	8.027	3.629	4.398	6.635	3.025	3.610	1.278	569	709	114	35	79
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	2.391	1.451	940	1.605	1.074	531	768	364	404	18	13	5
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	16.884	8.112	8.772	12.444	6.240	6.204	3.944	1.617	2.327	496	255	241
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	9.334	4.434	4.900	6.903	3.522	3.381	2.186	813	1.373	245	99	146
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	6.966	4.269	2.697	5.284	3.404	1.880	1.332	768	564	350	97	253
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	3.904	1.530	2.374	3.124	1.299	1.825	774	231	543	6	0	6
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	3.373	1.951	1.422	2.795	1.606	1.189	551	330	221	27	15	12
U44	UMF Târgu Mureș	5.103	2.737	2.366	4.698	2.592	2.106	175	40	135	230	105	125
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	377	311	66	252	212	40	95	82	13	30	17	13
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	12.756	10.654	2.102	9.155	7.419	1.736	3.129	2.901	228	472	334	138
U47	USAMV a Banatului Timișoara	5.394	3.235	2.159	4.289	2.481	1.808	921	636	285	184	118	66
U48	Universitatea de Vest Timișoara	15.727	8.771	6.956	10.824	6.336	4.488	4.378	2.200	2.178	525	235	290
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	6.399	3.279	3.120	5.949	3.116	2.833	86	43	43	364	120	244
Total		472.739	285.652	187.087	354.945	208.475	146.470	99.770	66.605	33.165	18.024	10.572	7.452

Sursa: CNFIS, pe baza raportărilor realizate de universități, cu data de referință 1 ianuarie 2013, anul universitar 2012/2013.

La nivel național, în anul 2013, sumele alocate din fonduri publice pentru **finanțarea instituțională a învățământului superior** (incluzând fondul de rezervă și pe cel pentru dezvoltare) au totalizat **1.739.910.000 lei**. Suma reprezintă aproximativ 0,29% din produsul intern brut (PIB) aferent anului 2013. Pentru comparație, în Tabelul 2.4 sunt prezentate sumele alocate în anii precedenți. Dacă se are în vedere rata anuală a inflației, de

4,95% în 2012⁶, suma alocată în 2013 este, în termeni reali, mai mică decât cea din anul precedent. Astfel, rezultă faptul că fondurile bugetare alocate universităților de stat au cunoscut, în termeni reali, o scădere după anul 2009.

TABELUL 2.4 — ALOCAȚIA PENTRU FINANȚAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR PUBLICE ȘI PROCENTUL DIN PRODUSUL INTERN BRUT (2007–2013)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TOTAL Finanțare de bază/ Finanțare instituțională (mil.lei)	1.680,73	1.947,30	1.950,04	1.908,68	1.710,61	1.678,71	1.739,91
% FB din PIB	0,41%	0,39%	0,37%	0,37%	0,31%	0,29%	0,29%

Sursa: CNFIS, pentru alocațiile pentru învățământ superior; Eurostat, pentru PIB (perioada 2007-2009) și date naționale pentru perioada 2010-2013.

În Tabelul 2.4 sunt prezentate și valorile procentuale ale raportului dintre fondurile alocate finanțării instituționale a învățământului superior și produsul intern brut. Se poate observa o tendință de scădere a procentului din PIB. Cum am arătat mai sus, din cauza crizei, a scăzut și numărul de studenți înmatriculați în regim cu taxă, în timp ce cuantumul taxelor nu a putut fi modificat semnificativ, ceea ce înseamnă că și veniturile din taxele de școlarizare au cunoscut un declin important. Ca urmare, presiunea financiară exercitată asupra instituțiilor de învățământ superior în acești ultimi ani a fost una foarte însemnată.

Pe baza alocației totale destinate finanțării de bază, însumată cu fondul de rezervă destinat rezolvării cazurilor speciale și cu fondul pentru dezvoltare instituțională (nerepartizate prin formulă și neincluse în alocația unitară pe student), și împărțind la numărul de studenți ce beneficiază de subvenție de la buget, se poate determina alocația medie pe student fizic. Așa cum rezultă din Tabelul 2.5, alocația medie nu a depășit niciodată 1.650 EUR, fiind cu puțin peste 1.200 EUR în 2013.

TABELUL 2.5 — ALOCAȚIA MEDIE PE STUDENT FIZIC (2007–2013)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alocația medie/Student Fizic (RON)*	5.147	6.004	5.930	5.828	5.090	5.107	5.399
Cursul de schimb mediu anual (RON/EUR)**	3,3373	3,6827	4,2373	4,2099	4,2379	4,4560	4,4190
Alocația medie/Student Fizic (EUR)*	1.542	1.630	1.399	1.384	1.201	1.146	1.222

Sursa: CNFIS (note: *sunt incluși și: rezidenții, studenții în ani pregătitori, gradele didactice; **calculat de BNR).

Alocația medie pe student fizic este una dintre cele mai mici din Uniunea Europeană, valorile medii fiind în 2010 de circa 10.600 EUR în țările OECD și de aproximativ 10.100 EUR în EU21^{7,8}.

⁶Banca Națională a României, *Raport asupra inflației*, februarie 2013 (<http://www.bnro.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3922>).

⁷Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing, 2013, p. 175 (<http://static.publico.pt/DOCS/educacao/educationglance2013.pdf>).

⁸IRS, Yearly average currency exchange rates (<http://www.irs.gov/Individuals/International-Taxpayers/Yearly-Average-Currency-Exchange-Rates>).

II.2. Distribuția fondurilor pentru finanțarea instituțională a universităților de stat, în anul 2013

În formularea propunerii de Metodologie a finanțării instituțiilor de învățământ superior pe anul 2013, CNFIS a pornit de la constatarea menținerii în vigoare a prevederilor legii 1/2011⁹, precum și de la dorința de a asigura într-o măsură cât mai mare predictibilitatea finanțării și continuitatea aplicării mecanismelor implementate în anul 2012. Totodată, Consiliul a ținut cont de semnalele transmise de conducerea Ministerului Educației Naționale, într-o primă etapă de către doamna ministru Ecaterina Andronescu, la momentul participării la ședința CNFIS din 2 noiembrie 2012, apoi și de către noua conducere a MEN, în cursul lunii ianuarie 2013. Potrivit acestora, se dorea o diminuare a diferențierii bazate pe calitate a finanțării diverselor universități. În consecință, propunerea de metodologie adoptată de Consiliu în ședința din 15 februarie 2013 a prevăzut o mărire a ponderii finanțării de bază și o scădere până aproape de limita legală a ponderii de ansamblu a finanțării suplimentare, precum și o revizuire parțială a coeficienților folosiți la calcularea finanțării suplimentare de excelență pentru cele 5 clase folosite la ierarhizarea domeniilor de studii din anul 2011. Această revizuire a condus la o aplatizare moderată a diferențierii de finanțare. A fost, de asemenea, redusă ponderea fondului de dezvoltare instituțională. În consecință, propunerea CNFIS a prevăzut ca, după deducerea unui fond de 2%, pentru situații speciale, și a sumei granturilor doctorale pentru doctoranzii înmatriculați începând din anul universitar 2011/2012, ponderea componentelor finanțării instituționale să fie următoarea: 73,5% finanțarea de bază, 25% finanțarea suplimentară pentru excelență, 0,5% finanțarea suplimentară pentru asumarea de către universități a unui rol activ la nivel local și regional, 1% fondul pentru dezvoltarea instituțională. Propunerile CNFIS privind metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază, finanțarea suplimentară și finanțarea pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat pentru anul 2013 au fost înaintate oficial Ministerului, prin Adresele 407 și 408 din 18 februarie 2013.

Consiliul a acordat o atenție deosebită concordanței dintre sumele alocate prin aplicarea Metodologiei de finanțare propuse de CNFIS pentru anul 2013 și cele cuprinse în contractele instituționale provizorii, semnate de MEN cu instituțiile de învățământ superior. Consiliul a analizat și a transmis MEN variațiile numărului de studenți față de anul anterior și a realizat scenarii alternative de aplicare a Metodologiei în cazul în care ponderea avută de fondul de dezvoltare instituțională ar avea valori diferite (1% în propunerea inițială, sau valori mai mari, de până la 5%).

În contextul finanțării scăzute și a dificultății universităților de a face față tuturor cheltuielilor, în cursul anului 2013, un număr semnificativ de universități au făcut solicitări de alocare de fonduri în afara formulei de calcul. Pentru a răspunde acestor solicitări, s-a adoptat soluția de a acorda diverse sume ca avans unora dintre universitățile solicitante, urmând să se realizeze ulterior o regularizare. Consiliul a susținut faptul că universitățile trebuie sprijinite pentru a putea funcționa normal; în același timp, Consiliul a solicitat ca universitățile, îndeosebi cele care au fost ajutate în afara formulei și în anul 2012, să aplice planuri de redresare structurală a situației lor financiare. Consecvent cu poziția sa exprimată anterior, Consiliul și-a reiterat disponibilitatea de a oferi expertiză pentru conceperea sub egida MEN a respectivelor planuri de redresare financiară, precum și pentru monitorizarea implementării lor. Consiliul a împuternicit Biroul CNFIS să caute, împreună cu conducerea MEN, soluții pentru încheierea cu bine a situației financiare pe anul 2013, pe baza următoarelor 3 principii: 1) respectarea legislației în vigoare; 2) evitarea intrării în incapacitate de plată a universităților de stat; 3) reflectarea în finanțarea instituțiilor de învățământ superior a prevederilor propunerii de metodologie adoptate de CNFIS în februarie 2013.

Pe această bază, MEN și CNFIS au elaborat o strategie care să asigure pe de o parte finanțarea de bază și suplimentară a universităților, în conformitate cu principiile din propunerea de Metodologie formulată de

⁹Singura situație problematică a fost generată de Ordinul MECS nr. 6265, din 21 noiembrie 2012, pentru finanțarea prin granturi a studenților înmatriculați în anul universitar 2012/2013. Aceasta a fost însă depășită prin aprobarea Metodologiei de finanțare pe anul 2013, prin Ordinul MEN nr. 5364/29.10.2013.

CNFIS și, pe de altă parte, sprijinirea tuturor universităților pentru a încheia anul financiar 2013 în condiții normale. În acest sens, s-a decis ca finanțarea învățământului superior să se facă pe baza metodologiei propuse de CNFIS în februarie 2013, cu includerea explicită a fondului de 2% pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare. Ponderile pentru diferitele componente ale finanțării sunt evidențiate în Tabelul 2.6. De asemenea, finanțarea a avut în vedere ca nici o universitate să nu primească în 2013 o sumă mai mică decât cea primită în 2012, diferențele fiind acoperite prin avansurile primite de unele universități în primele 10 luni ale anului 2013 și prin alte sume, prevăzute inițial pentru FSL, FDI și fondul pentru situații speciale; pentru încadrarea în sumele alocate de la bugetul de stat, unele dintre avansurile alocate în primele 10 luni ale anului 2013 s-au regularizat, aplicându-se, totodată, pentru universitățile beneficiare de alocări suplimentare o limită de creștere a alocării financiare totale pe 2013 de maximum 10% față de finanțarea instituțională totală din 2012. Aceste soluții au fost integrate în OMEN nr.5364/29.10.2013 al ministrului educației naționale și al ministrului delegat pentru învățământ superior, cercetare științifică și dezvoltare tehnologică, privind aprobarea Metodologiei de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară bazată pe excelență a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2013¹⁰. De asemenea, contractele instituționale încheiate de MEN cu instituțiile de învățământ superior au fost amendate, aplicându-se prevederile OMEN nr.5364/29.10.2013 și rezultatele rectificării bugetare din decembrie 2013.

TABELUL 2.6 — STRUCTURA FONDURILOR ALOCATE DE LA BUGET PENTRU FINANȚAREA INSTITUȚIONALĂ A UNIVERSITĂȚILOR DE STAT (2012–2013)

Subcomponente		2012	2013
Finanțarea de bază (FB)		68,00%	73,50%
Finanțarea suplimentară (FS)		30,50%	25,50%
din care:	<i>Finanțarea suplimentară bază pe excelență (FSE)</i>	25,00%	25,00%
	<i>Finanțarea preferențială a programelor de studii de master și doctorat în științe și tehnologii avansate, a programelor în limbi de circulație internațională și a doctoratelor în cotutelă (FSEP)</i>	2,50%	0,00%
	<i>Creșterea capacității instituționale și a eficienței manageriale (FSCM)</i>	0,00%	0,00%
	<i>Asumarea de către instituțiile de învățământ superior a unui rol activ la nivel local și regional (FSL)</i>	3,00%	0,50%
	Dezvoltare instituțională	1,50%	1,00%
Total Finanțare instituțională <i>(fără fondul pentru granturi doctorale și fondul pentru situații speciale)</i>		100%	100%

¹⁰ Ordinul nr.5364/29.10.2013 din „Monitorul Oficial” nr. 843/30 decembrie 2013.

II.3. Finanțarea granturilor doctorale pentru studenții doctoranzi înmatriculați începând cu anul universitar 2011/2012

Conform **OM 5364/2013**, fondurile alocate universităților pentru granturile de doctorat (exceptând bursele studenților doctoranzi, care au fost alocate din fondul de burse) au cuprins în anul 2013 un total de **141.451.737 lei**.

Structura granturilor doctorale a fost fundamentată de către CNFIS pe baza unei analize a costurilor potrivit reglementărilor legale – Legea educației naționale nr. 1/2011 (îndeosebi art.160, alin.2, art.193, alin.5 și art.219, alin.2) și H.G. nr. 681/2011, privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat. Prin Metodologia CNFIS, structura grantului doctoral a fost ajustată cu coeficienți corespunzători pe domenii disciplinare și profesionale ale doctoratului și nu a făcut apel în finanțarea studiilor de doctorat la conceptele de student echivalent și student echivalent unitar. În grantul doctoral au fost cuprinse bursa studentului doctorand, salarizarea conducătorului de doctorat și cea a membrilor comisiei de îndrumare, costurile programului de pregătire, bazat pe studii avansate, și ale programului de pregătire suplimentar, fonduri pentru cercetare (diferențiate pe patru domenii de finanțare) și regia școlii doctorale (v. Anexa 3 a Metodologiei de finanțare pentru anul 2013, anexată la acest raport).

Începând cu anul universitar 2011/2012, repartizarea pe universități a fondului pentru finanțarea granturilor pentru studenții doctoranzi înmatriculați se face prin cumularea valorii sumelor aferente granturilor repartizate universității respective (Tabelul 2.7).

TABELUL 2.7 — FONDURILE ALOCATE ÎN 2013 UNIVERSITĂȚILOR DE STAT PENTRU FINANȚAREA STUDIILOR UNIVERSITARE DE DOCTORAT, PRIN GRANTURI DOCTORALE

Cod univ	Universitatea	Număr total de granturi doctorale (an1 și an2)	Alocație granturi doctorale (an1 și an2)	Alocație granturi doctorale (an1 și an2) din total finanțare instituțională primită de universitate în 2013 (%)
A	B	1	2	3
U01	Universitatea Politehnică București	632	15.953.992	9,63%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	92	2.323.276	7,31%
U03	Universitatea de Arhitectură București	32	931.120	6,69%
U04	USAMV București	94	2.432.630	7,74%
U05	Universitatea din București	779	18.132.655	16,74%
U06	UMF „Carol Davila” București	198	5.760.414	7,34%
U07	ASE București	242	5.415.418	10,91%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	28	814.316	6,09%
U09	Universitatea de Arte din București	31	901.955	8,56%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	31	901.811	6,18%
U11	UNEFIS București	26	656.146	10,55%
U12	SNSPA București	78	1.742.646	12,38%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	23	514.363	6,63%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	16	357.680	3,67%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	11	277.423	2,04%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	84	2.102.580	3,48%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	476	12.044.236	12,67%
U19	USAMV Cluj-Napoca	152	3.992.056	13,91%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	660	15.481.765	11,99%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	150	4.364.526	10,88%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	24	697.800	5,90%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	27	785.295	10,37%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	36	960.900	2,99%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	14	353.110	8,88%
U26	Universitatea din Craiova	70	1.656.542	2,89%
U27	UMF Craiova	45	1.308.105	6,34%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	66	1.626.810	3,38%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	185	4.671.589	5,54%

Cod univ	Universitatea	Număr total de granturi doctorale (an1 și an2)	Alocație granturi doctorale (an1 și an2)	Alocație granturi doctorale (an1 și an2) din total finanțare instituțională primită de universitate în 2013 (%)
A	B	1	2	3
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	57	1.476.309	7,95%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	419	9.768.199	12,11%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	139	4.043.855	9,60%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	40	1.163.720	7,00%
U34	Universitatea din Oradea	36	887.124	2,23%
U35	Universitatea din Petroșani	15	378.291	2,91%
U36	Universitatea din Pitești	17	423.181	2,22%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	10	252.530	1,53%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	7	176.699	2,52%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	63	1.500.579	3,88%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	58	1.375.969	6,35%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	32	738.832	3,38%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	0	0	0,00%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	6	133.806	1,37%
U44	UMF Târgu Mureș	53	1.541.137	5,12%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	12	349.404	5,05%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	170	4.369.138	6,25%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	50	1.296.490	7,15%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	132	3.164.820	7,17%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	43	1.250.495	4,14%
Total		5.661	141.451.737	8,13%

Sursa: CNFIS.

Este de remarcat faptul că fondul pentru granturile doctorale a crescut, reprezentând 8,04% din finanțarea instituțională în 2013, față de 3,71% în 2012, ca urmare a acumulării a două cohorte de doctoranzi. Pe de altă parte, a scăzut fondul pentru doctorat, repartizat prin formulă, în cadrul finanțării de bază și suplimentare.

II.4. Finanțarea de bază

Legea educației naționale prevede, la art. 223, alin. 4, că finanțarea de bază a universităților de stat este asigurată prin granturi de studii, calculate pe baza costului mediu per student echivalent, per domeniu, per cicluri de studiu și per limbă de predare. În plus, granturile de studii trebuie alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, iar în interiorul domeniului, prioritar, celor mai bine plasate programe în ierarhia calității acestora, numărul de granturi de studii alocate unui program variind în funcție de poziția programului în această ierarhie.

Prin Raportul CNFIS pentru 2012, înaintat către MEN în 05.04.2013, CNFIS propunea dimensionarea granturilor de studii ținând cont de estimări ale costurilor reale. Astfel de estimări au fost prezentate în raport (Capitolul IV.1.1, Tabelul 16)¹¹. Având în vedere discrepanțele majore existente între estimările costurilor reale și valoarea alocației per student, și plecând de la dezideratul de a nu crea dezechilibre majore în finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat, CNFIS a propus creșterea gradată a alocației, în paralel cu scăderea cifrei de școlarizare. Decizia MEN a fost de a păstra neschimbate cifrele de școlarizare (reflexate în numărul de studenți subvenționați, prezentat în Tabelul 2.2). Având în vedere și valoarea totală a fondurilor pentru finanțarea de bază cuprinsă în bugetul de stat, așa cum se va vedea din datele prezentate mai jos, alocația per student s-a păstrat și în 2013 la valori apropiate de cea din anii anteriori.

În aceste condiții, metodologia de calcul a finanțării de bază în anul 2013 a pornit de la premise similare celei din 2012: sumele atribuite fiecărei universități pentru finanțarea de bază pentru studenții înmatriculați într-un program de studii de licență sau de master anterior anului universitar 2012/2013 și pentru doctoranzii înmatriculați anterior anului universitar 2011/2012 se alocă pe baza cifrelor de școlarizare primite de universitate, proporțional cu numărul de studenți echivalenți unitari ai acestora. Numărul de studenți echivalenți unitari ai universității se determină prin ponderarea numărului fizic de studenți ai acesteia cu coeficienți de echivalare și de cost.

Preocuparea de a evita șocurile în finanțare a determinat CNFIS să păstreze nivelul coeficienților de echivalare și de cost în vigoare anterior, deși calculele proprii arătau că există disproporții considerabile între aceștia și standardele de cost calculate potrivit reglementărilor în vigoare cu privire la planurile de învățământ, formațiunile de studii, normele didactice, salarii și celelalte cheltuieli din învățământul superior (v. Anexa 1 a Metodologiei de finanțare pentru anul 2013, anexată la acest raport).

În aceste condiții, numărul de studenți echivalenți unitari și alocația per student echivalent unitar au fost calculate conform metodologiei aprobate prin OM 5364/2013. Rezultatele sunt prezentate în Tabelul 2.8.

---

¹¹ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun* – Raport public anual 2012 (<http://www.cnfis.ro/>).

TABELUL 2.8 — NUMĂRUL DE STUDENȚI ECHIVALENȚI UNITARI ȘI ALOCAȚIA PER STUDENT ECHIVALENT UNITAR ÎN PERIOADA 2007–2013

A	2007	2008	2009	2010	2011	2012	din care:		din care:
							2012 (granturi doctorale)	2013	
	1	2	3	4	5	6	6.1	7	7.1
Numărul total de studenți fizici (L, M, D și R)	298.152	295.467	298.166	296.574	304.051	304.546	2.817	301.792	5.661
din care: Rezidențiat	5.986	6.335	13.550	14.337	15.471	15.459		16.140	
Alți participanți (An pregător + Grade didactice)	28.363	28.887	30.659	30.922	31.997	24.134		20.494	
Numărul total de studenți echivalenți (NSE)	375.188	380.848	396.160	416.824	433.849	425.960	2.817	413.060	5.661
Numărul total de studenți echivalenți unitari (NSEU), din care:	605.668	614.391	641.609	670.113	699.465	684.225		662.493	
NSEU (Licență)	442.891	433.885	404.062	375.345	383.720	380.664		379.376	
NSEU (Master)	88.345	110.960	172.056	225.458	244.321	248.537		253.794	
NSEU (Doctorat)	74.432	69.546	65.491	69.310	71.424	55.024		29.323	
Alocația unitară/SEU (RON) ²⁾	2.732	3.122	3.031	2.841	2.444	2.202	19837 (an1)	2.340	22301 (an1) 22445 (an2)
Alocația medie/SE (RON)	4.480	5.113	4.922	4.579	3.943	3.839		4.014	
Alocația unitară Globală Totală/SEU (RON) ²⁾	2.775	3.169	3.039	2.848	2.446	2.362	2.387	2.413	2.493
Alocația medie/SF (RON)	5.147	6.004	5.930	5.828	5.090	5.107		5.399	
Finanțarea de bază, repartizată conform formulei (mil. RON)	1.654,80	1.918,09	1.944,54	1.903,51	1.709,61	1.569,19		1.681,65	
TOTAL finanțare de bază/finanțare instituțională (mil. RON) ²⁾	1.680,73	1.947,30	1.950,04	1.908,68	1.710,61	1.678,71		1.739,905	

Sursa: CNFIS.

Examinând Tabelul 2.8, se observă că numărul de studenți echivalenți unitari a scăzut în 2013, mai ales pe seama scăderii numărului de doctoranzi finanțați prin formulă, ca urmare a creșterii numărului de granturi doctorale. Alocația per student echivalent unitar a fost de 2.340 RON în 2013, în ușoară creștere față de anul precedent, datorită scăderii numărului de studenți echivalenți unitari, însă semnificativ redusă față de valoarea din 2008. Dacă se are în vedere și influența inflației, în termeni reali scăderea alocației este chiar mai mare.

Pornind de la cifrele de studenți fizici, raportate de universități, și pe baza formulelor de calcul, în cadrul finanțării de bază pe ansamblul anului 2013 a fost alocat către cele 48 universități de stat, finanțate din bugetul MEN, un total de **1.149.286.618 lei** (Tabelul 2.9).

TABELUL 2.9 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII FINANȚĂRII DE BAZĂ PE UNIVERSITĂȚI, PENTRU ANUL 2013

Cod univ	Universitatea	Total studenți fizici (NSF) - (L,M,D) (ian.2013)	Total studenți echivalenți unitari (NSEU) (ian.2013)	Total FB (68%) (fără granturi doctorat an1 și an2)	din care,		
					Licența (%)	Master (%)	Doctorat (fără an1 și an2) (%)
A	B	1	2	3	4	5	6
U01	Universitatea Politehnică București	22.683	56.732.55	98.419.099	47,53%	43,23%	9,23%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	5.681	12.643.35	21.933.557	58,61%	38,62%	2,77%
U03	Universitatea de Arhitectură București	1.659	4.595.00	7.971.363	77,64%	13,71%	8,65%
U04	USAMV București	5.261	12.337.61	21.403.171	60,84%	32,68%	6,48%
U05	Universitatea din București	21.246	36.954.96	64.109.115	52,17%	43,38%	4,46%
U06	UMF „Carol Davila” București	5.129	26.853.53	46.585.246	38,53%	53,63%	7,84%
U07	ASE București	12.214	18.102.75	31.404.484	52,27%	45,83%	1,89%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	758	4.866.81	8.442.896	57,56%	32,84%	9,60%
U09	Universitatea de Arte din București	985	3.939.08	6.833.479	49,35%	44,02%	6,63%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	701	5.505.24	9.550.439	52,41%	40,69%	6,90%
U11	UNEFIS București	867	2.253.94	3.910.114	55,19%	38,62%	6,19%
U12	SNSPA București	3.188	4.907.20	8.512.965	35,79%	55,84%	8,38%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	2.297	3.354.35	5.819.092	78,09%	19,32%	2,59%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	2.344	4.072.42	7.064.795	73,06%	26,28%	0,66%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2.592	5.256.43	9.118.806	75,25%	23,01%	1,73%

Cod univ	Universitatea	Total studenți fizici (NSF) - (L,M,D) (ian.2013)	Total studenți echivalenți unitari (NSEU) (ian.2013)	Total FB (68%) (fără granturi doctorat an1 și an2)	din care,		
					Licența (%)	Master (%)	Doctorat (fără an1 și an2) (%)
A	B	1	2	3	4	5	6
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	11.788	25.270.82	43.839.584	64,99%	33,38%	1,63%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	15.949	36.003.41	62.458.370	59,73%	35,04%	5,22%
U19	USAMV Cluj-Napoca	4.557	10.291.41	17.853.434	64,06%	31,14%	4,80%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	22.763	47.554.68	82.497.402	56,67%	40,14%	3,19%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	3.504	14.369.85	24.928.682	47,99%	46,18%	5,82%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	759	4.496.23	7.800.017	65,01%	30,69%	4,30%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	687	2.860.56	4.962.473	48,12%	41,18%	10,70%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	6.073	14.623.31	25.368.372	61,18%	37,09%	1,73%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	751	1.613.50	2.799.085	57,05%	38,18%	4,77%
U26	Universitatea din Craiova	12.984	25.207.20	43.729.213	62,11%	36,60%	1,29%
U27	UMF Craiova	2.239	8.709.75	15.109.594	54,30%	42,39%	3,31%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	8.971	20.839.15	36.151.555	64,91%	33,20%	1,89%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	13.308	31.048.57	53.862.773	55,73%	41,07%	3,20%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	3.108	7.431.52	12.892.132	58,66%	31,65%	9,69%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	17.012	31.044.21	53.855.209	54,24%	41,96%	3,80%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	3.977	15.375.73	26.673.663	51,22%	44,21%	4,57%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	1.267	6.595.09	11.441.101	55,51%	34,35%	10,14%
U34	Universitatea din Oradea	7.656	18.704.11	32.447.716	63,73%	35,34%	0,94%
U35	Universitatea din Petroșani	2.529	4.367.14	7.576.074	79,19%	17,92%	2,89%
U36	Universitatea din Pitești	3.802	7.501.68	13.013.847	68,03%	29,92%	2,05%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	3.629	6.438.90	11.170.140	74,92%	22,26%	2,82%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	1.451	2.591.12	4.495.050	60,62%	37,76%	1,62%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	8.112	17.198.34	29.835.519	60,13%	34,04%	5,83%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	4.434	8.810.45	15.284.287	69,54%	27,99%	2,48%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	4.269	7.293.79	12.653.201	69,58%	26,54%	3,88%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	1.530	2.412.26	4.184.766	76,96%	23,04%	0,00%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	1.951	3.163.80	5.488.529	73,92%	25,22%	0,85%
U44	UMF Târgu Mureș	2.737	12.874.52	22.334.598	67,37%	29,00%	3,64%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	311	2.556.64	4.435.234	53,79%	43,06%	3,15%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	10.654	25.155.09	43.638.799	53,85%	42,47%	3,68%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	3.235	7.399.91	12.837.295	63,03%	30,19%	6,78%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	8.771	17.389.02	30.166.336	59,15%	38,21%	2,63%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	3.279	12.926.03	22.423.947	54,25%	40,39%	5,36%
	Total	285.652	662.492.96	1.149.286.618	57,26%	38,31%	4,43%

Sursa: CNFIS.

II.5. Finanțarea suplimentară de excelență

Finanțarea suplimentară se alocă, potrivit Legii nr. 1/2011, „pentru a stimula excelența instituțiilor și a programelor de studii, atât din cadrul universităților de stat, cât și al celor particulare” (art.223, alin.3), „pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de CNFIS și aprobate de MEN” (art.197, alin.a). Mai mult, Legea nr. 1/2011 prevede (la art.193, alin.7) că „pentru programele de licență și master, finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat, din surse publice, se face diferențiat pe categorii de universități și în funcție de poziția în ierarhie a programelor de studii, conform ierarhizării prevăzute la alin.3”.

În anul 2013, metodologia de calcul a finanțării suplimentare a pornit de la premise similare celei din 2012. Pentru a se reduce șocul asupra universităților care au programe în categoriile inferioare, s-a optat pentru o diferențiere mai mică a indicilor de excelență pe cicluri de studii, față de 2012, așa cum se poate vedea din Tabelul 2.10.

TABELUL 2.10 — VALOAREA INDICILOR DE EXCELENȚĂ (K), ÎN FUNCȚIE DE POZIȚIONAREA ÎN IERARHIE A PROGRAMELOR DE STUDII ȘI DE CICLUL DE STUDII

Ciclul de studii	E	D	C	B	A
2012					
Licență	0	0	1	2	3
Master	0	0	0	1	4
Doctorat	0	0	0	1	5
2013					
Licență	0	1	1,5	2	2,5
Master	0	0	1	2	4
Doctorat	0	0	0	1	5

Sursa: CNFIS.

Rezultatul folosirii noilor indici de excelență, ca urmare a distribuției studenților echivalenți pe clase de ierarhizare conform Tabelului 2.11, este prezentat în Tabelul 2.12, sub forma unor valori efective. Se poate observa astfel că, datorită numărului mare de studenți din categoria A, indicii de excelență sunt afectați semnificativ: diferențierea este mai mică, ceea ce atenuează diferențele dintre programele de studiu aflate în categorii diferite.

TABELUL 2.11 — PONDEREA STUDENȚILOR ECHIVALENȚI UNITARI (SEU), PE CLASE DE IERARHIZARE, ÎN 2013

Ciclul de studii ⁽¹⁾	E	D	C	B	A
2012					
Licență	2%	3%	15%	25%	54%
Master	1%	2%	12%	24%	62%
Doctorat	1%	0%	7%	20%	72%
2013					
Licență	2%	3%	15%	26%	54%
Master	0%	1%	11%	24%	64%
Doctorat	1%	0%	7%	20%	71%

Sursa: CNFIS; Notă: (1) Licența include și alte forme (eliminate în 2012), masterul include rezidențiatul (păstrat și în 2013), iar doctoratul nu include studenții din anul 1 și anul 2 (granturile doctorale).

TABELUL 2.12 — VALORI EFECTIVE⁽¹⁾ ALE INDICILOR DE EXCELENȚĂ, PE CLASE DE IERARHIZARE, ÎN 2013

Ciclul de studii	E	D	C	B	A
2012					
Licență	0,00	0,00	0,44	0,88	1,32
Master	0,00	0,00	0,00	0,37	1,47
Doctorat	0,00	0,00	0,00	0,26	1,31
2013					
Licență	0,00	0,47	0,70	0,94	1,17
Master	0,00	0,00	0,32	0,64	1,28
Doctorat	0,00	0,00	0,00	0,27	1,33

Sursa: CNFIS; Notă: (1) Valorile cu care se ponderează (multiplică) în mod real numărul de studenți pentru FSE.

Efectele folosirii în 2013 a noilor ponderi, prezentate în Tabelul 2.6, asupra alocării fondurilor ce compun finanțarea instituțională se văd în Tabelul 2.13. Se remarcă faptul că finanțarea de bază a crescut în 2013 cu peste 85 milioane lei, în principal datorită creșterii ponderii sale, de la 68% la 73,5%. La o privire mai atentă, dacă am analiza ponderea din totalul finanțării (care să includă și fondurile de rezervă pentru situații speciale și fondurile pentru granturi doctorale), creșterea este de la 63,37% la 66,05%. Creșterea finanțării de bază a avut loc la programele de studii de licență și master, în paralel cu scăderea de la doctorat, cauzată de trecerea la finanțarea programelor doctorale prin granturi. Ponderea fondurilor alocate granturilor doctorale a crescut de la 3,71% la 8,13%, prin includerea a două promoții în acest sistem.

Finanțarea suplimentară de excelență a cunoscut o ușoară scădere în termeni nominali, ponderea sa din sumele totale fiind și ea mai scăzută, 23,30% în 2012 și doar 22,47% în 2013. Scăderea cea mai drastică a înregistrat-o fondurile acordate studiilor universitare de doctorat, pe seama scăderii numărului de doctoranzi finanțați pe bază de formulă. În contrast, fondurile pentru studiile de licență și mai ales cele de master au cunoscut creșteri. În ansamblu, ponderea finanțării suplimentare din finanțarea de bază a scăzut de la 34,73% în 2012 la 30,29% în 2013, la limita stabilită în legea educației. Întrucât finanțarea suplimentară de excelență a cunoscut o variație nesemnificativă, scăderea ponderii poate fi corelată cu creșterea finanțării de bază.

TABELUL 2.13 — SITUAȚIA FINANȚĂRII INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT SUPERIOR DE STAT DIN FONDURI PUBLICE, ÎN 2013

Cicluri de studii / subcategoriile de finanțare	TOTAL	Structura componente			din care	
		(din total)	(fără FSS și GD)	Licență (inclusiv alte forme*)	Master (inclusiv Rezidențiat)	Doctorat (inclusiv granturi doctorale)
2013 (final)						
TOTAL Finanțare instituțională	1.739.905.000			877.627.122	593.946.791	210.078.258
Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	34.798.000	2,00%				
Finanțarea granturilor doctorale	141.451.737	8,13%				141.451.737
Finanțarea de bază (FB) (fără granturi doctorale)	1.149.286.618	66,05%	73,50%	658.137.137	440.279.902	50.869.579
Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	390.913.816	22,47%	25,00%	219.489.985	153.666.889	17.756.942
Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI) /(+Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	23.454.829	1,35%	1,50%			
Ponderi cicluri de studii	1.739.905.000			50,44%	34,14%	12,07%
Pondere FS din FB	30,29%					
2012 (final)						
TOTAL Finanțare instituțională	1.678.705.003			809.467.497	528.504.365	179.318.617
Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	51.900.000	3,09%				
Finanțarea granturilor doctorale	62.311.838	3,71%				62.311.838
Finanțarea de bază (FB) (fără granturi doctorale)	1.063.855.350	63,37%	68,00%	591.868.707	386.433.299	85.553.344
Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	391.123.291	23,30%	25,00%	217.598.790	142.071.066	31.453.435
Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI) /(+Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	109.514.524	6,52%	7,00%			
Ponderi cicluri de studii	1.678.705.003			48,22%	31,48%	10,68%
Pondere FS din FB	34,73%					

Sursa: CNFIS.

Analizând ponderile totale ale diverselor cicluri de studii universitare, se observă ușoare creșteri în fiecare caz. Însușind contribuțiile celor trei cicluri de studii se obțin aproximativ 1,74 miliarde lei în 2013, față de circa 1,68 miliarde lei în 2012. Această creștere, de peste 66 milioane lei, a fondurilor alocate pe baze transparente, atât prin formulă, cât și prin granturi, pe fondul unei finanțări totale aproximativ constante, este datorată în principal diminuării sumelor alocate fără a folosi o formulă de calcul (în special a fondurilor pentru dezvoltare instituțională și a celor pentru asumarea unui rol local și regional). Dacă în 2012 circa 9,62% din finanțare era acordată fără o metodă de calcul transparentă, în 2013 aceste fonduri au ajuns să reprezinte numai 3,35%.

Pe baza formulei de calcul pentru finanțarea suplimentară bazată pe excelență a fost alocat în anul 2013 un total de **390.913.816 lei**. Detalii privind repartizarea fondurilor alocate pentru finanțarea suplimentară pe bază de excelență, pe universități, sunt oferite în Tabelul 2.14.

TABELUL 2.14 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII SUPLIMENTARE BAZATE PE EXCELENȚĂ, PENTRU ANUL 2013

Cod univ	Universitatea	Total FSe (25%) (fără granturi doctorat an1 și an2)	din care			Pondere FSE din alocația de referință (fără granturi doctorat an1 și an2)
			Licența (%)	Master (%)	Doctorat (fără an1 și an2) (%)	
A	B	1	1.1	1.2	1.3	2
U01	Universitatea Politehnică București	43.777.984	44,09%	45,90%	10,02%	32,69%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	7.542.192	60,69%	36,65%	2,66%	25,27%
U03	Universitatea de Arhitectură București	3.119.839	76,24%	13,98%	9,78%	28,77%
U04	USAMV București	6.603.790	65,70%	29,21%	5,09%	22,68%
U05	Universitatea din București	26.020.982	46,81%	48,06%	5,12%	29,83%
U06	UMF „Carol Davila” București	20.558.806	35,69%	55,53%	8,78%	32,44%
U07	ASE București	12.800.585	49,52%	48,11%	2,37%	29,96%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	3.072.705	56,27%	34,52%	9,21%	26,75%
U09	Universitatea de Arte din București	2.649.278	51,90%	42,13%	5,97%	28,50%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	3.533.731	51,96%	40,45%	7,59%	27,20%
U11	UNEFIS București	1.603.998	49,02%	45,71%	5,27%	30,15%
U12	SNSPA București	2.921.662	35,27%	58,63%	6,10%	25,23%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	1.275.189	74,76%	23,27%	1,98%	16,11%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	1.856.779	72,92%	27,08%	0,00%	19,32%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2.159.285	76,54%	22,29%	1,18%	17,40%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	13.547.460	68,87%	29,99%	1,14%	22,71%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	20.565.545	63,70%	32,54%	3,76%	24,20%
U19	USAMV Cluj-Napoca	6.858.500	62,50%	29,07%	8,43%	28,24%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	31.106.627	52,59%	43,39%	4,02%	27,71%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	10.785.666	45,34%	48,14%	6,52%	31,80%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	2.891.354	62,68%	33,28%	4,05%	27,25%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	1.822.019	48,60%	41,23%	10,17%	26,99%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	5.834.272	68,26%	30,96%	0,78%	16,90%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	775.581	71,31%	28,69%	0,00%	20,37%
U26	Universitatea din Craiova	11.583.039	69,11%	30,25%	0,65%	19,47%
U27	UMF Craiova	4.203.590	63,97%	34,79%	1,24%	20,45%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	10.350.789	66,26%	32,62%	1,12%	21,04%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	20.952.177	56,23%	41,06%	2,70%	28,59%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	4.195.601	57,28%	33,17%	9,55%	23,92%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	16.982.900	54,00%	42,65%	3,35%	23,18%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	11.424.303	48,75%	46,19%	5,06%	31,48%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	3.886.774	56,35%	35,14%	8,52%	24,97%
U34	Universitatea din Oradea	6.445.156	74,03%	25,97%	0,00%	14,60%
U35	Universitatea din Petroșani	1.868.264	81,38%	15,44%	3,18%	18,13%
U36	Universitatea din Pitești	2.286.795	71,18%	28,04%	0,77%	12,92%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	3.002.742	77,31%	21,64%	1,06%	19,76%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	746.267	73,15%	26,85%	0,00%	12,20%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	7.347.572	67,14%	31,00%	1,85%	18,10%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	4.020.036	68,19%	31,15%	0,66%	19,33%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	2.395.028	81,78%	17,62%	0,60%	13,91%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	818.693	79,65%	20,35%	0,00%	14,38%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	1.051.017	75,68%	24,32%	0,00%	14,07%
U44	UMF Târgu Mureș	6.211.886	75,75%	23,08%	1,17%	20,44%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	1.634.062	51,59%	44,78%	3,63%	27,08%
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	14.713.804	55,75%	41,08%	3,17%	24,78%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	3.937.706	66,87%	26,92%	6,21%	22,55%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	10.705.704	56,60%	40,89%	2,51%	26,08%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	6.466.082	64,07%	33,24%	2,69%	21,19%
	Total	390.913.816	56,15%	39,31%	4,54%	25,00%

Sursa: CNFIS.

II.6. Alte componente ale finanțării instituționale în 2013

Așa cum am arătat în Tabelul 2.6, în anul 2013, finanțarea instituțională a cuprins, pe lângă FB și FSE, și 0,5% pentru FSL, 1% pentru FDI și 2% pentru FSS (procentul pentru ultima componentă, FSS, fiind menționat în Tabelul 2.13). CNFIS a transmis MEN, în iulie 2012, proiectul de Hotărâre de Guvern privind metodologia de alocare a fondurilor de la bugetul de stat pentru finanțarea complementară și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior, precum și de utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat. Deoarece propunerile CNFIS nu au fost concretizate prin aprobarea de acte normative, sumele prevăzute pentru aceste fonduri au fost repartizate de către MEN, conform situației din Tabelul 2.15. Totodată, în decembrie 2013 a avut loc o rectificare bugetară, prin care s-au alocat învățământului superior 15 milioane lei pentru soluționarea problemelor semnalate de unele sentințe judecătorești și 20 milioane lei pentru FSS.

În 2013, suma totală alocată fără formulă de calcul a fost de **58.252.837 lei**, reprezentând 3,35% din finanțarea instituțională. Repartizarea acestor sume pe universități este prezentată în Tabelul 2.15.

TABELUL 2.15 — EVOLUȚIA FINANȚĂRII REPARTIZATE FĂRĂ FORMULĂ DE CALCUL, ÎN PERIOADA 2010-2013

Cod Univ	Universitatea	2013		2012		2011		2010	
		valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI
A	B	1	1.1	2	2.1	3	3.1	4	4.1
U01	Universitatea Politehnică București	7.560.583	4,56%	9.041.559	5,46%				
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București			983.224	3,26%			4.130.000	9,87%
U03	Universitatea de Arhitectură București	1.891.426	13,59%	200.000	1,58%				
U04	USAMV București	1.000.000	3,18%	553.913	2,01%				
U05	Universitatea din București	50.000	0,05%	250.000	0,23%			409.427	0,38%
U06	UMF „Carol Davila” București	5.616.848	7,15%	4.852.373	6,57%				
U07	ASE București			250.000	0,53%				
U08	Universitatea Națională de Muzică București	1.037.617	7,76%	100.000	0,81%				
U09	Universitatea de Arte din București	150.000	1,42%	100.000	0,97%				
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	600.000	4,11%						
U11	UNEFIS București	50.000	0,80%						
U12	SNSPA București	900.000	6,39%	800.000	6,75%				
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	150.000	1,93%	918.438	12,47%				
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	465.500	4,78%	214.838	2,22%				
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	2.041.691	15,02%	2.554.063	19,53%				
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare			848.890					
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	892.121	1,48%	2.929.711	4,87%				
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca			2.988.341	3,70%				
U19	USAMV Cluj-Napoca			250.000	0,98%				
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca			250.000	0,20%			293.905	0,23%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	50.000	0,12%	3.437.369	8,58%				
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	446.987	3,78%	265.755	2,25%	1.000.000	8,04%		
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca								
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța			1.779.820	5,72%				
U25	Universitatea Maritimă Constanța	50.000	1,26%	159.186	4,67%				
U26	Universitatea din Craiova	324.621	0,57%	4.555.053	7,95%			8.634	0,01%
U27	UMF Craiova			1.124.546	5,72%				
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați			1.264.281	2,80%				
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	4.802.532	5,70%	5.319.410	6,31%				
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași			561.736	3,25%				
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	50.000	0,06%	5.288.297	6,86%			272.736	0,31%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași			1.272.516	3,07%				
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	138.982	0,84%						
U34	Universitatea din Oradea			2.435.766	6,42%				
U35	Universitatea din Petroșani	3.163.571	24,36%	1.733.820	14,69%				
U36	Universitatea din Pitești	3.327.543	17,47%	3.012.498	16,20%				
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	2.075.696	12,58%	819.467	5,32%				
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	1.607.539	22,88%	1.305.239	20,44%				
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu			1.156.819	3,15%			46.900	0,09%

Cod Univ	Universitatea	2013		2012		2011		2010	
		valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI	valoare	% din FI
A	B	1	1.1	2	2.1	3	3.1	4	4.1
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	975.939	4,51%	2.507.422	11,84%				
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	6.088.379	27,83%	4.664.286	23,45%				
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	1.791.019	26,36%	1.721.471	27,70%				
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	3.059.803	31,44%	2.366.896	26,75%				
U44	UMF Târgu Mureș			680.939	2,58%				
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	500.000	7,23%	100.000	1,64%				
U46	Universitatea Politehnică Timișoara	7.194.440	10,29%	9.753.921	13,95%				
U47	USAMV a Banatului Timișoara	50.000	0,28%	809.914	4,49%				
U48	Universitatea de Vest Timișoara	100.000	0,23%	24.639	0,06%				
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	50.000	0,17%	3.832.766	12,84%				
Total Finanțare repartizată fără formulă		58.252.837	3,35%	90.039.180	5,36%	1.000.000	0,06%	5.161.602	0,27%

Sursa: CNFIS.

Influența modului de alocare a componentelor finanțării în anul 2013 (variațiile procentuale relative, determinate comparativ cu alocarea de referință, pe student echivalent unitar) se poate aprecia examinând Tabelul 2.16. Alocarea de referință este cea care ar acorda 100% din finanțare în funcție de numărul de studenți echivalenți unitari.

TABELUL 2.16 — INFLUENȚA MODULUI DE ALOCARE A COMPONENTELOR FINANȚĂRII PENTRU ANUL 2013 (VARIAȚIILE % RELATIVE DETERMINATE COMPARATIV CU ALOCAREA DE REFERINȚĂ, PE STUDENT ECHIVALENT UNITAR, PENTRU SUME DATE)

Cod Univ	Universitatea	Influență calitate 2011	Influență totală 2012	Influență totală 2013	Influență granturi 2013	Influență FB 2013	Influență FSE 2013	Influență FSL&FSD&FSS 2013
A	B	1	2	3	3.1	3.2	3.3	3.4
U01	Universitatea Politehnică București	6,7%	13,2%	8,6%	3,1%	-2,2%	6,0%	1,6%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	0,4%	-1,7%	-4,0%	2,2%	-2,3%	-0,5%	-3,4%
U03	Universitatea de Arhitectură București	-3,1%	-0,4%	15,4%	2,8%	-2,3%	2,6%	12,3%
U04	USAMV București	0,0%	-8,3%	-3,2%	2,2%	-2,2%	-2,8%	-0,3%
U05	Universitatea din București	3,5%	6,7%	7,8%	9,8%	-2,1%	3,5%	-3,3%
U06	UMF „Carol Davila” București	-1,7%	11,3%	10,0%	1,8%	-2,2%	5,8%	4,5%
U07	ASE București	0,3%	5,2%	5,1%	7,1%	-2,3%	3,7%	-3,4%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	-7,3%	-6,2%	0,8%	-2,3%	-2,1%	0,8%	4,5%
U09	Universitatea de Arte din București	-5,8%	-2,2%	0,2%	2,0%	-2,2%	2,3%	-1,9%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	-10,6%	-7,7%	-3,7%	-3,4%	-2,1%	1,2%	0,6%
U11	UNEFIS București	1,7%	5,1%	4,0%	4,9%	-2,2%	3,8%	-2,5%
U12	SNSPA București	-3,2%	3,1%	9,8%	9,0%	-2,3%	-0,6%	3,6%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	-0,9%	-2,8%	-9,1%	4,0%	-2,4%	-9,1%	-1,7%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	-4,5%	-13,6%	-5,2%	2,3%	-2,4%	-6,1%	1,1%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	1,7%	4,0%	2,2%	0,6%	-2,4%	-7,9%	11,9%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	-8,0%	-21,1%					
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	-2,9%	-5,4%	-6,2%	1,1%	-2,4%	-2,9%	-2,1%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	-2,7%	0,2%	-2,9%	4,0%	-2,1%	-1,4%	-3,3%
U19	USAMV Cluj-Napoca	2,6%	0,9%	0,7%	4,0%	-2,1%	2,1%	-3,3%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	0,0%	1,2%	2,4%	6,3%	-2,2%	1,7%	-3,4%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	4,6%	13,5%	2,4%	2,5%	-2,1%	5,2%	-3,2%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	-10,4%	-3,8%	-2,8%	-2,2%	-2,1%	1,2%	0,3%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	-5,5%	-4,1%	-2,2%	2,3%	-2,1%	1,0%	-3,4%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	-2,4%	-12,9%	-13,4%	0,8%	-2,4%	-8,3%	-3,4%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	-5,4%	-13,8%	-6,8%	2,5%	-2,2%	-4,9%	-2,2%
U26	Universitatea din Craiova	5,9%	-7,7%	-10,1%	1,3%	-2,4%	-6,0%	-2,9%
U27	UMF Craiova	3,0%	-9,7%	-9,3%	1,3%	-2,3%	-4,9%	-3,4%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	-4,6%	-8,8%	-9,2%	1,1%	-2,4%	-4,5%	-3,4%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	2,0%	6,0%	4,4%	1,7%	-2,3%	2,5%	2,5%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	7,7%	-5,7%	-5,2%	2,2%	-2,2%	-1,7%	-3,4%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	-0,9%	0,9%	-1,6%	6,4%	-2,2%	-2,4%	-3,3%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	4,4%	6,4%	1,6%	2,2%	-2,2%	4,9%	-3,4%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	-5,8%	-8,8%	-7,2%	-1,8%	-2,1%	-0,8%	-2,6%
U34	Universitatea din Oradea	-7,8%	-15,9%	-15,6%	0,8%	-2,4%	-10,6%	-3,5%
U35	Universitatea din Petroșani	-2,9%	-4,8%	16,5%	1,0%	-2,4%	-7,2%	24,9%
U36	Universitatea din Pitești	-3,4%	-8,1%	0,5%	0,9%	-2,4%	-12,1%	14,1%

Cod Univ	Universitatea	Influență calitate 2011	Influență totală 2012	Influență totală 2013	Influență granturi 2013	Influență FB 2013	Influență FSE 2013	Influență FSL&FSD&FSS 2013
A	B	1	2	3	3.1	3.2	3.3	3.4
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	-1,8%	-11,3%	1,6%	0,4%	-2,4%	-5,7%	9,3%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	-7,2%	-5,7%	6,7%	0,8%	-2,4%	-12,7%	21,0%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	-5,5%	-13,5%	-11,3%	1,8%	-2,4%	-7,2%	-3,4%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	-5,2%	-1,5%	-4,5%	3,0%	-2,3%	-6,0%	0,9%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	2,4%	0,7%	18,2%	2,3%	-2,4%	-11,1%	29,5%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	-1,6%	4,3%	13,0%	0,0%	-2,5%	-10,9%	26,3%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	4,7%	3,3%	22,7%	1,1%	-2,4%	-11,1%	35,1%
U44	UMF Târgu Mureș	-6,7%	-12,3%	-9,6%	1,1%	-2,3%	-4,9%	-3,4%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	-11,5%	-5,4%	0,9%	-1,9%	-2,2%	1,1%	3,9%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	3,9%	8,9%	6,4%	2,1%	-2,3%	-1,0%	7,5%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	1,9%	-6,3%	-6,4%	2,0%	-2,3%	-3,0%	-3,1%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	-0,5%	-3,2%	-1,8%	3,5%	-2,3%	0,2%	-3,2%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	3,6%	-0,7%	-9,1%	0,9%	-2,3%	-4,3%	-3,3%
	Total	0,0%	0,0%	0,0%	3,1%	-2,3%	-0,8%	0,0%

Sursa: CNFIS.

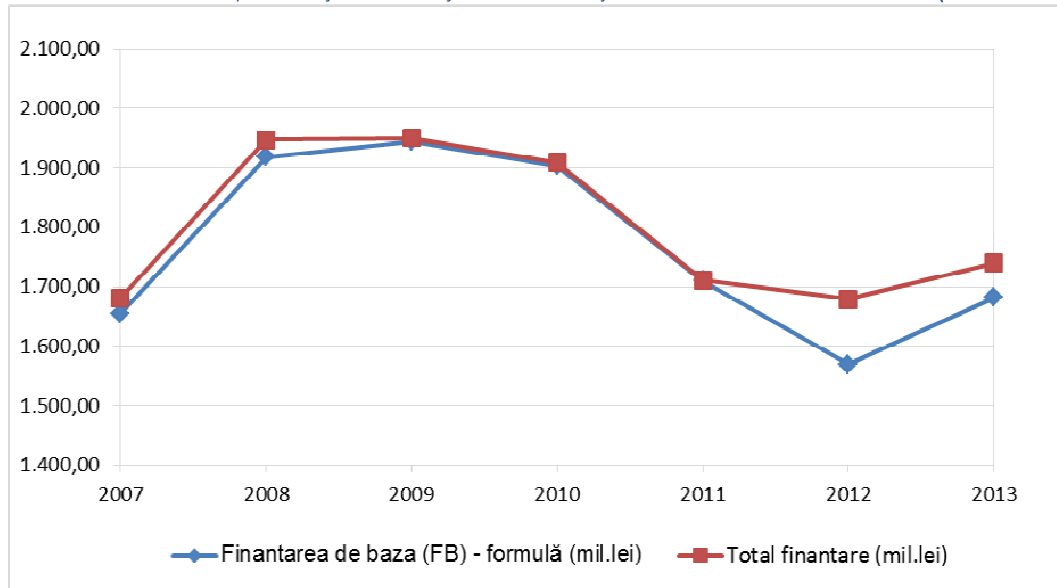
Influența cea mai semnificativă a fost datorată fondurilor de rezervă pentru situații speciale, a celui pentru dezvoltare instituțională și a celui pentru asumarea unui rol regional.

Decizia de a sprijini universitățile aflate în dificultate financiară, luată de MEN, este naturală, având în vedere nevoile de dezvoltare regională a țării. Această situație a fost întâlnită în 2012, când unele universități regionale au cunoscut o scădere însemnată a numărului de studenți în regim cu taxă (vezi Tabelul 2.3), rămânând cu un excedent de forță de muncă, ce a pus o presiune importantă asupra bugetelor. Așa cum se arată în Raportul CNFIS pentru anul 2012, Consiliul a acceptat opțiunea MEN de a sprijini aceste universități, prin instrumente în afara formulei de finanțare, insistând însă asupra faptului că universitățile respective trebuie să realizeze restructurări în noul an universitar, operând o reducere a costurilor prin statele de funcții. Mai mult, așa cum s-a menționat, în 2013 CNFIS și-a exprimat disponibilitatea de a sprijini universitățile care întâmpină dificultăți financiare în identificarea și implementarea unor soluții de redresare.

Este de remarcat faptul că, în bună măsură, universitățile care au primit ajutoare financiare din partea MEN în 2012 au primit sprijin și în 2013, așa cum am arătat mai sus și cum se poate vedea și din Tabelul 2.15. Astfel, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, Universitatea din Petroșani, Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița, Universitatea din Pitești, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău etc. au primit ajutoare financiare substanțiale din partea MEN atât în 2012, cât și în 2013.

În 2013, sprijinul acordat universităților aflate în dificultate financiară, realizat prin alocări de fonduri fără utilizarea unei formule, a scăzut de la circa 9,62% în 2012 la circa 3,35%. O privire istorică asupra acestei probleme este asigurată de Graficul 2.3, care prezintă sumele totale și cele alocate prin formulă pentru finanțarea instituțională în învățământul superior de stat. Se observă că, înainte de 2009, sumele acordate fără formulă erau limitate, reprezentând circa 1,5% din finanțarea instituțională. În perioada 2009-2011, sumele acordate fără o formulă au fost neglijabile (sub 0,27%), pentru ca în 2012 acestea să cunoască un maximum istoric.

GRAFICUL 2.3 — EVOLUȚIA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI A CELEI CALCULATE PRIN FORMULĂ (2007 - 2013)

Sursa: CNFIS.

II.7. Concluzii privind finanțarea în 2013

Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale totale și ponderile pe subcomponente din total finanțare, pentru anul 2013, este prezentată în Tabelul 2.17.

TABELUL 2.17 — SITUAȚIA REPARTIZĂRII PE UNIVERSITĂȚI A FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE ȘI PONDERILE PE SUBCOMPONENTE, DIN TOTAL FINANȚARE, PENTRU ANUL 2013

Cod univ	Universitatea	Total finanțare instituțională(FI)	Total FB (73,5%) (fără granturi doctorat an1 și an2)	Total Fse (25%) (fără granturi doctorat an1 și an2)	Granturi doctorat (an1 și an2)	Total FSL, FDI și FSS
A	B	1	1.1	1.2	1.3	1.4
U01	Universitatea Politehnica București	165.711.658	59,39%	26,42%	9,63%	4,56%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	31.799.025	68,98%	23,72%	7,31%	0,00%
U03	Universitatea de Arhitectură București	13.913.748	57,29%	22,42%	6,69%	13,59%
U04	USAMV București	31.439.591	68,08%	21,00%	7,74%	3,18%
U05	Universitatea din București	108.312.752	59,19%	24,02%	16,74%	0,05%
U06	UMF „Carol Davila” București	78.521.314	59,33%	26,18%	7,34%	7,15%
U07	ASE București	49.620.487	63,29%	25,80%	10,91%	0,00%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	13.367.534	63,16%	22,99%	6,09%	7,76%
U09	Universitatea de Arte din București	10.534.712	64,87%	25,15%	8,56%	1,42%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	14.585.981	65,48%	24,23%	6,18%	4,11%
U11	UNEFIS București	6.220.258	62,86%	25,79%	10,55%	0,80%
U12	SNSPA București	14.077.273	60,47%	20,75%	12,38%	6,39%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	7.758.644	75,00%	16,44%	6,63%	1,93%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	9.744.754	72,50%	19,05%	3,67%	4,78%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	13.597.205	67,06%	15,88%	2,04%	15,02%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	60.381.745	72,60%	22,44%	3,48%	1,48%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	95.068.151	65,70%	21,63%	12,67%	0,00%
U19	USAMV Cluj-Napoca	28.703.990	62,20%	23,89%	13,91%	0,00%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	129.085.794	63,91%	24,10%	11,99%	0,00%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	40.128.874	62,12%	26,88%	10,88%	0,12%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	11.836.158	65,90%	24,43%	5,90%	3,78%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	7.569.787	65,56%	24,07%	10,37%	0,00%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	32.163.544	78,87%	18,14%	2,99%	0,00%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	3.977.776	70,37%	19,50%	8,88%	1,26%
U26	Universitatea din Craiova	57.293.415	76,33%	20,22%	2,89%	0,57%
U27	UMF Craiova	20.621.289	73,27%	20,38%	6,34%	0,00%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	48.129.154	75,11%	21,51%	3,38%	0,00%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	84.289.071	63,90%	24,86%	5,54%	5,70%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	18.564.042	69,45%	22,60%	7,95%	0,00%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	80.656.308	66,77%	21,06%	12,11%	0,06%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	42.141.821	63,29%	27,11%	9,60%	0,00%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	16.630.577	68,80%	23,37%	7,00%	0,84%
U34	Universitatea din Oradea	39.779.996	81,57%	16,20%	2,23%	0,00%
U35	Universitatea din Petroșani	12.986.200	58,34%	14,39%	2,91%	24,36%
U36	Universitatea din Pitești	19.051.366	68,31%	12,00%	2,22%	17,47%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	16.501.108	67,69%	18,20%	1,53%	12,58%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	7.025.555	63,98%	10,62%	2,52%	22,88%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	38.683.670	77,13%	18,99%	3,88%	0,00%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	21.656.231	70,58%	18,56%	6,35%	4,51%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	21.875.440	57,84%	10,95%	3,38%	27,83%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	6.794.478	61,59%	12,05%	0,00%	26,36%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	9.733.155	56,39%	10,80%	1,37%	31,44%
U44	UMF Târgu Mureș	30.087.621	74,23%	20,65%	5,12%	0,00%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	6.918.700	64,11%	23,62%	5,05%	7,23%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	69.916.181	62,42%	21,04%	6,25%	10,29%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	18.121.491	70,84%	21,73%	7,15%	0,28%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	44.136.860	68,35%	24,26%	7,17%	0,23%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	30.190.524	74,27%	21,42%	4,14%	0,17%
	Total	1.739.905.008	66,05%	22,47%	8,13%	3,35%

Sursa: CNFIS.

Situația repartizării pe universități a finanțării instituționale pentru anul 2013, în comparație cu anul 2012, este prezentată în Tabelul 2.18. Întrucât ecartul determinat de componenta calitativă a finanțării este relativ mic, comparabil cu cel dinainte de aplicarea noii legi a educației, scăderea finanțării nu poate fi atribuită strict rezultatelor ierarhizării programelor de studii. O cauză importantă este variația numărului de studenți echivalenți unitari.

TABELUL 2.18 — COMPARAȚIE ÎNTRE REPARTIZAREA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE TOTALE PE UNIVERSITĂȚI, ÎN 2013 VS 2012, ȘI ANALIZA VARIAȚIEI RELATIVE ȘI A FACTORILOR CARE AU DETERMINAT-O

Cod univ	Universitatea	Finanțare totală 2012	Finanțare totală 2013	Variația rel. a finanțării 2013 vs 2012	Variația SEU 2013 vs 2012	Influența metodologie 2012	Influența metodologie 2013
A	B	1	2	3	4	5	6
U01	Universitatea Politehnica București	165.711.658	165.711.658	0,0%	-0,2%	13,2%	10,8%
U02	Universitatea Tehnică de Construcții București	30.171.145	31.799.025	5,4%	3,4%	-1,7%	-5,0%
U03	Universitatea de Arhitectură București	12.648.862	13.913.748	10,0%	-9,1%	-0,4%	14,5%
U04	USAMV București	27.583.556	31.439.591	14,0%	3,3%	-8,3%	-4,1%
U05	Universitatea din București	106.658.658	108.312.752	1,6%	-3,8%	6,7%	6,8%
U06	UMF „Carol Davila” București	73.821.314	78.521.314	6,4%	3,0%	11,3%	8,7%
U07	ASE București	47.558.691	49.620.487	4,3%	0,0%	5,2%	4,1%
U08	Universitatea Națională de Muzică București	12.417.534	13.367.534	7,7%	-4,1%	-6,2%	-0,3%
U09	Universitatea de Arte din București	10.343.295	10.534.712	1,9%	-4,8%	-2,2%	-1,0%
U10	UNATC „I.L.Caragiale” București	13.505.471	14.585.981	8,0%	-0,9%	-7,7%	-4,8%
U11	UNEFIS București	6.131.472	6.220.258	1,4%	-1,9%	5,1%	2,8%
U12	SNSPA București	11.856.270	14.077.273	18,7%	6,7%	3,1%	8,6%
U13	Universitatea „1 decembrie 1918” Alba-Iulia	7.366.189	7.758.644	5,3%	7,8%	-2,8%	-10,1%
U14	Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad	9.694.754	9.744.754	0,5%	-12,3%	-13,6%	-4,9%
U15	Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău	13.077.205	13.597.205	4,0%	1,3%	4,0%	2,8%
U16	Universitatea de Nord din Baia Mare	11.534.189	0	-100,0%	-100,0%	-21,1%	0,0%
U17	Universitatea „Transilvania” Brașov	60.131.745	60.381.745	0,4%	-3,1%	-5,4%	-6,6%
U18	Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	80.745.073	95.068.151	17,7%	16,3%	0,2%	-2,3%
U19	USAMV Cluj-Napoca	25.538.654	28.703.990	12,4%	7,8%	0,9%	1,7%
U20	Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca	124.177.661	129.085.794	4,0%	-1,6%	1,2%	1,7%
U21	UMF „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca	40.078.649	40.128.874	0,1%	6,2%	13,5%	1,2%
U22	Academia de Muzică „Gh.Dima” Cluj-Napoca	11.786.158	11.836.158	0,4%	-4,8%	-3,8%	0,6%
U23	Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca	6.970.704	7.569.787	8,6%	1,9%	-4,1%	-2,3%
U24	Universitatea „Ovidius” Constanța	31.118.367	32.163.544	3,4%	-0,5%	-12,9%	-13,8%
U25	Universitatea Maritimă Constanța	3.407.916	3.977.776	16,7%	3,4%	-13,8%	-7,0%
U26	Universitatea din Craiova	57.293.415	57.293.415	0,0%	-1,7%	-7,7%	-10,2%
U27	UMF Craiova	19.664.765	20.621.289	4,9%	-0,1%	-9,7%	-10,2%
U28	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați	45.121.794	48.129.154	6,7%	2,5%	-8,8%	-9,6%
U29	Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași	84.289.071	84.289.071	0,0%	-2,9%	6,0%	5,0%
U30	USAMV „Ion Ionescu de la Brad” Iași	17.270.738	18.564.042	7,5%	2,3%	-5,7%	-4,8%
U31	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași	77.088.367	80.656.308	4,6%	2,7%	0,9%	-1,9%
U32	UMF „Gr. T. Popa” Iași	41.388.503	42.141.821	1,8%	2,0%	6,4%	2,1%
U33	Universitatea de Arte „George Enescu” Iași	16.580.577	16.630.577	0,3%	-5,6%	-8,8%	-7,5%
U34	Universitatea din Oradea	37.922.915	39.779.996	4,9%	0,0%	-15,9%	-16,1%
U35	Universitatea din Petroșani	11.805.636	12.986.200	10,0%	-13,9%	-4,8%	15,1%
U36	Universitatea din Pitești	18.601.366	19.051.366	2,4%	-10,3%	-8,1%	0,1%
U37	Universitatea „Petrol-Gaze” Ploiești	15.404.051	16.501.108	7,1%	-10,5%	-11,3%	0,5%
U38	Universitatea „Eftimie Murgu” Reșița	6.386.868	7.025.555	10,0%	-7,0%	-5,7%	6,2%
U39	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu	36.763.735	38.683.670	5,2%	-1,8%	-13,5%	-7,1%
U40	Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava	21.170.231	21.656.231	2,3%	1,0%	-1,5%	-3,6%
U41	Universitatea „Valahia” Târgoviște	19.886.764	21.875.440	10,0%	-10,3%	0,7%	17,7%
U42	Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu	6.214.478	6.794.478	9,3%	-3,3%	4,3%	13,7%
U43	Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș	8.848.323	9.733.155	10,0%	-11,3%	3,3%	21,3%
U44	UMF Târgu Mureș	26.397.212	30.087.621	14,0%	5,9%	-12,3%	-10,7%
U45	Universitatea de Arte Târgu Mureș	6.087.946	6.918.700	13,6%	2,0%	-5,4%	-0,2%
U46	Universitatea Politehnica Timișoara	69.916.181	69.916.181	0,0%	-2,0%	8,9%	6,6%
U47	USAMV a Banatului Timișoara	18.028.133	18.121.491	0,5%	-3,6%	-6,3%	-4,1%
U48	Universitatea de Vest Timișoara	42.680.122	44.136.860	3,4%	-2,4%	-3,2%	-2,3%
U49	UMF „Victor Babeș” Timișoara	29.858.618	30.190.524	1,1%	5,7%	-0,7%	-10,1%
Total		1.678.705.000	1.739.905.008	3,6%	-0,8%	0,0%	0,0%

Sursa: CNFIS.

Examinând Tabelul 2.18, se observă că universitățile care au solicitat și primit sprijin suplimentar din fondul de rezervă al MEN s-au aflat în dificultate în 2013 din cauza scăderii semnificative a numărului de studenți echivalenți unitari. Aceste scăderi au fost de 13,9% la Universitatea din Petroșani, 12,3% la Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, 11,3% la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, 10,5% la Universitatea „Petroil-Gaze” Ploiești, 10,3% la Universitatea „Valahia” din Târgoviște și Universitatea din Pitești, 7,0% la Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița etc. Ca urmare, dificultățile financiare ale acestor universități se corelează și cu scăderea numărului de studenți în regim fără taxă, pe fondul declinului numărului de studenți și în regim cu taxă.

Concluzia acestor analize se concretizează în propunerea ca MEN să elaboreze, în baza prerogativelor acordate de Legea educației naționale nr.1/2011, politici care să stimuleze universitățile în dificultate să implementeze măsurile de restructurare necesare; lipsa unor măsuri de responsabilizare a structurilor de conducere din instituțiile de învățământ superior de stat poate fi gravă, în sensul că, în loc să fie sprijinită, performanța în educație, cercetare și management universitar ar fi, de fapt, descurajată.

Capitolul III. Tendințe internaționale în finanțarea învățământului superior

Principalele teme de discuție de la nivel european, privind finanțarea învățământului superior, sunt tot mai mult legate de rolul pe care sistemul de învățământ superior îl are în implementarea strategiei Europa 2020, direcțiile principale de acțiune subliniind următoarele elemente: necesitatea creșterii finanțării publice pentru învățământul superior, acordarea unei autonomii crescute în gestionarea resurselor financiare proprii pentru instituțiile de învățământ superior, orientarea către rezultate prin stabilirea unei legături directe între rezultatele procesului de educație și fondurile publice alocate acestuia, încurajarea diversificării surselor de finanțare, precum și crearea de parteneriate cu institute de cercetare, întreprinderi și autorități regionale.

Prezentul capitol completează raportul public de anul trecut cu ultimele date statistice de la nivelul EUROSTAT (perioada 2010-2011) și conturează, în plus, imaginea generală a experiențelor de la nivel european, privind mecanismele de finanțare care sunt utilizate din ce în ce mai mult, în ultima perioadă, ca instrumente de guvernare și management universitar, și nu doar ca instrumente pentru repartizarea alocațiilor bugetare către instituțiile de învățământ superior.

III. 1. Modele și tendințe în finanțarea învățământului superior

Finanțarea activităților care se desfășoară în instituțiile de învățământ superior de stat este asigurată atât din fonduri publice, cât și din fonduri private, la nivelul Uniunii Europene utilizându-se o diversitate de metode și modele prin care fondurile publice alocate învățământului superior sunt repartizate universităților, performanța acestora reprezentând un criteriu important în procesul de alocare.

Structura veniturilor instituțiilor de învățământ superior de stat

Sursele de constituire a veniturilor instituțiilor de învățământ superior de stat sunt structurate, la nivel european¹², pe următoarele linii generale:

- **Alocațiile de la bugetul de stat**, care reprezintă principala sursă de finanțare a instituțiilor de învățământ superior de stat, cu o pondere, la nivel european, între 50% și 90% din totalul veniturilor. Nivelul și evoluția alocațiilor bugetare pentru învățământul superior capătă astfel o importanță deosebită, în condițiile în care criza economică a condus la valori reale mult mai mici în ceea ce privește alocațiile bugetare, în majoritatea țărilor europene.
- **Taxele de studii plătite de studenți**, a căror valoare depinde direct de politica de finanțare a învățământului superior, promovată la nivel național. Conform studiului¹³ EUA, țările din Uniunea Europeană se împart în două categorii principale: prima grupează țările în care veniturile din taxele de studii reprezintă aproximativ 5% din totalul veniturilor (exemple: țările nordice, Austria, Belgia, Republica Cehă, Franța, Germania, Estonia), în a doua categorie încadrându-se țările în care veniturile din taxe reprezintă aproximativ 10% din total, iar în unele cazuri chiar mai mult (exemple: Ungaria, Irlanda, Italia, Olanda, Letonia, Polonia, Slovacia, Spania, Marea Britanie).
- **Alte surse**: contracte de cercetare științifică, prestări de servicii în diverse domenii, fonduri europene și alte surse extrabugetare, această linie bugetară asigurând, în unele țări ale Uniunii Europene, până la 10% din valoarea totală a veniturilor pentru învățământul superior.

¹² European University Association (EUA), *Designing strategies for efficient funding of higher education in Europe*, 2013.

¹³ Ibidem.

Metode de finanțare a instituțiilor de învățământ superior de stat

Ponderea mare a finanțării instituțiilor de învățământ superior de la bugetul de stat crește importanța metodelor și modelelor prin care sumele alocate finanțării sunt repartizate universităților.

Conform mai multor studii¹⁴ realizate la nivelul țărilor Uniunii Europene, se conturează câteva linii principale de alocare a resurselor financiare către universități și câteva metode de repartizare a acestora pe universități, existând o diversitate de modalități de aplicare a metodelor la nivel național, folosite, de asemenea, și ca instrumente de management în învățământ superior.

La nivelul țărilor europene, fondurile sunt alocate universităților prin următoarele forme de finanțare:

- **Block-grant**, destinat acoperirii cheltuielilor cu activitatea didactică (cursuri și seminarii/lucrări practice), cheltuielilor administrative și/sau a cheltuielilor cu cercetarea, universitatea decidând modalitatea de folosire a acestuia în funcție de nevoi.

În aproape toate țările din Uniunea Europeană (26 de țări), universitățile primesc finanțarea de bază sub formă de *block-grant*, pe care îl pot aloca pentru activitățile interne. În cadrul autonomiei universitare, majoritatea țărilor impun restricții, mai dure sau mai relaxate, în structurarea grantului pentru nevoi interne (cheltuieli cu personalul, cheltuieli materiale, infrastructură, cercetare, predare); numai în opt țări (Austria, Belgia, Estonia, Norvegia, Polonia, Slovacia, Elveția și Regatul Unit) universitățile nu au restricții în cheltuirea resurselor alocate.

Nivelul *block-grant-ului* se stabilește prin următoarele modalități: prin negociere, pe baza unei formule de calcul sau pe baza istoricului finanțării. Stabilirea valorii *block-grant-ului* pe bază de formulă reprezintă modalitatea principală de alocare a fondurilor publice către instituțiile de învățământ superior de stat și se întâlnește la majoritatea țărilor cuprinse în studiul¹⁵ EUA. Finanțarea prin *block-grant*, a cărei valoare este stabilită prin negociere, este folosită doar în câteva țări, cum ar fi Austria, Germania, Spania. În practică însă, modalitățile de stabilire a valorii *grant-ului* se folosesc combinat la nivelul unei țări.

- **Linie bugetară**, în care universitățile primesc fondurile pe bază de elemente de cost și/sau activități. Decizia de alocare pe elemente de cost și/sau activități o ia Ministerul sau Parlamentul și, ca urmare, universitățile nu pot lua decizii privind alocarea acestor venituri sau pot realiza acest proces numai în anumite limite. Metoda este folosită, în special, în țări din estul Europei: Bulgaria, Cipru, Grecia, Lituania, Letonia, Serbia și Turcia.

În ultimii ani financiari, diminuarea generală a alocațiilor bugetare pentru învățământul superior a determinat creșterea atât a autonomiei universității în utilizarea veniturilor atrase, cât și a responsabilității acesteia în utilizarea eficientă a resurselor alocate de la bugetul de stat. Putem spune că aceasta a influențat indirect și modul de alocare a fondurilor bugetare către universități, înregistrându-se o tendință clară, mai ales la nivelul țărilor din vestul Europei, de alocare a fondurilor mai mult prin *block-grant* decât pe linie bugetară.

Modele de finanțare utilizate pentru repartizarea pe universități a alocațiilor bugetare

La nivel european, există diferite forme de repartizare pe universități a alocațiilor bugetare: finanțare pe bază de formulă, finanțare pe bază de performanță, finanțare pe bază de obiective (prin negociere sau competiție) sau finanțare pe bază de date istorice. Practica de la nivel european arată că aceste modalități de repartizare a fondurilor publice se utilizează combinat (de exemplu: o parte din *block-grant* se determină prin formulă, o parte, prin negociere, iar o altă parte se poate determina pe baza istoricului finanțării). În țările din Europa, finanțarea prin *block-grant*, determinată pe bază de formulă, este cea mai utilizată modalitate de

¹⁴ EUA, *University autonomy in Europe I - Exploratory study*, 2009; ESMU, *Funding higher education: a view across Europe*, 2010; EUA, *Designing strategies for efficient funding of higher education in Europe*, 2013.

¹⁵ EUA, *University autonomy in Europe I - Exploratory study*, 2009.

repartizare a fondurilor publice, însă granturile alocate prin negociere rămân, de asemenea, o opțiune importantă în numeroase țări, majoritatea utilizând o combinație a diferitelor modalități și modele de finanțare.

Modelul de finanțare (repartizare) pe bază de formulă este definit¹⁶ ca un algoritm care calculează, pe baza unor criterii standard, mărimea *grant-ului* public alocat instituțiilor de învățământ superior (pentru procesul didactic și/sau desfășurarea activităților operaționale, în unele cazuri și pentru cercetare științifică). În practică, există câțiva termeni folosiți pentru a descrie mecanismele de finanțare bazate pe formulă, cum ar fi: finanțarea pe bază de număr de studenți, formula de finanțare pentru procesul didactic, modelul/formula pe bază de costuri unitare sau formula de finanțare pe bază de costuri normative etc.

Multe studii¹⁷ menționează distinct două tipuri generale de astfel de modele, în funcție de categoria indicatorilor/criteriilor utilizați/utilizate de formulă:

- Finanțarea orientată pe intrări, care utilizează formule de calcul bazate pe criterii de tip *input* (cum ar fi: numărul angajaților sau salariile acestora, numărul angajaților cu titlul științific de doctor, numărul de studenți la ciclul de licență, de master etc.), cel mai des fiind întâlnită la nivelul formulei de finanțare a procesului didactic. În prezent¹⁸, utilizarea criteriului *numărul personalului didactic* a scăzut ca importanță, majoritatea țărilor folosind criteriul *numărul de studenți*.
- Finanțarea orientată pe ieșiri, care utilizează formule de calcul bazate pe criterii de tip *output* (cum ar fi: numărul de credite acumulate de studenți, numărul de absolvenți de licență și/sau master, gradul de integrare a absolvenților pe piața muncii, numărul/proporția absolvenților care lucrează în specializarea pentru care s-au pregătit etc.). Acest mod de finanțare este unul de tip inovativ, în contextul curentului actual al „noului management public”, și realizează o legătură directă și mult mai bună între finanțarea universităților și performanța care se așteaptă de la acestea. Totuși, debaterile¹⁹ de la nivelul Uniunii Europene menționează dificultățile universităților în măsurarea adecvată a indicatorilor de performanță, cu efecte în atingerea obiectivelor planificate pe termen lung.

În practică, formulele de finanțare a învățământului tind să fie de tip mixt, utilizând atât criterii de *input*, cât și de *output*, criteriile cel mai des întâlnite fiind numărul de studenți înmatriculați și numărul de licențiați.

Finanțarea bazată pe performanță reprezintă o cale de a îmbunătăți finanțarea pe bază de formulă, prin considerarea unor performanțe specifice sistemului universitar. Fundamentul acestui model de finanțare este asigurarea de fonduri mai mari universităților performante, în comparație cu universitățile mai puțin performante. Astfel, includerea și creșterea rolului competitivității în educație și cercetare au scopul de a stimula universitățile mai puțin performante, din moment ce principiul competitivității promovează recompensarea rezultatelor bune obținute. În multe țări, mecanismul de finanțare a învățământului superior s-a schimbat în ultima perioadă pentru a recompensa direct succesul, inclus în formula de finanțare de bază.

Finanțarea pe bază de obiective este un alt model de finanțare directă, pentru anumite scopuri specifice, care în general corespund proiectelor pe care autoritățile le consideră prioritare la nivel național, și care sunt susținute, din punctul de vedere al direcțiilor de implementare, prin obiectivele stabilite la nivel instituțional. Alocarea se face prin competiție sau în mod direct către unele instituții, în urma unei negocieri sau fundamentări a cheltuielilor necesare.

Finanțarea pe bază de competiție se folosește ca modalitate de repartizare a fondurilor publice, pe baza îndeplinirii unor criterii prestabilite, de selecție și evaluare ale capacității și necesității de realizare a unor

¹⁶ EUA, *Financially Sustainable Universities II - European universities diversifying income streams*, 2011.

¹⁷ Salmi and Hauptman, *Innovations in Tertiary Education Financing: A comparative evaluation of allocation mechanisms*, 2006, World Bank - Education working paper series; OECD, *Performance-based Funding for Public Research in Tertiary Education Institutions*, Workshop Proceedings, 2010; ESMU, *Funding higher education: a view across Europe*, 2010.

¹⁸ The EUA Funding Forum (2012), <http://www.eua.be/eua-funding-forum.aspx>.

¹⁹ Ibidem.

activități specifice, în vederea finanțării acestora pentru atingerea obiectivelor specifice urmărite în cadrul competiției. Modalitatea de finanțare prin competiție este utilizată în special pentru finanțarea cercetării științifice, dar și a unor obiective de investiție sau dezvoltare instituțională.

În plus, din cauza presiunilor politice puternice, determinate în principal de noile reforme de management public și de diminuare a alocațiilor publice pentru învățământul superior, este din ce în ce mai evidentă tendința, la nivelul multor țări ale Uniunii Europene, de a distribui subvenții financiare pentru universități prin intermediul unor soluții inovatoare (CHEPS 2010).

Concluzii privind utilizarea, în practică, a modelelor de finanțare

În țările europene, se folosește o gamă variată de modele pentru finanțarea învățământului superior. Ca o trăsătură generală, se remarcă tendința de repartizare a fondurilor destinate finanțării utilizând o formulă care cuprinde atât indicatori de tip *input*, cât și indicatori de tip *output*. Granturile bazate pe formulă constituie modalitatea principală de finanțare, dar și granturile negociate rămân un mecanism de finanțare important.

În țările în care fondurile pentru învățământ pot fi separate de cele pentru cercetare, finanțarea bazată pe formulă se utilizează pentru învățământ, iar finanțarea cercetării științifice se determină prin formulă și competiție.

O sinteză a experiențelor existente la nivelul țărilor europene, pentru fiecare din elementele prezentate mai sus, se regăsește în tabelul următor:

Tip de buget	
Bugetul de tip linie - bugetară	BG, CY, GR, LV, LT, RS, TR
Bugetul de tip block - grant	AT, BE nl, BE fr, HR, CZ, DK, EE, FI, FR, HU, IS, IE, IT, LU, MT, NL, NO, PL, PT, RO, SK, SI, ES, SE, CH, UK
Abilitatea de a păstra potențialul surplus la finanțarea de la bugetul de stat	
Universitățile pot păstra surplus la finanțarea de la bugetul de stat	AT, BE nl, BE fr, BG, HR, CZ, DK, EE, FI, FR, GR, HU, IS, IE, IT, LU, MT, NL, NO, PL, SK, SI, ES, SE, CH, UK
Universitățile nu pot păstra surplus la finanțarea de la bugetul de stat	CY, LV, LT, PT, RO, RS, TR
Stabilirea taxelor de școlarizare	
Nu se percep taxe de școlarizare	AT, CZ, DK, FI, IS, MT, NO, SK, SE, CY, GR, SCT*, SI*
Guvernul stabilește taxa ca o sumă fixă	BE nl, BG, FR, IE, NL, SI, ES, CH, TR
Universitățile decid taxele, dar plafonul se stabilește de către autoritățile publice	IT, PO, UK: Anglia*
Universitatea stabilește taxele	HR, EE, GR, HU, LV, LU, PO, RO, RS, UK
Taxele sunt stabilite în baza unei forme de cooperare între universități și autoritățile publice	CY, BE fr, LT
Abilitatea de a împrumuta bani	
Universitățile pot să împrumute bani	AT, BE nl, BE fr, HR, CY, CZ, DK, EE, FR, IE, IT, LV, LU, NL, NO, PL, RO, RS, SK, ES, SE, UK
Universitățile nu pot să împrumute bani	BG, FI, DE, GR, HU, IS, LT, MT, PT, SI, CH, TR
Capacitatea de a investi bani pe piețele financiare	
Universitățile pot să investească bani pe piețele financiare (într-o anumită măsură)	AT, BE fr, CZ, DK, EE, HU, IT, LV, LU, ES, UK
Universitățile nu pot să investească bani pe piețele financiare	BE nl, BG, CY, FI, FR, DE, IE, LT, MT, NL, NO, PL, PT, RO, RS, SI, SE, CH, TR
Dreptul de proprietate asupra clădirilor universitare	
Universitate	BE fr, HR, CY, CZ, EE, GR, IE, IT, LV, MT, NL, NO, PL, PT, RO, SI, ES, UK
Autorități publice	BE nl, BG, DK, HU, LT, LU, RS, TR
Companii imobiliare publice	AT, FI, DE, SE
Variații (diverse situații)	FR, IS, SK, CH

Tip de buget	
Vânzarea de proprietăți imobiliare, de către universitate	
Universitățile pot vinde imobile pe care le dețin	BE fr, CZ, EE, IT, NL, ES, CH, UK
Vânzarea de bunuri imobile necesită permisiunea autorităților publice	HR, CY, IS, IE, LV, MT, NO, PL, PT, RO, SK, SI
Universitățile nu pot vinde imobile pe care le dețin	GR

Sursa: *University autonomy in Europe I - Exploratory study, EUA, 2009*; * specifică situația pentru ciclul de licență.

III. 2. Nivelul finanțării învățământului superior

Introducere. Aspecte generale ale finanțării învățământului în Europa

Începând cu anul 2008, ca urmare a crizei economice, o mare parte a țărilor europene au înregistrat scăderi ale fondurilor destinate finanțării învățământului superior de stat. Într-un studiu realizat de European University Association (EUA), s-a analizat impactul crizei economice asupra finanțării sistemului de învățământ superior și au fost desprinse principalele caracteristici în acest domeniu, la nivel european. România nu a fost inclusă în acest studiu, dar folosind datele și informațiile disponibile, privind situația de la nivel național, se poate stabili locul țării noastre în acest proces.

În România, nivelul maxim al finanțării instituționale a învățământului superior s-a înregistrat în anii 2008 și 2009. Nivelul finanțării a fost de 1.947,3 milioane lei în anul 2008, respectiv 1.950,04 milioane lei în anul 2009, reduceri importante înregistrându-se atât în perioada crizei economice, cât și după încheierea acesteia. Astfel, în anul 2013, față de anul 2008, finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat a scăzut cu aproximativ 30%, în valori reale (luând în considerare inflația). Datele plasează România în grupul majoritar al țărilor din Europa (dintre cele cuprinse în studiul EUA), în care finanțarea instituțiilor de învățământ superior a avut scăderi semnificative, mai mari de 10%, în valori reale (de exemplu: Republica Cehă, Spania, Grecia, Ungaria, Italia, Lituania, Mare Britanie etc.).

De remarcat faptul că toate țările în care nivelul finanțării a crescut, atât în valori normale, cât și în valori reale (de exemplu: Norvegia, Suedia, Austria, Belgia, Germania, Franța, Olanda), se află în zonele dezvoltate ale Europei, punând astfel în evidență diferențele semnificative între țările din zona de Nord-Vest a Europei și cele din Sud-Est.

Trebuie subliniat faptul că, dacă luăm în considerare ultimele evoluții ale finanțării (2012-2013), 12 țări din cele 16 cuprinse în analiza EUA, pentru care au fost date disponibile, au înregistrat creșteri sau stagnări ale nivelului finanțării în termeni nominali. România, cu o creștere nominală a nivelului finanțării de peste 3,6% și o inflație anuală de 1,55% în 2013, față de 4,95% în 2012, conform datelor BNR²⁰, se încadrează în această grupă de țări.

Deciziile de structurare a alocării resurselor sunt fundamentale pentru asigurarea finanțării învățământului superior. În cazul României, ponderea finanțării învățământului superior în PIB a înregistrat nivelul maxim în anul 2007, respectiv 0,41%, înregistrându-se apoi, în anii 2012 și 2013, o scădere continuă până la 0,29%.

Analiza EUA a cuprins 16 țări europene (în funcție de datele disponibile), dintre care mai mult de jumătate (9 țări) au înregistrat în anul 2013 o pondere mai mică a cheltuielilor cu finanțarea învățământului superior în PIB, față de anul 2008 (Republica Cehă, Grecia, Ungaria, Italia, Lituania, Norvegia, Portugalia, Slovacia, Marea Britanie), România încadrându-se în această categorie de țări, cu o scădere de la 0,39% în anul 2008 la 0,29% în anul 2013.

Evoluția numărului de studenți în instituțiile publice reprezintă un factor important, care influențează finanțarea instituțiilor de învățământ superior. În majoritatea țărilor cuprinse în studiul EUA, numărul de

²⁰ Banca Națională a României, *Raport asupra inflației*, februarie 2014, (<http://www.bnro.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=3922>).

studenți a crescut în perioada 2008-2011, doar la nivelul a patru țări înregistrându-se o descreștere a numărului de studenți: Letonia, Polonia, Slovacia, Italia.

Ponderea cheltuielilor pentru educație în PIB

Tendențele și caracteristicile finanțării învățământului superior din Uniunea Europeană, prezentate în Raportul CNFIS 2013 se mențin și, în unele cazuri, se accentuează, în ultimii ani datele statistice fiind completate cu cele disponibile în sistemul EUROSTAT, care acoperă perioada până în anul 2010, iar pentru unele țări, până în anul 2011.

Având în vedere rolul statului în procesul de învățământ din majoritatea țărilor europene, inclusiv din România, analiza ponderii din PIB a cheltuielilor publice cu educația relevă aspecte generale ale finanțării. De fapt, ponderea din PIB a cheltuielilor cu educația reprezintă un important indicator de fundamentare a politicilor macroeconomice pentru orice țară.

La nivelul Uniunii Europene (27 de țări), caracteristica generală pentru perioada 2002-2011 este menținerea la aproximativ 5% din PIB a acestor cheltuieli, până în anul 2008, și creșterea accentuată a acestei ponderi odată cu începutul crizei economice, până la 5,41% în anul 2009 și, respectiv, 5,44 % în anul 2010. Această evoluție aduce Uniunea Europeană într-o situație comparabilă cu Statele Unite, care au alocat pentru finanțarea educației 5,47% din PIB în anul 2009 și 5,49% din PIB în anul 2010.

Peste jumătate dintre țările Uniunii Europene au alocat pentru educație mai mult decât nivelul mediu al Uniunii Europene (27 de țări), țările din nordul și vestul Europei având un nivel al finanțării semnificativ mai mare: Danemarca (8,80%), Suedia (6,87%), Finlanda (6,85%), Belgia (6,57%), Irlanda (6,41%) etc.

TABELUL 3.1 — NIVELUL CHELTUIELILOR PUBLICE PENTRU EDUCAȚIE (% DIN PIB)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 de țări)	5.10	5.15	5.06	5.04	5.03	4.95	5.07	5.41	5.44	:
EU (25 de țări)	5.12	5.17	5.09	5.06	5.06	4.97	5.09	5.44	5.48	:
Belgia	6.09	6.02	5.95	5.92	5.98	6.00	6.43	6.57	6.58	6.55
Bulgaria	3.94	4.09	4.40	4.25	4.04	3.88	4.44	4.58	4.10	3.82
Republica Cehă	4.15	4.32	4.20	4.08	4.42	4.05	3.92	4.36	4.25	4.51
Danemarca	8.44	8.33	8.43	8.30	7.97	7.81	7.68	8.74	8.80	8.75
Germania	4.72	4.74	4.62	4.57	4.43	4.49	4.57	5.06	5.08	4.98
Estonia	5.47	5.29	4.92	4.88	4.70	4.72	5.61	6.03	5.66	5.16
Irlanda	4.27	4.35	4.67	4.72	4.74	4.90	5.67	6.43	6.41	6.15
Grecia	3.57	3.56	3.83	4.09	:	:	:	:	:	:
Spania	4.25	4.28	4.25	4.23	4.26	4.34	4.62	5.02	4.98	4.82
Franța	5.90	5.92	5.80	5.67	5.61	5.62	5.62	5.90	5.86	5.68
Croația	3.71	3.93	3.87	3.98	4.04	4.02	4.30	4.33	4.27	4.19
Italia	4.60	4.72	4.56	4.41	4.67	4.27	4.56	4.70	4.50	4.29
Cipru	6.60	7.37	6.77	6.95	7.02	6.95	7.45	7.98	7.92	7.87
Letonia	5.77	5.34	5.08	5.09	5.09	5.02	5.75	5.64	5.01	4.93
Lituania	5.81	5.14	5.17	4.88	4.82	4.64	4.88	5.64	5.36	5.17
Luxemburg	3.79	3.77	3.87	3.78	3.41	3.15	:	:	:	:
Ungaria	5.39	5.91	5.44	5.46	5.44	5.29	5.10	5.12	4.88	4.71
Malta	4.22	4.48	4.66	6.58	6.45	6.18	5.72	5.32	6.74	8.04
Olanda	5.22	5.47	5.50	5.53	5.50	5.32	5.50	5.95	5.98	5.93
Austria	5.68	5.53	5.48	5.44	5.40	5.33	5.47	5.98	5.89	5.80
Polonia	5.41	5.35	5.41	5.47	5.25	4.91	5.08	5.09	5.17	4.94
Portugalia	5.33	5.38	5.10	5.21	5.07	5.10	4.89	5.79	5.62	5.27
România	3.51	3.45	3.28	3.48	:	4.25	:	4.24	3.53	3.07
Slovenia	5.76	5.80	5.74	5.73	5.72	5.15	5.20	5.69	5.68	5.68
Slovacia	4.31	4.30	4.19	3.85	3.80	3.62	3.61	4.09	4.22	4.06
Finlanda	6.22	6.43	6.42	6.30	6.18	5.90	6.10	6.81	6.85	6.76
Suedia	7.36	7.21	7.09	6.89	6.75	6.61	6.76	7.26	6.98	6.82
Regatul Unit	5.12	5.27	5.17	5.36	5.44	5.36	5.34	5.64	6.22	5.88
Islanda	6.79	7.70	7.47	7.59	7.55	7.36	7.56	7.81	7.60	7.36
Liechtenstein	2.96	2.46	2.43	2.29	2.05	1.92	2.05	2.90	2.68	2.53
Norvegia	7.58	7.55	7.42	6.97	6.49	6.66	6.40	7.24	6.87	6.66
Elveția	5.57	5.72	5.55	5.52	5.28	4.88	4.95	5.36	5.22	5.28

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statele Unite	5.49	5.61	5.32	5.09	5.43	5.31	5.42	5.47	5.49	5.13
Japonia	3.60	3.64	3.59	3.48	3.46	3.45	3.46	3.61	3.85	3.78

Sursa: Eurostat, 2014.

Conform datelor EUROSTAT, în cadrul Uniunii Europene, România are cea mai mică alocare bugetară pentru educație: 4,24% din PIB în anul 2009, 3,53% în anul 2010 și 3,07% în anul 2011. De asemenea, România este printre puținele țări din Uniunea Europeană în care ponderea finanțării educației în PIB scade în perioada 2009–2011.

Ponderea cheltuielilor publice pentru educație la nivel terțiar, în PIB

În contextul analizării finanțării învățământului superior, interesează ponderea cheltuielilor publice pentru educație la nivel terțiar, în PIB. Ca o caracteristică generală, subliniem menținerea *trend-ului* ușor crescător al ponderii cheltuielilor cu învățământul superior în PIB, la nivelul Uniunii Europene.

În cazul Uniunii Europene (27 de țări), această pondere a crescut de la 1,15% în anul 2002 la 1,22% în anul 2009 și 1,26% în anul 2010. Trebuie subliniată creșterea accentuată în perioada de criză, începând cu anul 2008. Această evoluție reduce decalajele față de Statele Unite, care au alocat 1,41% din PIB pentru învățământul superior în anul 2010.

TABELUL 3.2 — PONDERA CHELTUIELILOR CU EDUCAȚIA LA NIVEL TERȚIAR ÎN PIB (%)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 de țări)	1.15	1.14	1.13	1.15	1.13	1.11	1.14	1.22	1.26	:
EU (25 de țări)	:	:	:	:	1.13	1.12	1.15	1.22	1.27	:
Belgia	1.32	1.31	1.29	1.28	1.32	1.30	1.37	1.47	1.46	1.44
Bulgaria	0.81	0.81	0.78	0.72	0.70	0.64	0.86	0.95	0.61	0.65
Republica Cehă	0.83	0.90	0.90	0.86	1.18	1.03	0.93	1.01	0.96	1.16
Danemarca	2.70	2.50	2.51	2.38	2.26	2.28	2.17	2.42	2.41	2.44
Germania	1.16	1.20	1.17	1.15	1.11	1.14	1.22	1.34	1.38	1.40
Estonia	1.08	1.02	0.86	0.92	0.90	1.04	1.12	1.33	1.23	1.29
Irlanda	1.18	1.08	1.10	1.10	1.13	1.14	1.32	1.53	1.42	1.34
Grecia	1.16	1.10	1.33	1.48	:	:	:	:	:	:
Spania	0.97	0.99	0.97	0.95	0.95	0.99	1.07	1.15	1.17	1.13
Franța	1.22	1.23	1.21	1.20	1.20	1.23	1.25	1.34	1.33	1.29
Croația	0.59	0.73	0.70	0.75	0.86	0.80	0.94	0.82	0.78	0.93
Italia	0.85	0.78	0.77	0.76	0.77	0.75	0.84	0.86	0.84	0.83
Cipru	1.39	1.57	1.49	1.59	1.65	1.62	1.86	2.06	2.12	2.11
Letonia	0.85	0.74	0.68	0.89	0.91	0.93	1.00	0.79	0.80	1.01
Lituania	1.39	0.99	1.06	1.02	0.99	1.01	1.03	1.14	1.26	1.47
Luxemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ungaria	1.23	1.22	1.02	1.03	1.04	1.04	1.02	1.13	0.98	1.10
Malta	0.87	0.78	0.51	1.03	0.97	0.93	1.01	1.16	1.54	1.12
Olanda	1.36	1.45	1.47	1.49	1.52	1.46	1.53	1.63	1.68	1.72
Austria	1.28	1.30	1.43	1.48	1.47	1.48	1.49	1.57	1.63	1.56
Polonia	1.05	1.02	1.15	1.19	0.96	0.93	1.04	1.07	1.18	1.13
Portugalia	0.92	0.97	0.80	0.95	0.97	1.16	0.95	1.07	1.13	1.04
România	0.70	0.68	0.70	0.81	:	1.12	:	1.20	1.00	0.85
Slovenia	1.27	1.29	1.30	1.25	1.23	1.21	1.21	1.38	1.37	1.37
Slovacia	0.87	0.85	0.98	0.81	0.90	0.79	0.78	0.81	0.83	0.95
Finlanda	2.02	2.06	2.07	2.00	1.96	1.85	1.89	2.16	2.18	2.17
Suedia	2.09	2.08	2.02	1.89	1.81	1.79	1.82	2.04	2.03	1.98
Regatul Unit	1.06	1.04	1.00	1.20	1.09	0.93	0.84	0.81	1.02	1.19
Islanda	1.25	1.33	1.39	1.45	1.36	1.39	1.49	1.59	1.63	1.43
Liechtenstein	0.35	0.32	0.34	0.20	0.19	0.17	:	:	:	:
Norvegia	2.08	2.29	2.38	2.26	2.05	2.13	2.05	2.20	2.04	2.12
Elveția	1.37	1.47	1.42	1.41	1.39	1.14	1.22	1.35	1.32	1.37
Statele Unite	1.38	1.47	1.30	1.31	1.43	1.26	1.27	1.24	1.41	1.34
Japonia	0.54	0.61	0.64	0.60	0.61	0.63	0.65	0.72	0.75	0.76

Sursa: Eurostat, 2014.

În ultimii ani, se mențin disparități importante între țările Uniunii Europene, jumătate dintre acestea având în anul 2010 ponderea cheltuielilor pentru învățământul superior sub nivelul mediu: Bulgaria (0,61%), Italia (0,84%), Slovacia (0,83%) etc. Cele mai importante alocări pentru învățământul superior se înregistrează în țările nordice, peste 2% din PIB: Danemarca (2,41%), Finlanda (2,18%), Suedia (2,04%). Indiferent de nivel, în majoritatea țărilor, ponderea cheltuielilor cu învățământul terțiar în PIB crește în perioada de criză (2008–2010), tendința menținându-se și pentru anul 2011, pentru țările în cazul cărora există date publicate de EUROSTAT.

În România, după o relativă stagnare între anii 2002–2005, în perioada următoare se înregistrează un *trend* crescător și accelerat. Ponderea cheltuielilor publice pentru învățământul superior, în PIB, a crescut de la 0,70% în anul 2002 la 1,2% în anul 2009. Decalajul față de nivelul mediu al indicatorului, pentru Uniunea Europeană, s-a recuperat astfel încât, în anul 2009, România se afla, practic, la nivelul mediu european. Se mențin însă decalaje importante în special față de țările nordice, care alocă mai mult de 2% din PIB pentru învățământul superior. Aceste evoluții pozitive nu au fost susținute în perioada următoare, ponderea cheltuielilor alocate învățământului superior înregistrând o accentuată tendință de scădere: 1% din PIB în anul 2010 și 0,85% din PIB în anul 2011. Se accentuează astfel decalajele atât față de media europeană, cât și față de țările dezvoltate.

Cheltuieli anuale pe student, în instituții publice

Creșterea ponderii cheltuielilor publice cu învățământul superior, în PIB, se reflectă în evoluția nivelului cheltuielilor/student în instituțiile publice de învățământ superior. La nivelul Uniunii Europene, acestea își mențin tendința de creștere în termeni nominali. În perioada 2007–2010, acestea au crescut de la 9,057.8 PPS la 9,956.0 PPS, deci o creștere de aproximativ 10%.

TABELUL 2.3 — CHELTUIELI ANUALE PE STUDENT ÎN INSTITUȚII PUBLICE (PPS)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 de țări)	8,110.8	7,755.3	7,707.5	8,180.7	8,398.9	9,057.8	9,475.2	9,433.9	9,956.0	:
EU (25 de țări)	:	:	:	:	8,726.3	9,318.9	9,746.4	9,737.9	10,336.2	:
Belgia	9,791.3	9,592.2	9,081.0	9,639.8	10,510.6	12,122.4	12,724.0	12,388.8	12,697.9	12,622.1
Bulgaria	3,373.1	3,591.4	3,538.2	3,586.8	3,825.3	3,848.3	4,914.3	4,969.3	3,535.6	3,801.2
Republica Cehă	5,456.5	5,815.8	5,794.0	5,930.4	8,337.9	7,400.8	6,867.9	7,005.7	6,670.9	7,941.4
Danemarca	13,161.3	11,757.3	12,815.6	12,416.8	12,928.5	13,847.3	13,886.1	14,244.4	14,823.7	16,282.8
Germania	9,682.8	10,246.0	10,284.0	10,993.8	11,330.8	12,000.3	12,777.6	12,473.3	13,068.6	12,768.3
Estonia	3,991.7	4,246.6	3,856.3	4,334.2	5,162.0	5,227.8	6,018.8	5,489.5	8,547.0	6,427.0
Irlanda	8,606.9	8,152.6	8,838.5	9,329.5	10,442.5	11,381.7	12,710.5	12,754.4	12,329.6	12,235.2
Grecia	4,151.7	4,125.6	4,705.3	5,043.4	:	:	:	:	:	:
Spania	7,170.2	7,796.2	8,147.2	8,767.1	9,612.4	10,863.0	10,872.6	10,621.5	10,631.9	10,088.3
Franța	9,221.6	8,882.8	8,945.6	9,327.1	9,796.9	10,981.5	11,506.2	11,630.7	12,210.9	12,173.3
Croația	3,401.0	3,424.6	3,468.2	5,273.8	6,249.7	6,370.1	7,598.4	6,522.6	5,232.5	5,974.1
Italia	7,197.4	7,315.0	6,358.0	6,784.3	7,005.9	7,186.7	7,370.5	7,167.3	7,291.9	7,381.4
Cipru	16,211.0	16,260.0	15,806.4	17,060.7	18,437.5	17,277.4	23,862.2	21,018.8	21,858.4	21,018.6
Letonia	3,327.8	4,232.8	2,929.4	2,424.0	2,581.9	3,463.8	3,434.8	2,791.7	2,910.9	3,759.6
Lituania	3,326.8	3,424.5	3,706.2	3,801.8	4,054.9	4,731.8	4,896.0	4,432.7	5,289.2	6,885.0
Luxemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ungaria	6,998.6	7,323.9	6,099.2	5,861.0	5,303.9	5,591.6	5,644.0	6,135.1	6,490.3	7,024.2
Malta	7,019.5	5,759.4	5,805.2	9,123.9	8,990.2	8,682.0	9,688.4	10,139.4	11,719.0	7,948.3
Olanda	12,815.4	12,558.6	12,624.4	12,689.8	12,726.1	13,373.2	13,686.9	13,437.7	12,870.1	12,874.0
Austria	:	:	:	:	:	:	:	:	:	12,192.7
Polonia	:	3,909.8	4,099.9	5,565.2	4,313.4	4,641.6	5,501.1	5,836.2	6,877.0	7,265.5
Portugalia	5,527.5	6,102.1	6,355.6	7,604.6	8,112.9	8,659.4	8,103.7	7,918.8	8,148.1	7,342.9
România	2,727.7	1,893.2	2,076.6	2,664.1	:	5,435.4	:	4,607.9	4,121.1	3,936.1
Slovenia	:	:	6,403.7	7,267.5	6,683.2	6,031.0	6,433.5	7,244.4	7,571.2	7,941.8
Slovacia	4,160.9	4,024.5	5,483.6	4,883.2	5,036.6	4,802.5	5,129.5	5,042.5	5,317.5	6,015.0
Finlanda	9,979.2	10,044.8	10,823.9	10,624.0	10,996.8	11,592.0	12,273.2	13,140.8	14,297.0	15,952.2
Suedia	13,301.4	13,439.5	13,765.5	13,340.5	14,309.9	15,450.6	16,003.5	15,368.3	15,358.5	15,945.0
Regatul Unit	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Islanda	7,635.2	7,426.0	8,276.9	8,347.1	7,624.5	8,343.8	8,936.9	8,199.5	6,837.9	6,463.4

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Liechtenstein	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Norvegia	12,617.5	13,031.9	13,738.5	14,176.6	14,426.0	15,259.8	16,006.1	15,694.6	15,600.2	15,530.5
Elveția	20,736.7	20,654.9	18,933.0	18,220.9	18,519.8	15,406.9	16,473.9	16,395.0	16,863.1	17,511.8
Turcia	3,637.6	3,491.6	3,648.3	:	3,844.5	:	:	:	:	6,712.3
Statele Unite	15,390.2	18,320.2	16,899.5	18,586.8	19,206.7	20,962.9	22,441.7	22,522.8	18,446.7	17,865.5
Japonia	16,880.8	17,852.5	19,678.2	18,621.7	20,797.6	20,662.7	20,980.8	21,783.4	20,300.2	21,173.2

Sursa: EUROSTAT, 2014; PPS – Putere de cumpărare standard.

La nivelul țărilor, se înregistrează evoluții contradictorii, ca reflectare a modificării în nivelul absolut al finanțării și a modificării numărului de studenți: creșteri (Danemarca, Franța, Germania, Finlanda etc.), stagnări (Suedia, Italia, Spania), dar și scăderi importante (Bulgaria, Republica Cehă, Olanda, Portugalia). În privința cheltuielilor publice/student, se mențin decalaje majore între Uniunea Europeană, Statele Unite și Japonia. Astfel, în anul 2010, cheltuielile publice/student au nivel dublu în Statele Unite față de Uniunea Europeană (18446,7 PPS în SUA față de 9956,9 PPS în Uniunea Europeană).

În cazul României, cheltuielile/student au scăzut accentuat: de la 5435,7 PPS în anul 2007, la 4121,1 PPS în anul 2010 (scădere de 24 %) și 3936,1 PPS în 2011 (scădere de aproximativ 27%). Această evoluție a dus la creșterea decalajului României față de nivelul mediu al cheltuielilor în Uniunea Europeană. În anul 2010, cheltuielile/student, în România, reprezintă aproximativ 41% din media europeană. Decalajul este imens față de Statele Unite, în România cheltuielile/student fiind de 4,5 ori mai mici față de cele din SUA.

Cheltuieli anuale pe student/elev, în instituțiile de educație publice și private, toate nivelurile de educație, comparate cu PIB/locuitor

Efortul de finanțare a învățământului este mai bine conturat dacă se ține cont și de nivelul de dezvoltare a țărilor, nivel exprimat prin PIB/locuitor. În perioada 2002–2008, la nivelul Uniunii Europene, cheltuielile în instituțiile publice și private, pe student/elev, la toate nivelurile de educație, reprezintă aproximativ 25% din PIB/locuitor, rămânând, practic, la aceeași valoare de-a lungul perioadei. Ponderea a crescut în anul 2009, la 27,3%, și în anul 2010, la 28,2%. Se menține un decalaj important între țările din Uniunea Europeană și Statele Unite, pentru cele din urmă cheltuielile în instituțiile publice și private pe student/elev, la toate nivelurile de educație, reprezentând peste 32% din PIB/locuitor.

În cazul României, nivelul finanțării este printre cele mai mici din Uniunea Europeană, fiind în scădere destul de accentuată, respectiv de la 21,6% din PIB/locuitor, în anul 2009, la 17% din PIB/locuitor, în anul 2011.

TABELUL 3.4 — CHELTUIELI ANUALE PE STUDENT/ELEV ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE PUBLICE ȘI PRIVATE, TOATE NIVELURILE DE EDUCAȚIE, COMPARATE CU PIB/LOCUITOR

GEO\TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (27 de țări)	24.9	25.1	24.7	25.3	25.2	24.9	25.6	27.3	28.2	:
Belgia	25.6	24.8	23.8	23.8	25	25.1	27.1	27.7	27.6	27.3
Bulgaria	24.3	24.3	24.2	23.7	23.6	22.9	26.5	27.8	24.6	23.2
Republica Cehă	19.6	21.1	21.7	21.3	23.3	21.5	21.5	23.8	23.6	25
Danemarca	28.1	27.7	28.1	29.1	28.6	28.4	28.6	31.6	30.7	30.7
Germania	25.8	25	24.7	25.4	23.7	23.4	24.2	26.9	26.7	26.1
Estonia	:	:	:	20.4	20.4	20.8	24.8	27.7	27.2	25.5
Irlanda	17.4	18	18.5	18.5	:	:	:	:	:	:
Grecia	19.2	19.7	20.4	22	:	:	:	:	:	:
Spania	23.5	24	24	24.7	24.9	25.8	26.9	28.7	28.2	27.5
Franța	26	26.2	25.8	25.4	25.4	25.8	26.2	27.5	27.7	26.9
Croația	:	:	:	:	:	23.9	25.9	26.9	25.7	25.7
Italia	24.9	26.5	25.5	24.9	26	23.9	25.8	25.8	24.7	24
Cipru	30.5	32.5	30.3	31.5	32.4	32.5	35.1	37.7	38.8	40.3
Letonia	30.7	26	24	24.3	24.7	25.9	29.1	28.8	26.8	26.5
Lituania	22	21.1	21.1	19.9	20.2	20.5	22.1	25.9	25	24.3
Luxemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ungaria	:	:	26.7	26.7	26.8	:	:	:	:	:
Malta	20.4	25.1	23.6	32.7	33.3	33	30.9	34.5	35.4	43.5
Olanda	24.9	25.7	25.2	24.9	24.5	24.1	24.5	26.9	26.6	26.3
Austria	29.5	28.7	28.2	28.7	29	28	28.4	30.3	29.6	29.2

GEO\TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Polonia	25.4	24.9	24.8	26.6	24.8	23.8	26.7	27.5	29.1	28.4
Portugalia	25.6	26.1	25.3	26.9	26.8	26.2	25.3	28.2	:	:
România	:	:	:	18.3	:	:	:	21.6	18.7	17.5
Slovenia	29.2	28.9	29.5	30.5	30.4	27.2	28.6	32.2	32.4	32.3
Slovacia	18.3	20.2	21	19.9	19.6	18.6	19.6	23.4	23.3	22.5
Finlanda	24.3	25.1	24.8	24.1	23.7	22.7	23.7	26.4	26.6	26.6
Suedia	26.9	26.5	26.1	25.7	25.4	25.3	26.3	28.2	27.5	27.3
Regatul Unit	23.4	24.1	23	25.8	27.6	26.7	25.9	27.7	29.7	28.9
Islanda	29.1	28.4	26	26.2	27.1	26.7	27.4	27.8	26.4	26.1
Liechtenstein	14.2	10.2	11.2	11.6	10.9	9.8	:	:	:	:
Norvegia	27	25.6	24.1	22.5	21.2	21.4	20.9	24.4	23.5	22.3
Elveția	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Statele Unite	28.6	29.7	28.6	28.7	28.5	29.6	30.3	30.8	31.5	30.2
Japonia	28.4	28.9	28.9	28.6	28.5	29	28.3	29	32.2	31.3

Sursa: rezultate obținute pe baza datelor publice Eurostat, 2014.

Ultimele date statistice centralizate²¹ la nivelul Eurydice arată faptul că, în cele mai multe dintre țări, bugetul educației pentru 2013 a crescut în prețuri curente cu mai mult de 1%, comparativ cu bugetul educației pentru anul 2012, în timp ce o scădere cu mai mult de 1% poate fi înregistrată în doar cinci țări (Irlanda, Croația, Cipru, Malta, Regatul Unit - Anglia). Bugetul educației pentru 2013, în comparație cu cel pentru anul 2012, la nivel de prețuri curente, a rămas aproximativ constant doar în patru țări, cu o creștere sau scădere sub 1%. Analiza comparativă a bugetului pentru anul 2013 față de anul 2012, la nivel de prețuri constante, determină creșterea numărului de țări pentru care bugetul pentru educație a scăzut cu mai mult de 1%.

III. 3. Resurse private pentru învățământul superior

Instituțiile de învățământ superior sunt finanțate din fonduri publice și fonduri private. Fondurile publice includ toate alocațiile directe care au ca sursă sectorul public (bugetul de stat), în timp ce fondurile private au ca surse principale: taxele plătite de studenți, transferuri din partea firmelor și a asociațiilor non-profit.

În toate țările, finanțarea se realizează preponderent din fonduri publice. Structura finanțării învățământului pe cele două surse, fonduri publice și fonduri private, înregistrează diferențe importante de la țară la țară, fondurile private având o pondere mai mare în țările non-europene față de țările europene.

Raportul dintre finanțarea publică și finanțarea privată a învățământului este o problemă importantă, de politică, în majoritatea țărilor, în special pentru învățământul pre-primar și învățământul terțiar. Pentru învățământul terțiar este o problemă care influențează participarea tinerilor la acest nivel de învățământ. Pentru le a asigura tinerilor șanse egale la educație, se consideră, în unele cazuri, că trebuie să crească finanțarea din fonduri publice pentru învățământul superior. Există și puncte de vedere conform cărora întreprinderile private ar trebui să contribuie mai mult la finanțarea învățământului la acest nivel.

Principalele concluzii privind finanțarea învățământului superior din surse extrabugetare, prezentate într-un studiu²² OECD, arată faptul că:

- Între 1995–2010, în țările OECD, pentru care au existat date disponibile, ponderea finanțării din fonduri publice pentru învățământul terțiar a scăzut, în medie, continuu, de la 77% în 1995 la 68% în 2010. *Trend-ul* este influențat de evoluțiile din țările non-europene, unde taxele plătite de studenți sunt mai mari, iar întreprinderile au o contribuție importantă la finanțarea învățământului terțiar;
- În perioada 2000–2010, ponderea finanțării private pentru învățământul terțiar a crescut în majoritatea țărilor (20 din 24 de țări pentru care au existat date disponibile). Creșterea medie a fost de 7 puncte procentuale, creșteri mai mari înregistrându-se în Italia, Mexic, Portugalia, Slovacia și UK;

²¹ Eurydice, *National Sheets on Education Budgets in Europe*, 2013.

²² OECD, *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, 2013, pp. 197 – 203.

- Proporția cheltuielilor din învățământul terțiar, acoperite din fonduri private (persoane fizice, firme, alte surse private), variază între:
  - sub 5% în țările în care taxele de studiu în învățământul terțiar sunt mici/neglijabile (Danemarca, Finlanda, Norvegia);
  - peste 40% în Australia, Canada, Israel, Japonia și Statele Unite;
  - peste 70% în Chile, Coreea și Regatul Unit. În Coreea și Regatul Unit, cea mai mare parte a veniturilor instituțiilor de învățământ superior provine din taxe plătite de studenți (peste 50% în Regatul Unit și peste 70% în Coreea).

Analiza structurii veniturilor la nivel de țări este dificilă din cauza lipsei unor date statistice coerente și comparabile pentru un număr relevant de țări. În aceste condiții, foarte utile în înțelegerea mecanismelor și surselor de finanțare private în învățământul superior pot fi rezultatele studiilor la nivelul universităților. Un astfel de studiu a fost organizat de EUA (*Financially Sustainable Universities II. European Universities diversifying income streams, EUA, 2011*).

Datele privind finanțarea universităților au fost obținute pe baza unui chestionar adresat universităților din țări europene, în perioada mai–septembrie 2009. Chestionarul s-a adresat unui număr de peste 130 universități, 3 dintre acestea fiind din România.

Sintetic, rezultatele privind distribuția veniturilor universităților sunt prezentate în tabelul următor:

Sursa venitului	Pondere (%)
Fonduri publice	72,8%
Contribuții ale studenților (taxe)	9,8
Mediu de afaceri	6,5%
Finanțări filantropice	4,5%
Venit din prestare servicii	4,1%
Fonduri internaționale	2,3%

Rezultatele studiului confirmă preponderența finanțării din fonduri publice a universităților din Europa, în medie, 72,8% din veniturile universităților având această sursă. Dintre sursele particulare de venit, taxele plătite de studenți au ponderea cea mai mare, respectiv 9,8%. Aceasta este o pondere medie, care se realizează în condițiile unor variații mari între universități/țări.

În eșantion, sunt cuprinse țări cu o varietate foarte mare în ceea ce privește regimul de plată a taxelor de către studenți:

- nu există contribuție plătită de către studenți (Norvegia);
- contribuții plătesc doar studenții non – UE (Danemarca, Suedia - începând cu anul 2011);
- contribuțiile studenților sunt foarte scăzute (Franța);
- contribuțiile studenților sunt semnificative (Spania 13%, Letonia - 16%, Regatul Unit - aproximativ 25%);
- un număr mic de universități, din diferite țări, realizează mai mult de 50% din venituri din taxele plătite de studenți.

Nivelul taxelor poate fi stabilit de autoritățile publice și/sau de universități și depinde de nivelul studiilor, durata normală de studiu etc. Se stabilesc taxe diferențiate în funcție de o serie de factori:

- forma de studiu (învățământ de zi, cu frecvență redusă);
- studenții care urmează o a doua facultate;
- depășirea duratei normale a programului de studii;
- participarea la cursuri care nu sunt cuprinse în programul de studii;
- participarea la programe cu predare într-o limba străină;
- studenți internaționali.

Alte surse de venituri private: contracte cu partenerii privați (în special pentru învățământul tehnic), finanțări filantropice, venituri din prestări de servicii (asigurarea facilităților pentru desfășurarea unor

conferințe, servicii de masă și cazare, servicii de educație și consultanță, servicii pentru activități culturale etc.), fonduri internaționale (la nivelul universităților din Uniunea Europeană, fondurile structurale dețin ponderea cea mai mare în această categorie – aproximativ 40%) și fondurile din programele de cercetare-dezvoltare (aproximativ 33%).

III. 4. Asigurarea echității sociale și ajutoarele financiare pentru studenți

Echitatea în învățământul superior constă în asigurarea condițiilor necesare, astfel încât masa studenților care intră, parcurg și finalizează studiile să reflecte diversitatea societății. De exemplu, dacă România are o majoritate a tinerilor care provin din mediul rural, atunci un procent asemănător din totalul acestora ar trebui să se regăsească și în rândul studenților. Pentru asigurarea echității, este necesar ca statul și universitățile să adopte o serie de politici și mecanisme pozitive, adresate grupurilor nereprezentate sau subreprezentate (tineri care provin din familii cu venituri reduse, tineri din mediul rural, romei, tineri cu dizabilități etc.), care să reducă astfel barierele pe care tinerii le întâlnesc în calea accesului, parcurgerii și absolvirii învățământului superior.

Lipsa unui sprijin real, oferit tinerilor care provin din aceste categorii, poate duce în primul rând la neparticiparea acestora la învățământul superior, dar și la abandon universitar, în cazul în care aceștia s-au înscris într-un program de studiu, dar barierele întâmpinate pe parcurs i-au determinat să renunțe.

Sisteme internaționale de sprijin al studenților

Ajutoarele financiare pentru studenți au rolul de a facilita accesul tinerilor la educație universitară. Formele de alocare a acestora diferă de la țară la țară. În unele cazuri, ajutoarele acordate studenților au un rol major în acoperirea cheltuielilor pentru educație. În perioada 2002–2011, la nivelul Uniunii Europene, ponderea ajutoarelor financiare pentru studenți, în cheltuielile publice pentru învățământul superior, au crescut continuu, de la 15,6% în anul 2002 la 18,2% în anul 2010. În majoritatea țărilor, această pondere a crescut.

Pentru unele țări din Uniunea Europeană, ajutoarele pentru studenți reprezintă o cotă importantă din cheltuielile publice pentru finanțarea învățământului superior. În anul 2011, acestea reprezentau: 52,6% în Cipru, 43,6% în Regatul Unit, 28,4% în Danemarca, 28,8% în Olanda, 24,7% în Suedia etc. În Statele Unite, reprezintă aproximativ 29% din cheltuielile publice pentru finanțarea învățământului superior.

Caracteristicile pentru România sunt ponderea scăzută a ajutoarelor pentru studenți (9,3 % în anul 2011), față de media europeană, și tendința de a rămâne la un nivel constant în timp.

TABELUL 3.5 — AJUTOARE FINANCIARE PENTRU STUDENȚI (% DIN CHELTUIELILE PUBLICE PENTRU EDUCAȚIE LA NIVEL TERȚIAR)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uniunea Europeană (27 de țări)	15.6	16.0	15.9	16.5	16.7	17.1	16.7	17.3	18.2	:
EU (25 de țări)	:	:	:	:	16.8	17.4	17.0	17.6	18.4	:
Belgia	15.2	15.8	15.7	15.2	13.6	14.2	13.2	13.4	13.7	14.4
Bulgaria	11.5	10.6	10.8	10.8	9.5	9.3	6.7	7.3	11.5	18.3
Republica Cehă	7.0	6.2	5.8	5.9	4.0	4.2	4.9	2.8	2.6	1.5
Danemarca	31.3	32.2	30.3	30.8	29.5	28.0	28.4	27.1	27.9	28.4
Germania	16.6	17.2	17.9	19.1	19.5	21.9	18.9	20.7	21.6	21.9
Estonia	7.8	5.0	:	8.2	8.9	6.3	7.4	10.3	13.2	9.3
Irlanda	12.3	13.8	14.8	14.8	14.4	13.9	12.7	13.2	13.1	13.3
Grecia	5.5	6.0	5.2	1.4	:	:	:	:	:	:
Spania	7.9	7.9	7.8	8.2	7.9	8.8	9.9	9.2	9.4	9.4
Franța	8.1	8.2	8.0	7.9	8.0	7.0	7.4	7.4	7.7	8.0
Croația	:	4.3	3.3	3.9	3.2	3.3	3.1	3.6	3.9	5.5
Italia	15.8	17.0	16.7	16.8	17.4	19.6	20.2	22.0	22.5	22.2
Cipru	52.5	56.0	56.8	57.6	55.1	59.0	50.9	55.6	52.5	52.6
Letonia	20.7	19.7	15.2	9.4	7.7	5.1	7.1	12.7	12.0	14.0
Lituania	11.7	17.1	17.5	17.0	15.2	14.5	14.1	15.7	13.2	10.1

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Luxemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ungaria	22.4	14.7	15.8	15.7	15.1	15.1	14.3	14.3	14.3	12.4
Malta	25.2	30.2	:	:	0.1	:	:	0.3	14.0	18.4
Olanda	20.0	23.7	24.7	25.4	29.1	26.4	28.7	26.9	26.9	28.8
Austria	15.4	16.6	18.1	16.8	17.0	16.2	17.4	11.5	11.0	9.8
Polonia	0.4	0.4	0.4	1.1	1.7	1.5	1.5	1.4	12.1	12.7
Portugalia	4.9	2.2	5.4	8.9	11.6	11.2	14.9	14.8	16.6	15.4
România	8.3	7.7	7.2	5.6	:	3.8	:	7.0	7.4	9.3
Slovenia	25.3	25.2	23.7	23.7	23.3	22.8	23.2	22.1	23.4	23.4
Slovacia	17.5	8.5	10.7	13.7	14.1	17.6	17.5	19.9	20.5	16.7
Finlanda	17.8	17.4	16.7	16.6	16.2	15.3	14.7	15.4	14.9	13.7
Suedia	29.3	28.4	28.2	27.1	26.1	26.3	25.4	24.9	24.5	24.7
Regatul Unit	23.9	24.7	23.9	25.8	26.4	30.8	31.2	37.5	33.8	43.6
Islanda	21.0	21.4	22.2	23.1	24.0	22.5	22.5	24.9	31.0	26.2
Norvegia	32.9	36.7	40.8	42.6	41.7	43.8	44.1	40.3	37.5	42.8
Statele Unite	15.5	17.8	20.7	23.5	30.9	21.5	20.3	19.6	27.7	29.2
Japonia	16.3	18.6	18.2	21.5	21.3	24.6	25.4	27.5	29.2	29.6

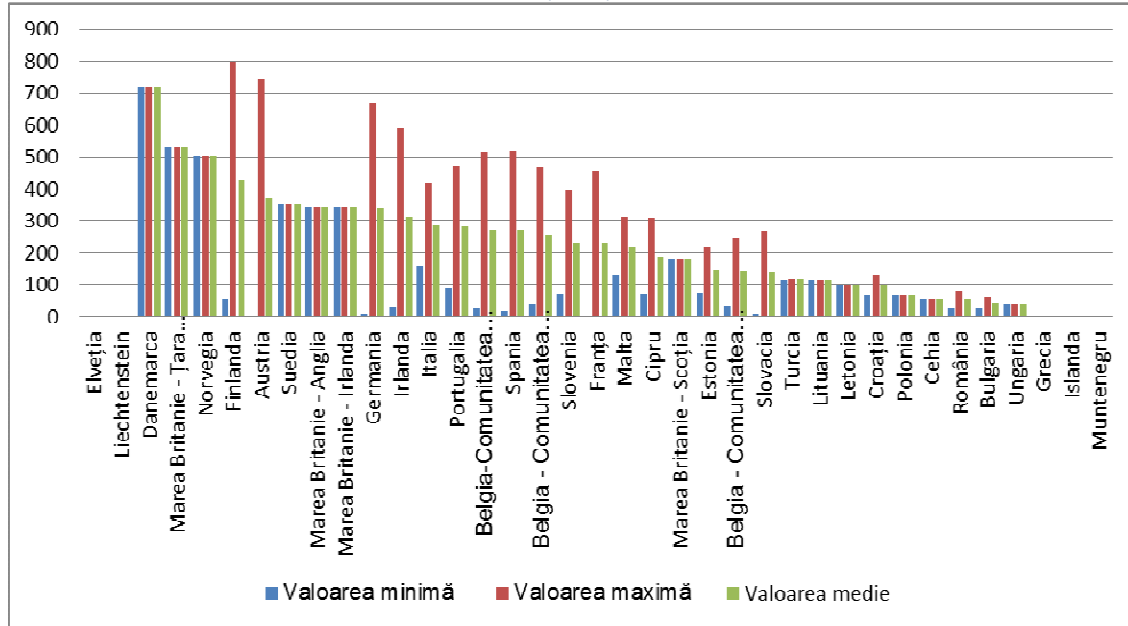
Sursa : EUROSTAT, 2014.

Conform Studiului Comisiei Europene – Sisteme naționale de taxe și de sprijin financiar pentru studenți²³ –, statele europene susțin studenții, din punct de vedere financiar, prin mai multe facilități, cum ar fi: burse sociale și burse de merit, granturi (în țările care au taxe de studiu, aceste granturi acoperă cheltuielile și taxa de școlarizare, iar în cazul statelor care nu au taxe, granturile au ca scop acoperirea cheltuielilor), alocații pentru părinți, reduceri de taxe și impozite, dar și împrumuturi. Astfel, 29,72% dintre statele studiate oferă studenților atât burse sau granturi, cât și reduceri de taxe și impozite, iar părinților acestora, alocații, 18,91% alocă studenților fie burse sociale sau granturi și părinților, alocații, , fie burse sociale și reduceri de taxe și impozite, iar 51,35% dintre state alocă studenților doar burse sociale sau granturi. De asemenea, conform aceluiași studiu, 94,59% dintre țările analizate alocă burse sociale studenților, 48,64% alocă familiilor reduceri pentru taxe și impozite și 32,43% oferă alocații familiilor ai căror copii studiază, România încadrându-se doar în categoria țărilor care acordă exclusiv burse, neexistând reduceri de taxe sau alte alocații pentru părinții ai căror copii studiază.

În ceea ce privește bursele, 53,12% dintre țările analizate oferă pentru studenți atât burse sociale sau granturi, cât și burse de merit, 40,62% alocă numai burse sociale sau granturi, în timp ce doar 6,25% dintre țări alocă exclusiv burse de merit. Astfel, printre statele care acordă atât burse de merit, cât și burse sociale se află Belgia (comunitatea flamandă), Bulgaria, Germania, Estonia, Irlanda, Franța, Croația, Italia, Cipru, Letonia, Lituania, Ungaria, Austria, Polonia, Portugalia, România, Slovenia și Slovacia. În categoria statelor care acordă doar burse sociale se regăsesc Belgia (comunitatea franceză și comunitatea germană), Cehia, Danemarca, Spania, Malta, Finlanda, Suedia, Marea Britanie, Turcia, Liechtenstein, Norvegia și Elveția, iar în categoria statelor care acordă numai burse de merit se regăsesc Islanda, Muntenegru și Grecia.

²³ European Commission, *National Student Fee and Support Systems*, 2013/2014.

GRAFICUL 3.1 — VALOARE BURSĂ SOCIALĂ/GRANT LUNAR (EURO)

Sursa: European Commission – National Student Fee and Support Systems, 2013/2014.

Analizând datele din punctul de vedere al valorii maxime la care poate ajunge o bursă socială sau un grant, pe baza nevoilor sociale, putem observa că statele ce acordă cele mai mari burse sociale sunt: Finlanda (799 euro/lună), Austria (746 euro/lună), Danemarca (722 euro/lună), Germania (670 euro/lună), Irlanda (591 euro/lună), Franța (550 euro/lună), Marea Britanie - Țara Galilor (530 euro/lună), Spania (520 euro/lună), Belgia – comunitatea flamandă (516 euro/lună) și Norvegia (505 euro/lună). România (79 euro/lună) se află pe locul 28 din 37 în ceea ce privește valoarea maximală la care poate ajunge bursa socială, alături de Polonia (66,5 euro/lună), Bulgaria (61,33 euro/lună), Cehia (53,66 euro/lună) și Ungaria (41 euro/lună).

Din punctul de vedere al valorii medii a bursei sociale/granturilor acordate studenților, pe criterii sociale, putem constata că România (53 euro/lună) se află pe antepenultimul loc, fiind urmată de Bulgaria (43,44 euro/lună) și Ungaria (41 euro/lună). De asemenea, Danemarca, Norvegia, Finlanda, Austria, Marea Britanie, Germania, Suedia și Irlanda se află în topul țărilor al căror quantum mediu al bursei sociale/grantului depășește valoarea de 300 de euro/lună. Astfel, se poate observa că valoarea medie a bursei sociale din România este de 17 ori mai mică decât valoarea medie a bursei sociale/grantului, acordat/ă studenților din Danemarca.

În ceea ce privește perioada pentru care se acordă bursa socială, 51,53% dintre țările analizate alocă bursa socială/grantul pe baza nevoilor sociale, pe o perioadă de 12 luni, 35,15% alocă acest tip de ajutor financiar pe parcursul anului academic (9/10 luni), iar în cazul a 13% dintre țări nu există date concrete sau acestea nu alocă burse sociale.

Detaliind sistemele de sprijin financiar oferit studenților, putem observa că acestea diferă de la o țară la alta. Astfel, Belgia (comunitatea franceză) pune la dispoziție granturi publice pentru studenții sub 35 de ani, care au venituri mici, granturi a căror valoare variază între 394 și 4673 euro pe an. Totodată, statul belgian acordă alocații în valoare de 89 de euro pe lună pentru familiile cu copii (sub 25 de ani) care studiază și nu desfășoară activități profesionale. Mai mult decât atât, statul belgian nu oferă burse de merit/studiu sau performanță.

Sistemul din Danemarca oferă tuturor studenților granturi în valoare de 770 de euro pe lună, pentru 12 luni, plus alte granturi sau subvenții, ce se acordă studenților care nu locuiesc cu părinții. În plus, statul acordă studenților cu dizabilități alocații în valoare de 1099 de euro. De menționat este faptul că Danemarca nu acordă granturi sau alocații pentru studenți, în vederea susținerii performanței academice.

Un sistem asemănător cu cel al României este cel al Estoniei, în sensul că statul acordă atât burse sociale, cât și burse de merit. Bursele sociale se acordă pentru un procent de 17% din numărul total de studenți, bursa fiind cuprinsă între 75 și 220 de euro pe lună. Bursele de merit sunt suplimentare celor sociale, cele dintâi acordându-se pe baza performanțelor academice.

În Spania, statul acordă atât burse sociale, cât și subvenții ce acoperă taxa de școlarizare, dar și diverse cheltuieli, cum ar fi: transportul, masa, materialele de studiu. Subvențiile se acordă de către statul spaniol doar studenților ce au venituri mici în familie. Deși bursele sociale se acordă pe criterii sociale, există un nivel minim de performanță care trebuie atins pentru a beneficia de aceste burse.

Cadrul legal de la nivel național, privind ajutoarele financiare acordate de stat

Conform Legii Educației Naționale, studenții beneficiază de o serie de ajutoare financiare de la bugetul de stat, și anume:

- burse, caracterizate prin burse sociale și burse de performanță sau de merit
- subvenții pentru cămine-cantine.

Subvenții pentru reducerea transportului local în comun. În ceea ce privește bursele acordate studenților, conform art. 12, alin. (2), *statul acordă burse sociale de studii elevilor și studenților proveniți din familii defavorizate, precum și celor instituționalizați, în condițiile legii.* În plus, conform art. 12 alin., (4), *elevii și studenții care beneficiază de burse sociale de studii pot primi și burse pentru performanțe școlare și universitare.* De asemenea, conform art. 223, alin. (10), *studenții beneficiază de burse de performanță sau de merit, pentru stimularea excelenței, precum și de burse sociale, pentru susținerea financiară a studenților cu venituri reduse. Cuantumul minim al burselor sociale se propune anual de către CNFIS, ținând cont de faptul că acestea trebuie să acopere cheltuielile minime de masă și cazare.*

Dacă ne referim la finanțarea burselor, conform art. 223 din Legea Educației Naționale nr.1/2011, alin. (9), *fondurile pentru burse și protecție socială a studenților se alocă în funcție de numărul de studenți de la învățământul cu frecvență, fără taxă de studii.* Față de sprijinul acordat de către stat, conform art. 233, alin. (11), *universitățile pot suplimenta fondul de burse prin venituri proprii extrabugetare.*

Pe lângă articolele prevăzute în Legea Educației Naționale, privind acordarea burselor, se află în vigoare și Hotărârea Guvernului nr. 558 din 3 septembrie 1998, pentru completarea Anexelor 1 și 2 la Hotărârea Guvernului nr. 445/1997, privind stabilirea criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenții și cursanții din învățământul de stat, cursuri de zi. Trebuie menționat faptul că, în vederea acordării burselor pentru studenții cu domiciliul în mediul rural, se află în vigoare Hotărârea Guvernului nr. 769 din 14 iulie 2005, care prevede faptul că studenții cu domiciliul în mediul rural, care urmează cursurile de zi ale unor instituții de învățământ superior acreditate, beneficiază de burse sociale în valoare de 350 de lei/lună în cazul în care își asumă că, după absolvirea studiilor universitare, vor profesa în învățământul din mediul rural pentru o perioadă cel puțin egală cu cea în care au primit bursa.

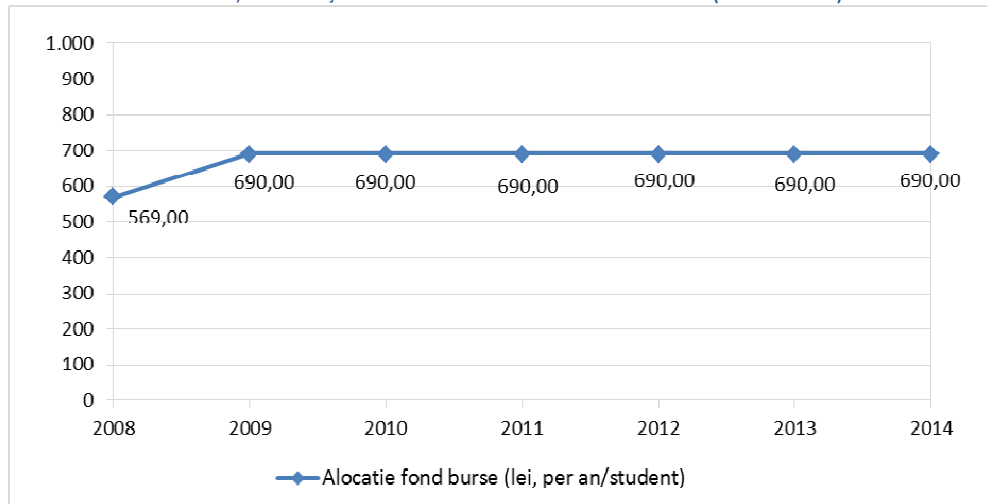
Pe lângă alocația pentru bursele studenților, statul român acordă și subvenție pentru cămine-cantine, subvenție care, conform art. 204, alin. (15), poate fi acordă și studenților care aleg altă formă de cazare decât căminele instituțiilor de învățământ superior.

De asemenea, studenții beneficiază și de subvenții pentru transportul local în comun. Conform art. 205, alin. (2), *în timpul anului școlar, studenții beneficiază de tarif redus cu minimum 50% pe mijloacele de transport local în comun, transport intern auto, feroviar și naval.* Studenții orfani sau proveniți din casele de copii beneficiază de gratuitate pentru categoriile de transport stabilite prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului. În completarea articolelor din Legea Educației Naționale, privind reducerea pentru transportul local în comun al studenților, se află în vigoare Hotărârea Guvernului nr. 309/1996, hotărâre ce a fost completată de HG nr. 1187/2000 și de HG nr. 1367/2003, dar și Ordinul de Ministru nr. 4055/1996.

Valoarea ajutoarelor financiare acordate de stat

Din datele ce se regăsesc în Legea Bugetului²⁴, aferentă fiecărui an, putem observa că singura creștere a fondului de burse la nivel național a fost în anul 2009, de la 569 de lei per an/student, până la 690 de lei per an/student, ceea ce înseamnă că, pentru un student bugetat, universitatea primește în fiecare lună suma de 69 de lei. Fondul de burse nu se alocă și pentru studenții de la forma de învățământ cu taxă. Având în vedere că nu există prevederi în privința distribuirii fondului de burse alocat de către stat, universitățile pot decide ce procent din fondul total se alocă pentru bursele sociale și ce procent se alocă pentru bursele de studiu/merit/performanță.

GRAFICUL 3.2 — EVOLUȚIA ALOCAȚIEI BUGETARE PENTRU FONDUL DE BURSE (2008-2014)

Conform art. 223, alin. (8), din Legea Educației Naționale, *cuantumul minim al bursei sociale ar trebui să acopere cheltuielile minime de cazare și masă, cuantum ce este propus anual de CNFIS*. În urma analizei datelor statistice, realizată la nivelul CNFIS, privind cheltuielile de cazare, masă și alocațiile pentru fondul de burse (date ce au fost raportate de către 45 de universități de stat din România), a rezultat că în nicio universitate din România, cuantumul bursei nu acoperă cheltuielile minime de masă și cazare, iar 25% dintre universități alocă sub 200 de lei/lună pentru bursele sociale, 54,54% alocă între 200 de lei și 300 de lei și doar 20,45% dintre universități alocă 300 sau peste 300 de lei/lună pentru bursele sociale.

Grupând astfel universitățile, în funcție de procentul atribuit bursei sociale, 15 universități dintre cele 45 care au transmis datele solicitate alocă sub 10% din fondul total de burse de la bugetul de stat către bursele sociale și 14 universități alocă între 10% și 20%. Prin urmare, peste 50% dintre universități alocă bursei sociale sub 20% din fondul total de burse, existând însă și 10 universități care alocă între 20% și 30% din fondul total către bursele sociale. Îngrijorător este faptul că doar 5 universități alocă peste 30% din fondul total de burse de la stat pentru bursele sociale. Media la nivelul țării, privind procentul bursei sociale din fondul total de burse de la bugetul de stat, este de 16,40%.

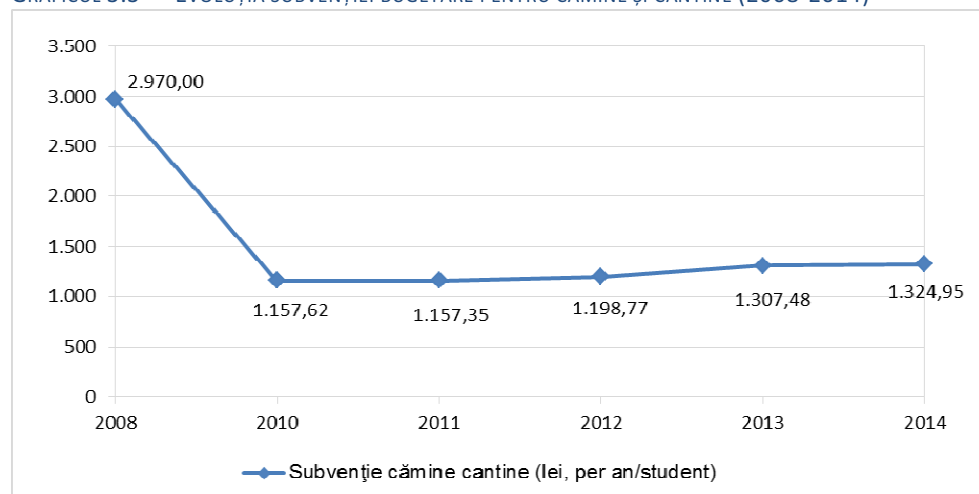
Analizând cheltuielile minime, necesare studenților pentru masă și cazare, la nivelul țării, putem observa că studenții români au nevoie, în medie, de 575 de lei pe lună în acest sens. Aceste cheltuieli diferă de la o zonă de dezvoltare la alta, precum și de la o universitate la alta. Potrivit datelor raportate de universități către CNFIS în noiembrie 2013, totalul cheltuielilor lunare de cazare și masă pe student variază între o valoare minimă de 480 lei și o maximă de 1820 lei. Dincolo de nevoia unei verificări a acurateții datelor raportate, se cuvine să observăm faptul că în nici una dintre instituțiile de învățământ superior, cuantumul bursei sociale (care variază între o minimă de 140 lei și o maximă de 350 lei) nu acoperă cheltuielile minime de cazare și masă. Această

²⁴ <http://www.mfinante.ro/arhivabuget.html?pagina=domenii>.

situație explică ponderea mare pe care o ocupă lipsa resurselor financiare printre motivele pentru rata înaltă de abandon a studiilor universitare. Astfel, potrivit unui studiu privind perspectiva studenților asupra implementării procesului Bologna, principalele motive care stau la baza renunțării la continuarea/finalizarea studiilor universitare sunt: alegerea greșită a facultății (41%), lipsa resurselor financiare (35%), lipsa de încredere în calitatea educației (6%), inadaptarea la mediu/grup (3%) și alte motive²⁵.

Analizând datele de la nivel național, privind subvenția pentru cămine-cantine, repartizată universităților din bugetul de stat (v. Graficul 3.3), valoarea acesteia a scăzut de la 2970 de lei alocați anual per student, în 2008, până la 1324,95 de lei în 2014, înregistrându-se astfel o scădere de peste 50%. Scăderea subvenției pentru cămine-cantine din anul 2009 și creșterea cheltuielilor utilităților au dus la creșterea taxei de cămin, creștere evidențiată și de rezultatele unei analize²⁶ la nivel național, care arată faptul că peste 55% din cele 22 de universități analizate au crescut cheltuielile alocate regiei de cămin sau au discutat despre creșterea acestora în anul 2013. Deși subvenția din anul 2013 este mai mare decât cea din 2012, având în vedere creșterile taxelor de cămin din universități, această creștere nu acoperă minimul necesar în vederea menținerii taxei de cămin la aceeași valoare.

GRAFICUL 3.3 — EVOLUȚIA SUBVENȚIEI BUGETARE PENTRU CĂMINE ȘI CANTINE (2008-2014)

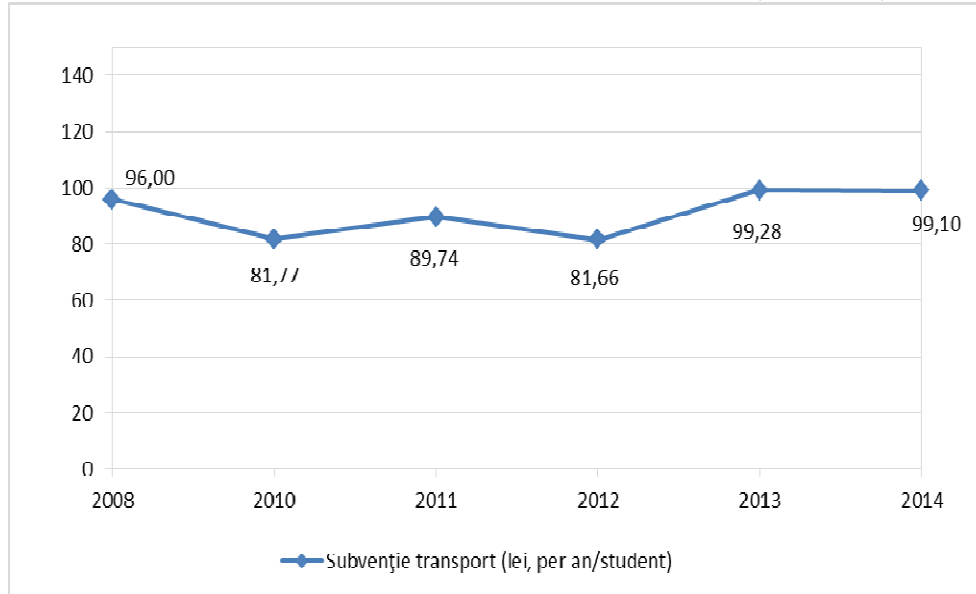

Analizând datele privind subvenția alocată de stat pentru transportul în comun (v. Graficul 3.4), putem observa că, după 2008, subvenția pentru transportul în comun a scăzut de la 96 de lei/an (9,6 lei/lună), la 81,77 de lei pe an (8,17 lei/lună) în 2010. Deși în 2010 aceasta a scăzut cu 14%, se constată o creștere în 2013 de 21% față de 2010, valoarea subvenției ajungând la 99,28 de lei/an (aproximativ 10 lei/lună). Conform art. 205, alin. (2), *studenții beneficiază de reducere pentru transportul local în comun cu 50%, însă având în vedere că suma alocată pe lună este de aproximativ 10 lei, iar abonamentul lunar în unele centre universitare este de 100 de lei, subvenția alocată în acest sens nu acoperă în unele cazuri nici jumătate din cheltuielile pe care ar trebui să le suporte un student.*

²⁵ Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România, *Implementarea Sistemului Bologna în universități – perspectiva studenților*, București, 2012 – accesibil online la <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/Studiu-Procesul-Bologna-2012-Revizuit.pdf>. În privința sistemului de acordare a burselor, a se vedea <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2014/03/Perspectiva-ANOSR-privind-Sistemul-de-acordare-al-burselor.pdf>.

²⁶ Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România, *„Responsabilitate pentru educație” – efectele subfinanțării educației*, București, 2013 – accesibil online la <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/Responsabilitate-pentru-educatie.pdf>.

GRAFICUL 3.4 — EVOLUȚIA SUBVENȚIEI BUGETARE PENTRU TRANSPORTUL URBAN (2008-2014)

Datele de mai sus evidențiază atât nivelul insuficient al celor mai multe dintre formele de ajutor pentru studenți, acordate de statul român, cât și faptul că structura și formele de alocare ale acestora nu valorifică decât în mică măsură exemplul bunelor practici din alte țări europene.

III.5. Experiențe internaționale privind finanțarea educației superioare pe parcursul vieții

Învățarea pe tot parcursul vieții este un concept pus în discuție alături de sistemul de învățământ superior încă de la începutul dezbaterilor din cadrul procesului Bologna, fiind menționat în documentele²⁷ strategice de la nivel european ca un element esențial pentru Spațiul European de Învățământ Superior (EHEA), necesar pentru a face față provocărilor într-o societate economică din ce în ce mai competitivă, care utilizează din ce în ce mai mult noile tehnologii informaționale.

Rezultatele exercițiului de raportare realizat de BFUG²⁸ arată faptul că terminologia privind învățarea pe tot parcursul vieții nu este foarte clar și unitar definită la nivel european. O prevedere generală semnificativă de la nivelul sistemului de învățământ superior, în legătură cu învățarea pe tot parcursul vieții, se referă la cursurile non-formale oferite de instituțiile de învățământ superior, alături de cele trei cicluri de studii universitare tradiționale (licență, master, doctorat). Aproape în toate țările EHEA se face referire la acest tip de prevedere, deși se utilizează diferite terminologii, precum „cursuri ulterioare/suplimentare de scurtă durată” (Finlanda), „cursuri în afara programelor și studiilor de licență sau ale studiilor universitare” (Vatican și Serbia) sau „cursuri pentru dezvoltare personală” (Marea Britanie - Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord). Alături de această terminologie, care face referire la cursuri fără diplomă, la nivelul unui număr semnificativ de țări din EHEA, terminologia privind învățarea pe tot parcursul vieții se referă la o serie de programe de studii diferite față de programele tradiționale de zi (sau full-time), de tipul studiilor flexibile de învățământ superior (programe de scurtă durată sau part-time, de învățământ deschis, învățământ la distanță, învățământ e-learning, studii externe, studii la seral sau cu frecvență redusă etc.). Totuși, există țări care nu fac referire la acest tip de prevedere, neincluzând programele formale de învățământ superior de tip flexibil în categoria învățării pe tot parcursul vieții, în învățământ superior (Armenia, Vatican, Letonia, Republica Moldova, România și Slovacia).

²⁷ Comisia Europeană, *Comunicatul de la Praga - Towards the European Higher Education Area*, 19 mai 2001.

²⁸ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*, April 2012.

Finanțarea învățării pe tot parcursul vieții nu este distinct menționată la nivelul sistemului de educație, aceasta fiind, de regulă, specificată separat pentru fiecare din categoriile generale de forme pe care învățarea pe tot parcursul vieții le acoperă. Astfel, exercițiul de raportare al BFUG arată faptul că se face o diferențiere clară între programele ce conduc la obținerea unei diplome de învățământ superior, inclusiv programe oferite sub diverse acorduri de organizare flexibilă, și cele care nu conduc la obținerea unei diplome universitare sau post-universitare. În timp ce finanțarea primului tip de programe de studiu se realizează, de regulă, complet sau parțial, din bugetul de stat, în cazul celui de-al doilea tip, contribuția de la bugetul public este în general nesemnificativă. Cu toate acestea, există anumite tipuri de programe, în afara celor de diplomă (de exemplu, programe pentru dezvoltarea profesională continuă a celor care lucrează în profesii reglementate, cursuri pentru șomeri, programe ce vizează pensionarii etc.), care sunt finanțate sau co-finanțate din resurse publice.

Rezultatele analizei BFUG arată faptul că, în aproximativ două treimi din țările EHEA, instituțiile de învățământ superior nu dispun de un buget de stat alocat în mod special pentru învățarea pe tot parcursul vieții, iar resursele financiare provin din bugetele generale ale instituțiilor de învățământ superior, fiind astfel combinate și cu alte resurse financiare. La nivelul a 15 sisteme de învățământ superior, din cele 47 pentru care au fost date disponibile, există bugete alocate special pentru învățarea pe tot parcursul vieții, dar aceste resurse financiare sunt orientate spre anumite tipuri speciale de învățare pe tot parcursul vieții (de exemplu, formarea continuă a profesorilor și formatorilor, în cazul Georgiei și Sloveniei).

În plus, în afara bugetelor generale sau speciale ale instituțiilor de învățământ superior, există și alte resurse publice care contribuie la finanțarea învățării pe tot parcursul vieții, în învățământul superior (resurse din fondurile structurale UE, resurse financiare de la alte ministere decât cele responsabile pentru învățământ etc.), alocate în cadrul a diferite proiecte/programe naționale, regionale sau locale. De asemenea, poate exista și o formă indirectă de sprijin financiar public, în special prin intermediul unor stimulente fiscale pentru persoanele care iau parte la activități de învățare pe tot parcursul vieții.

Totuși, deși există diverse surse și modalități de finanțare publică (sau sprijin financiar public) pentru educația pe tot parcursul vieții, din învățământul superior, sunt foarte puține țări în măsură să cuantifice gradul în care învățarea pe tot parcursul vieții, în învățământul superior, este finanțată din surse publice, finanțarea publică estimată variind semnificativ de la o țară la alta. Această situație își poate afla explicația în faptul că, în țări diferite, conceptul de învățare pe tot parcursul vieții, în învățământul superior, poate avea semnificații diferite. De exemplu, estimările pentru România și Bosnia–Herțegovina sunt foarte modeste sau tind către zero, pentru Olanda estimările arată faptul că aproximativ 16% din oferta de învățare pe tot parcursul vieții este finanțată din bugetul public, în cazul Franței și al Ungariei este indicată o valoare de aproximativ 30%, iar în Austria 85% din oferta de învățare pe tot parcursul vieții este finanțată din bugetul public. În Norvegia, cele mai multe fonduri pentru învățarea pe tot parcursul vieții vin de la bugetul public, iar Islanda și Malta sunt singurele țări care raportează că învățarea pe tot parcursul vieții, în învățământul superior, este în întregime finanțată din resurse publice.

TABELUL 3.6 — PARTICIPAREA POPULAȚIEI LA EDUCAȚIA PE TOT PARCURSUL VIEȚII (%)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (27 de țări)	7.2	8.5	9.2	9.6	9.5	9.3	9.4	9.3	9.1	8.9	9	10.5
Belgia	6	7	8.6	8.3	7.5	7.2	6.8	6.8	7.2	7.1	6.6	6.7
Bulgaria	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4	1.2	1.3	1.5	1.7
Republica Cehă	5.6	5.1	5.8	5.6	5.6	5.7	7.8	6.8	7.5	11.4	10.8	9.7
Danemarca	18	24.2	25.6	27.4	29.2	29	29.9	31.2	32.5	32.3	31.6	31.4
Germania	5.8	6	7.4	7.7	7.5	7.8	7.9	7.8	7.7	7.8	7.9	7.8
Estonia	5.4	6.7	6.4	5.9	6.5	7	9.8	10.5	10.9	12	12.9	12.6
Irlanda	5.5	5.9	6.1	7.4	7.3	7.6	7	6.3	6.8	6.8	7.1	7.3
Grecia	1.1	2.6	1.8	1.9	1.9	2.1	2.9	3.3	3	2.4	2.9	2.9
Spania	4.4	4.7	4.7	10.5	10.4	10.4	10.4	10.4	10.8	10.8	10.7	10.9
Franța	2.7	6.8	6	5.9	6.4	6.1	6	5.7	5	5.5	5.7	17.7
Croația	1.9	1.8	1.9	2.1	2.9	2.4	2.2	2.3	2.2	2.3	2.4	2.4
Italia	4.4	4.5	6.3	5.8	6.1	6.2	6.3	6	6.2	5.7	6.6	6.2
Cipru	3.7	7.9	9.3	5.9	7.1	8.4	8.5	7.8	7.7	7.5	7.4	6.9
Letonia	7.3	7.8	8.4	7.9	6.9	7.1	6.8	5.3	5	5.1	6.9	6.5
Lituania	3	3.8	5.9	6	4.9	5.2	4.8	4.4	3.9	5.7	5.2	5.7
Luxemburg	7.7	6.5	9.8	8.5	8.2	7	8.5	13.4	13.4	13.6	13.9	14.4
Ungaria	2.9	4.5	4	3.9	3.8	3.6	3.1	2.7	2.8	2.7	2.8	3
Malta	4.4	4.2	4.3	5.3	5.5	6	6.2	6.1	6.2	6.5	7	7.7
Olanda	15.8	16.4	16.4	15.9	15.6	16.6	17	17	16.6	16.7	16.5	17.4
Austria	7.5	8.6	11.6	12.9	13.1	12.8	13.2	13.8	13.7	13.4	14.1	13.9
Polonia	4.2	4.4	5	4.9	4.7	5.1	4.7	4.7	5.2	4.4	4.5	4.3
Portugalia	2.9	3.2	4.3	4.1	4.2	4.4	5.3	6.5	5.8	11.6	10.6	9.8
România	1	1.1	1.5	1.6	1.3	1.3	1.5	1.5	1.3	1.6	1.4	2
Slovenia	8.4	13.3	16.2	15.3	15	14.8	13.9	14.6	16.2	15.9	13.8	12.4
Slovacia	8.5	3.7	4.3	4.6	4.1	3.9	3.3	2.8	2.8	3.9	3.1	2.9
Finlanda	17.3	22.4	22.8	22.5	23.1	23.4	23.1	22.1	23	23.8	24.5	24.9
Suedia	18.4	:	:	17.4	18.4	18.6	22.2	22.2	24.4	24.9	26.7	28.1
Regatul Unit	21.3	27.2	29	27.6	26.7	20	19.9	20.1	19.4	15.8	15.8	16.1
Islanda	24	29.5	24.2	25.7	27.9	27	25.1	25.1	25.2	25.9	27.3	25.8
Norvegia	13.3	17.1	17.4	17.8	18.7	18	19.3	18.1	17.8	18.2	20	20.4
Elveția	35.8	24.7	28.6	27	22.5	26.8	27.9	23.9	30.6	29.9	29.9	30.4

Sursa: Eurostat, 2014 (datele statistice prezintă procentul populației din grupa de vârstă 25-64 ani, care participă la o formă de educație).

Toate aceste mențiuni referitoare la nivelul de finanțare din surse publice a învățării pe tot parcursul vieții, în învățământul superior, subliniază, în același timp, importanța componentei de finanțare din surse private. Investițiile private provin cel mai adesea de la participanți, de la angajatorii participanților sau, de asemenea, din finanțarea sau co-finanțarea din fonduri colective, pentru care angajatorii fac contribuții (de exemplu, în Franța, Spania, Belgia - comunitatea flamandă, legislația obligă companiile să contribuie la costurile pentru educație și formare continuă, prin contribuții obligatorii, care depind de tipul companiei și de numărul de angajați, resursele financiare colectate putând fi utilizate pentru a finanța diverse scheme de educație și formare și pentru sprijinirea persoanelor fizice care iau parte la pregătirea din sistemul de învățământ superior). De asemenea, lista cu diferitele surse folosite pentru finanțarea învățământului pe tot parcursul vieții, în învățământul superior, poate fi completată și cu resursele financiare proprii ale instituțiilor de învățământ superior, provenite din furnizarea de diverse servicii sau din donații private (în studiul mai sus menționat, Letonia este singura țară care face apel la această resursă).

Capitolul IV. Propuneri de optimizare a finanțării din fonduri publice a învățământului superior din România

IV.1. Viziunea și principiile CNFIS, cu privire la finanțarea învățământului superior din România

Potrivit legii, misiunea CNFIS este aceea de a sprijini MEN în realizarea politicilor publice din domeniul învățământului superior, prin elaborarea fundamentată a propunerilor de reglementări privind finanțarea universităților, prin stabilirea costului mediu per student echivalent pe cicluri și domenii de studii, prin înaintarea de propuneri pentru optimizarea finanțării învățământului superior, precum și prin verificarea periodică a eficienței gestionării fondurilor publice de către instituțiile de învățământ superior.

În realizarea misiunii sale, CNFIS și-a asumat respectarea și promovarea următoarelor principii definite prin legea educației naționale:

- principiul autonomiei universitare;
- principiul responsabilității publice;
- principiul eficienței manageriale și financiare;
- principiul transparenței;
- principiul echității;
- principiul asigurării calității.

În plan strategic, CNFIS își propune să acționeze pentru a sprijini MEN și instituțiile de învățământ superior în direcția realizării următoarelor obiective de interes național:

- transformarea învățământului superior din România într-un factor activ al creșterii economice și dezvoltării sociale a țării;
- consolidarea instituțională și financiară a instituțiilor de învățământ superior, astfel încât acestea să dispună de mijloacele necesare pentru a putea îmbunătăți semnificativ calitatea activităților didactice și de cercetare.

Din studiile și analizele efectuate, Consiliul a constatat existența unei contradicții între dezideratul legal potrivit căruia „(7) În România învățământul constituie prioritate națională” (LEN 1/2011, art.2) și realitățile concrete ale funcționării sistemului de învățământ superior. După 1990, învățământul superior din România a cunoscut o perioadă de expansiune, de diversificare a ofertei educaționale și de extindere a rețelei instituționale. Cum în toată această perioadă nivelul resurselor financiare alocate din fonduri publice nu a crescut proporțional cu această expansiune, cele mai multe dintre instituțiile de învățământ superior se confruntă cu fenomene de subfinanțare, care au efecte nocive atât asupra funcționării lor instituționale, cât și asupra calității rezultatelor activității didactice și de cercetare. Având în vedere faptul că subfinanțarea și incertitudinile legate de aceasta slăbesc capacitatea universităților de a face față sfidărilor societății contemporane și de a-și îndeplini rolul social, CNFIS și-a propus să acționeze pentru:

- conștientizarea factorilor de decizie și a opiniei publice asupra necesității sociale de a pune capăt subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior și de a implementa strategii coerente de dezvoltare a universităților din România;
- repartizarea judicioasă a resurselor financiare existente, conform politicilor naționale din domeniul educației și principiilor unei gestiuni responsabile a fondurilor publice;
- stimularea, prin mecanisme de finanțare, a consolidării instituționale și a constituirii unui portofoliu de bune practici la nivelul diverselor instituții de învățământ superior, precum și a asumării de către aceste instituții a unui rol activ la nivel local și regional, astfel încât universitățile să devină un factor de incluziune și de coerență socială.

Pe lângă aceste obiective generale, Consiliul și-a propus, de asemenea, la începutul mandatului său, mai multe rezultate de etapă, având ca orizont anul 2015:

- creșterea finanțării de ansamblu a învățământului superior, într-un ritm mai mare decât creșterea produsului intern brut;
- dimensionarea mijloacelor financiare astfel încât, în anul 2015, valoarea grantului de studii, alocată din fonduri publice, să fie cel puțin dublă față de suma alocată drept finanțare de bază pentru studentul echivalent în anul 2011;
- alocarea, prin competiție de proiecte, a fondului pentru dezvoltare instituțională și monitorizarea riguroasă a implementării proiectelor finanțate;
- alocarea a cel puțin 25% din finanțarea instituțională a învățământului superior pentru a stimula excelența instituțiilor și a programelor de studii, măsurabilă prin ierarhizările realizate la nivel național și prin performanțele obținute la nivel internațional;
- sporirea capacității de planificare financiară multianuală a universităților și întărirea disciplinei financiare a acestora.

Experiența a arătat că atingerea acestor rezultate de etapă, ca și a obiectivelor generale pe care și le-a fixat Consiliul, depinde nu doar de activitatea sa proprie, ci și de convergența unor procese decizionale la multiple niveluri. Capacitatea redusă de a genera sinergii în formularea, adoptarea și implementarea unor politici publice coerente, care să promoveze dezvoltarea durabilă a sistemului de învățământ superior din România, a obligat Consiliul să-și limiteze unele dintre ambițiile inițiale și să acționeze precumpănitor pentru menținerea coerenței și predictibilității politicilor și mecanismelor de finanțare din fonduri publice a instituțiilor de învățământ superior. Dificultatea realizării acestor obiective limitate nu a scăzut în anul 2013.

În consecință, recomandările de optimizare incluse în acest raport cuprind atât prezentarea propunerii de metodologie de finanțare pe anul 2014, cât și un set de sugestii care vizează adoptarea și implementarea unor politici și mecanisme instituționale diferite de cele actuale, dar pe care Consiliul le consideră capabile să producă efecte benefice la nivelul sistemului de învățământ într-un orizont de timp de 5-10 ani. Evident, deși propunerile Consiliului se referă în mod direct la componenta de finanțare a instituțiilor de învățământ superior, implicațiile implementării lor ar avea impact asupra tuturor aspectelor funcționării sistemului. În consecință, aceste propuneri necesită o dezbateră amplă și o analiză ex-ante riguroasă, precum și integrarea într-o viziune strategică sistematică în ceea ce privește liniile de evoluție dezirabile. Unele au fost formulate de Consiliu și înaintate Ministerului încă din anii anteriori și se pot regăsi și în Raportul public anual al CNFIS, pe anul 2012. Altele sunt formulate pentru prima dată în acest raport. Toate sunt menite să contribuie la dezbateră deschisă și responsabilă a problemelor învățământului superior, la definirea clară a alternativelor și a implicațiilor fiecăreia dintre ele, ca premise necesare, dar nu și suficiente pentru formularea și implementarea unor politici publice eficiente în domeniu.

O asemenea dezbateră va trebui să aducă la aceeași masă decidenții politici, tehnocrați, profesori, cercetători, studenți, precum și reprezentanți ai altor segmente sociale interesate de destinul învățământului superior din România. Aceasta rămâne însă o sarcină a viitorului, la fel ca și stabilirea și asumarea de către decidenți și de către societate în ansamblul său a unui set de obiective dezirabile și de priorități referitoare la educația de nivel universitar din România.

IV.2. Propunerea CNFIS pentru metodologia finanțării învățământului superior în anul 2014

Propunerea CNFIS pentru metodologia de finanțare a învățământului superior în anul 2014 a trebuit să țină cont pe de o parte de modificarea cadrului normativ prin OUG 117/23.12.2013 și, pe de altă parte, de incertitudinile legale în ceea ce privește valabilitatea rezultatelor clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii.

În luna februarie a anului 2013, Curtea de apel Suceava a admis, printr-o hotărâre judiciară, acțiunea înaintată de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava împotriva Ministerului, anulând Ordinul MECTS nr. 5262/05.09.2011, privind constatarea rezultatelor clasificării universităților, și Ordinul MECTS nr. 3998/05.05.2012, privind metodologia de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2012. Fără a fi dată cu titlu definitiv, această sentință a creat o situație fără precedent, de lipsă a cadrului legislativ necesar pentru elaborarea metodologiei de finanțare a universităților. Organizarea în cel mai scurt timp a unui nou exercițiu de evaluare în vederea clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii părea a fi singura opțiune posibilă. Cu toate acestea, deși realizarea periodică a evaluării era oricum cerută explicit în Lege, în orice condiții, pe parcursul anului 2013 nu a fost înregistrat niciun demers notabil în acest sens, vidul legislativ părând a fi dublat de un veritabil blocaj decizional. Această situație a fost depășită abia în ultima decadă a anului, când publicarea OUG 117/23.12.2013 a confirmat semnalele transmise de unii dintre reprezentanții MEN, privind dorința conducerii Ministerului de a elimina din metodologia de finanțare influența rezultatelor evaluării universităților în vederea clasificării instituțiilor și ierarhizării programelor de studii și de a baza finanțarea suplimentară pe indicatori de calitate precum cei folosiți anterior implementării legii educației naționale nr.1/2011. În această situație, CNFIS și-a asumat operaționalizarea acestei modificări importante de paradigmă și sarcina de a elabora în regim de urgență un set nou de indicatori de calitate, care să fie calitativ superiori indicatorilor folosiți anterior. În acest sens, încă din noiembrie 2013 au fost create la nivelul Consiliului două grupuri de lucru: unul care să realizeze o analiză comparativă la nivel internațional și național, privind exemplele de evaluare în vederea clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii, și unul care să elaboreze o analiză a principiilor și scenariilor de finanțare pentru anul 2014.

Propunerea CNFIS pentru metodologia finanțării învățământului superior în anul 2014 are la bază analizele și propunerile preliminare ale grupurilor de lucru, ajustate în mai multe rânduri în urma consultărilor cu partenerii sociali. Textul final al metodologiei a fost discutat pe larg și adoptat în cadrul ședințelor plenare din 7 și 24 februarie 2014, la care au participat și reprezentanți ai MEN, Consiliului Național al Rectorilor, sindicatului Alma Mater și ai Alianței Naționale a Organizațiilor Studențești din România și Uniunii Studenților din România, organizații studențești reprezentative la nivel național. În mod firesc, propunerea pe 2014 prezintă numeroase elemente de continuitate cu cele din anii anteriori, se bazează pe aceleași principii care vizează asigurarea stabilității și predictibilității finanțării sistemului de învățământ superior, principalul element de noutate, comparativ cu metodologia din 2013, fiind adoptarea unui set propriu, complex, de indicatori de calitate pentru alocarea pe bază de formulă a ansamblului finanțării suplimentare. Dincolo însă de această noutate, precum și de unele ajustări punctuale, propunerea de metodologie pe anul 2014 păstrează schema de alocare a fondurilor din 2013: după „rezervarea” unui fond de 2% pentru situații speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare, și după deducerea valorii granturilor doctorale (singura componentă a finanțării de bază, care a fost fundamentată pe costurile normative), suma rămasă este împărțită prin formulă între finanțarea de bază, finanțarea suplimentară și fondul pentru dezvoltare instituțională.

Subcomponentele principale ale finanțării instituționale	Pondere subcomponentă
Finanțarea de bază (FB)	72,5%
Finanțarea suplimentară (FS)	26,50%
Fondul pentru Dezvoltare instituțională (FDI)	1,00%

IV.2.1. Finanțarea de bază

Conform legii educației naționale, finanțarea de bază pentru universitățile de stat se realizează „*prin granturi de studii calculate pe baza costului mediu per student echivalent, per domeniu, per cicluri de studii și per limbă de predare*” și „*este multianuală, asigurându-se pe toata durata unui ciclu de studii*” (legea 1/2011 art. 223, alin. 4 și 5). În condițiile financiare restrictive, propunerea CNFIS pentru anul 2014 este de a continua abordarea de tranziție treptată către sistemul de finanțare bazat pe granturi de studii precalculate, inițiată în 2012 și menținută în 2013. Ca urmare, în metodologia propusă pentru 2014, doar granturile doctorale, extinse acum pentru primii trei ani de studiu, sunt determinate pe baza costurilor medii per domeniu, valoarea lor totală FGD fiind extrasă din suma destinată finanțării instituționale imediat după alocarea a 2% pentru FSS. Cu toate acestea, granturile doctorale au fost și singura componentă a metodologiei de repartizare a finanțării de bază care a suferit o modificare de substanță, ca urmare a solicitărilor exprese făcute de MEN și CNR, de reducere a cuantumului și ponderii lor în finanțarea instituțională. Obiectivul declarat a fost acela de a asigura sume mai mari pentru finanțarea ciclului de licență, evitând creșterea ponderii finanțării ciclului de doctorat. În mod concret, în pofida propunerilor inițiale ale Biroului Executiv, CNFIS a acceptat o reducere semnificativă a grantului doctoral pentru toate domeniile, care a condus și la o reducere de ansamblu a finanțării ciclului de doctorat, deși, în anul 2014, sistemul granturilor doctorale se va aplica la 3 ani de studiu (v. tabelul A.1 din Anexă), față de doi ani de studiu, în 2013. Este important să semnalăm faptul că scăderea de ansamblu a finanțării ciclului de doctorat, de la 12,07% din finanțarea instituțională în anul 2013, la 9,20%, potrivit metodologiei propuse pentru anul 2014, nu a adus decât o creștere modestă a fondurilor disponibile pentru finanțarea ciclului de licență, 52,61% previzionat în 2014, față de 49,87% în 2013 (v. Tabelul A.2 din Anexă). În aceste condiții, așa cum se observă în Tabelul A.2, valoarea previzionată pentru anul 2014, pentru alocația unitară per SEU, este de 2.448,86 lei, valoare apropiată de cea din anul 2013, când valoarea înregistrată efectiv a fost de 2.324,86 lei. Acest lucru probează încă o dată o idee susținută în repetate rânduri de CNFIS, conform căreia creșterea semnificativă a alocației per SEU nu se poate face prin alte reguli de împărțire a finanțării instituționale, ci doar prin mărirea bugetului total sau prin scăderea numărului de studenți bugetați, într-o manieră graduală, așa cum Consiliul a propus încă din aprilie 2012. Reducerea granturilor doctorale nu ar putea rezolva problema subfinanțării ciclurilor de licență și master, deoarece ponderea finanțării studiilor de doctorat este prea mică în cadrul finanțării învățământului superior din România. CNFIS păstrează serioase rezerve față de această reducere, care vizează singura componentă a finanțării instituționale care începuse să se apropie de o stare de normalitate, conformă cu costurile normative din domeniu.

Pentru ciclurile de licență și master, pentru anul IV de doctorat din domeniul medical, precum și pentru celelalte forme de studii vizate de finanțarea de bază, metodologia propusă pentru 2014 nu prevede nicio modificare a formulelor de calcul sau a coeficienților de echivalare sau de cost, utilizați pentru repartizarea fondurilor pentru finanțarea de bază în 2013 (v. Tabelul A.3 și Tabelul A.4 din Anexă). Astfel, articolul 8 al propunerii formulate pentru anul 2014 detaliază o procedură de alocare a finanțării de bază structurată în cinci pași:

- într-o primă fază se calculează valoarea totală a finanțării de bază disponibile. Din finanțarea instituțională alocată universităților de la bugetul de stat se rețin sumele pentru situații speciale (FSS) și fonduri pentru granturi doctorale (FGD), procentul de 72,5% din suma rămasă fiind destinat finanțării de bază a universităților;
- al doilea pas este dedicat determinării numărului de studenți echivalenți unitari, prin ponderarea numărului de studenți fizici, înmatriculați conform cifrelor de școlarizare aprobate pentru fiecare universitate, cu coeficienții de echivalare și de cost specifici;
- urmează determinarea numărului total de studenți echivalenți unitari, la nivel național, prin cumularea valorilor obținute pentru fiecare universitate în parte;
- valoarea alocației unitare ce revine per student echivalent unitar este determinată ca raport direct între valoarea totală a finanțării de bază disponibile și numărul total de studenți echivalenți unitari, înregistrați la nivel național;

- valoarea fondurilor repartizate ca finanțare de bază fiecărei universități, în funcție de numărul de SEU, se calculează ca valoare totală a alocațiilor unitare ce corespund acestei categorii de studenți ai universității, constituind, împreună cu celelalte fonduri alocate pentru granturile doctorale, finanțarea de bază a universității.

IV.2.2. Finanțarea suplimentară

Principalele elemente de noutate care au fost introduse în propunerea CNFIS pentru metodologia finanțării învățământului superior în anul 2014 se regăsesc în mod evident în zona repartizării finanțării suplimentare și au fost determinate de modificările legislative introduse prin publicarea OUG 117/23.12.2013. Conform art.197 din Legea Educației Naționale 1/2011, „universităților li se alocă o finanțare suplimentară, în sumă, la nivel național, de minimum 30% din suma alocată la nivel național universităților de stat ca finanțări de bază, pe baza criteriilor și a standardelor de calitate stabilite de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior și aprobate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului”. Pentru metodologia utilizată în anii 2012 și 2013, textul acestui articol a fost corelat cu cel al art. 193, care, la alineatul 7, prevedea ca „pentru programele de licență și master, finanțarea instituțiilor de învățământ superior de stat, din surse publice, se face diferențiat pe categorii de universități și în funcție de poziția în ierarhie a programelor de studii.” Ca urmare, repartizarea fondurilor pentru finanțarea suplimentară se realiza în cea mai mare parte (componenta pentru finanțarea suplimentară de excelență) în funcție de rezultatele obținute de universități în urma ierarhizării domeniilor. Ordonanța de urgență de la finalul anului 2013 modifica, printre altele, și textul articolului 193, înlocuind afirmația explicită privind finanțarea diferențiată în funcție de rezultatele clasificării și ierarhizării cu o simplă mențiune legată de consultarea CNFIS în elaborarea metodologiei de finanțare. Această mențiune a concretizat însă dorința de a trece la indicatori de calitate de tipul celor utilizați de CNFIS în perioada 2003-2011, afirmată în repetate rânduri de reprezentanți ai MEN.

Utilizarea rezultatelor ierarhizării programelor de studii la nivel de domeniu a permis abordarea problemei calitative cu un grad de specificitate mult mai nuanțat, fapt care a reprezentat o evoluție importantă, comparativ cu utilizarea unor indicatori de calitate definiți la nivel de universitate. Aceasta era o achiziție importantă a metodologiei utilizate în ultimii doi ani, care nu ar fi trebuit pierdută în încercarea de a selecta doar acei indicatori de calitate care să respecte principiile transparenței, stabilității, capacității de discriminare, simplității și economicității în colectare. De aceea, CNFIS și-a asumat sarcina de a elabora un set nou de indicatori de calitate, care să fie calitativ superior setului de indicatori folosiți anterior, inclusiv prin integrarea mai multor elemente specifice pentru diferitele domenii de studiu, urmărind astfel respectarea principiului ca indicatorii să măsoare calitatea activității instituțiilor de învățământ superior cât mai concret.

Inexistența unei baze informaționale consistente pentru învățământul superior a reprezentat însă un factor limitativ sever pentru elaborarea noului set de indicatori. În lipsa unor date deja colectate unitar la nivel de domeniu de studii, cum inițierea unor colectări extinse de date la acest nivel se arăta a fi prea laborioasă și uneori nerelevantă, s-a ales cel puțin ca soluție tranzitorie varianta de a utiliza ca palier de referință nivelul general, al ramurii de știință. În același sens, dar și pentru a asigura coerența evaluărilor calitative la nivelul sistemului, au fost introduși unii indicatori bazați pe rezultatele unor evaluări anterioare (cum ar fi cel privind calificativele ARACIS, acordate programelor de licență) sau care utilizează date colectate în mod uzual de instituții centrale (cum ar fi cele privind mobilitățile studentești, prin programe europene). Aceste precauții nu au fost însă suficiente, fiind necesar ca o parte importantă a indicatorilor propuși de CNFIS să fie trecută într-o zonă numită de pilotare, adică în care nu sunt influențate efectiv rezultatele finanțării, pentru a evita apariția unor elemente imprevizibile la nivelul finanțării instituțiilor de învățământ superior.

Procedurile de alocare a finanțării suplimentare sunt descrise în detaliu la articolul 9 al propunerii de metodologie. Formulele matematice prin care sunt calculate valorile indicatorilor relativi și influența acestora asupra valorii sumelor repartizate, într-o manieră care asigură obiectivitatea și transparența procesului de alocare a fondurilor, sunt preluate în mare parte din metodologia utilizată în perioada 2003-2011. În același timp, modalitatea de repartizare a fondurilor destinate finanțării suplimentare pe ramuri de știință se face într-

o manieră similară celei utilizate pentru domeniile de ierarhizare în perioada 2012-2013, proporțional cu numărul de studenți echivalenți unitar, fără a lua în calcul studenții de la formele de învățământ speciale și doctoranzii finanțați prin granturi de studii. Dincolo de aceste asemănări, se remarcă însă și o nouă listă, care conține 13 indicatori organizați în patru clase:

TABELUL 4.1 — LISTA INDICATORILOR DE CALITATE, PROPUȘI PENTRU APLICARE ÎN ANUL 2014

Clasa de indicatori	Denumire indicator	Pondere
C1. Predare/învățare (35%)	C1.1 Raportul dintre numărul de cadre didactice, <i>titulare cu normă de bază</i> , și numărul studenților	15%
	C1.2 Raportul ciclurilor post-licență față de ciclul de licență	15%
	C1.3 Calificativul ARACIS pentru programele de licență	5%
C2. Cercetare științifică/creație artistică (35%)	C2.1 Calitatea resursei umane	10%
	C2.2 Impactul activității științifice/creației artistice	10%
	C2.3 Performanța activității științifice/creației artistice	5%
	C2.4 Fondurile pentru cercetare științifică/creație artistică	10%
C3. Orientare internațională (10%)	C3.1 Ponderea mobilităților studențești prin programul ERASMUS	5%
	C3.2 Ponderea studenților înscriși în programe de studii în limbi de circulație internațională	5%
C4. Orientare regională & echitate socială (20%)	C4.1 Capacitatea de a asigura programe educaționale pentru persoane provenite din medii dezavantajate socio-economic	5%
	C4.2 Contribuția universității la fondul de burse	5%
	C4.3 Activitatea de practică	5%
	C4.4 Locuri în cămine studențești	5%
Pondere totală		100%
Pondere totală din FI		26,5%

Din descrierea generală a grupelor de indicatori, prezentate în detaliu în Anexa 4 a propunerii²⁹ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2014, poate fi remarcat faptul că propunerea CNFIS de a acorda ponderea cea mai semnificativă și în valoare egală claselor **predare/învățare** și **cercetare științifică/creație artistică** nu este întâmplătoare, obiectivele urmărite fiind acela de a nu dezavantaja nicio categorie de universități și acela de a susține principiul unității dintre componenta didactică și cea de cercetare științifică/creație artistică în cadrul tuturor instituțiilor de învățământ superior. Propunerea CNFIS susține, totodată, îmbunătățirea orientării regionale a universităților și creșterea accentului pus pe echitatea socială la nivelul acestora. La nivelul claselor poate fi remarcat faptul că indicatorii privind resursele umane, calitatea acestora, programele de studii și diversitatea acestora reprezintă principalele tipuri de indicatori, conform ponderilor alocate în propunerea CNFIS. În completarea setului de indicatori propuși pentru 2014, CNFIS definește încă unsprezece indicatori, majoritatea aparținând ultimelor două clase, propunând ca aceștia să fie pilotați în anul 2014. Succesul acestui exercițiu, dat inclusiv de capacitatea de a obține date consistente, va determina integrarea indicatorilor pilotați în clasele asociate, prin redistribuirea ponderilor în cadrul clasei sau chiar la nivelul întregului sistem de indicatori. Ca urmare, rolul indicatorilor pilotați este și de a semnală universităților preocuparea CNFIS de a include în propunerile sale și alte tipuri de activități, în afara celor tradiționale, de predare/învățare și cercetare științifică, activități care să permită dezvoltarea universităților românești, în concordanță cu tendințele europene și internaționale în domeniul învățământului superior.

Modificarea modului de definire a ponderilor, folosindu-se ca referință doar fondul pentru finanțare suplimentară, și nu întreaga finanțare instituțională, ca în perioada 2003-2011, este încă o expresie a

²⁹ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologie de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2014* (http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/PropunereCNFIS-Metodologie-repartizare-FB_FS-2014.pdf).

semnificației diferite, acordate noilor indicatori priviți ca mijloace de cuantificare a calității programelor de studiu, și nu de evaluare a utilizării fondurilor alocate ca finanțare de bază.

IV.2.3. Fondul de dezvoltare instituțională

Conform art.197, alineatul b din OUG 117/23.12.2013, care modifică Legea Educației Naționale, „universităților de stat li se alocă un fond distinct pentru dezvoltarea instituțională, din bugetul alocat Ministerului Educației Naționale. Fondul de dezvoltare instituțională se adresează celor mai performante instituții de învățământ superior din fiecare categorie și se alocă după criterii competitive bazate pe standarde internaționale. Metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltare instituțională se elaborează de către Ministerul Educației Naționale și se aprobă prin ordin al ministrului educației naționale.” Elementele conceptuale ale textului sunt preluate integral din forma inițială a Legii, singura modificare operată fiind una de natură procedurală: aprobarea metodologiei se va face prin ordin al ministrului, și nu prin hotărâre de guvern, ca în varianta inițială a legii. Deși aparent formală, această modificare poate fi considerată un semnal al conducerii MEN, privind intenția de a iniția demersurile necesare repartizării fondurilor alocate pentru dezvoltarea instituțională, pe baza unei metodologii obiective, și nu pentru a rezolva unele situații speciale punctuale, așa cum s-a întâmplat în ultimii doi ani.

CNFIS, care a susținut consecvent adoptarea unei metodologii pentru alocarea pe bază de proiecte a fondului de dezvoltare instituțională, transmițând Ministerului o propunere de hotărâre de guvern în acest scop încă din primele luni ale anului 2012, a adaptat propunerea sa anterioară la noul cadru legal și a transmis MEN o propunere de metodologie în acest sens. Concret, CNFIS propune ca fondul de dezvoltare instituțională să fie alocat universităților în baza unui contract instituțional ce prevede indicatorii care urmează să fie realizați, etapele de verificare, precum și tipurile de cheltuieli eligibile, contract ce va fi încheiat cu Ministerul Educației Naționale pentru o perioadă de până la 5 ani. Alocările vor fi direcționate pentru acțiuni specifice, subsumabile următoarelor aspecte ale funcționării instituțiilor de învățământ superior:

- promovarea unor programe noi de studii;
- creșterea capacității instituționale;
- îmbunătățirea calității activității didactice;
- dezvoltarea infrastructurii;
- cultivarea legăturilor cu comunitatea locală și/sau regională;
- incluziunea socială;
- dezvoltarea programelor de studii cu predare în limbile minorităților naționale;
- internaționalizarea activității de învățământ superior.

Accesarea fondurilor pentru dezvoltare instituțională se va face într-o manieră competitivă, în urma evaluării multicriteriale a proiectelor de dezvoltare instituțională ale universităților. Un element de noutate introdus pentru 2014 este propunerea CNFIS ca această competiție să fie desfășurată diferențiat, pe categorii de proiecte distincte, dedicate celor trei clase de universități.

IV.3. Propuneri de optimizare pe termen mediu a finanțării învățământului superior din România

IV.3.1. Ajustarea finanțării instituționale totale a învățământului superior la cadrul normativ și la obiectivele Strategiei 2020

Ținta strategică pe care Comisia Europeană a propus-o statelor membre UE³⁰ și care vizează direct sistemele naționale de învățământ superior este ca, până în anul 2020, la nivelul Uniunii, aproximativ 40% dintre tineri să dețină o calificare de nivel terțiar. În acest context, România și-a asumat atingerea unei ponderi a grupului țintă (persoane din grupa de vârstă 30–34 de ani) de 26,7%. În prezent, conform datelor oficiale, publicate de Institutul Național de Statistică și Eurostat, ponderea în grupa de vârstă 30–34 de ani a persoanelor care dețin o calificare de nivel terțiar (ISCED 5, conform sistemului ISCED 97, sau ISCED 6, conform noului sistem ISCED 2011) este de 21,8%.

Obiectivul strategic de creștere a ratei de participare în învățământul superior³¹ a fost asociat în ultimii ani cu o serie de obiective operaționale, care se referă la mai multe dimensiuni ale sistemelor naționale de învățământ superior. Acestea sunt detaliate pe larg, particularizat, pentru fiecare stat membru în parte, în documente de evaluare de progres, denumite generic „Country Specific Recommendations” (CSR), adresate guvernelor statelor membre UE în perioada 2012–2013. Întrucât acest raport are ca obiectiv prezentarea situației finanțării învățământului superior din România, în anul 2013, ne vom mărgini aici la a enunța doar obiectivele operaționale generale și la a prezenta mai pe larg doar acele dimensiuni relevante pentru politica de finanțare a universităților publice.

Obiectivul strategic al agendei „Europa 2020”, privind participarea la învățământ superior, este asociat cu un alt obiectiv strategic de îmbunătățire a calității și relevanței educației universitare. Acestuia îi corespund patru dimensiuni: asigurarea calității, finanțarea pe bază de performanță, întărirea legăturilor dintre Universitate și mediul economic și creșterea angajabilității absolvenților. Din perspectiva prezentului raport, dimensiunea legată de finanțarea pe bază de performanță este evident prioritară. Este important ca această dimensiune să fie înțeleasă într-un context mai larg, definit pe scurt în continuare, și ca parte a unui complex de politici în domeniul educației.

Finanțarea pe bază de performanță reprezintă un nou instrument de politici publice, care are ca principală caracteristică disocierea de sistemul clasic de finanțare a universităților din fonduri publice, bazat în primul rând pe nevoile operaționale ale universităților (*input-uri*). Finanțarea pe bază de performanță propune ca alternativă alocarea unor resurse financiare din bugetul național către universități, pe baza unor indicatori de performanță care măsoară rezultatele și efectele pe care activitățile de educație și cercetare științifică ale universităților le produc. Deoarece majoritatea sistemelor de educație universitară din statele membre UE sunt finanțate preponderent din fonduri publice (v. capitolul III), introducerea unor politici de finanțare pe bază de performanță reprezintă o preocupare actuală și destul de des întâlnită în rândul mai multor state membre ale Uniunii Europene. Un raport recent, realizat de Eurydice, publicat la finele anului 2013 – *Education and Training in Europe 2020* – și bazat pe răspunsuri oferite de guvernele statelor membre la un chestionar comun, remarcă faptul că din ce în ce mai multe țări au început, în ultimii ani, să introducă modele de finanțare a universităților din fonduri publice, care iau în considerare indicatori de performanță stabiliți la nivel național.

Câteva exemple merită menționate pentru a ilustra tendința statelor membre UE de reformare a sistemelor de finanțare a educației universitare. Raportul citat oferă câteva exemple interesante:

³⁰ Vezi ‘*Europe 2020*’, a strategy for jobs and smart, sustainable and inclusive growth, adoptată de Comisia Europeană pe 17 Iunie 2010, EUCO 13/1/10 REV 1.

³¹ Documentele publicate de Comisia Europeană utilizează ca sinonime termenii învățământ terțiar (*tertiary education*) și învățământ superior (*higher education*). Din acest motiv, în cele ce urmează ne vom referi la acest nivel de educație drept educație universitară sau învățământ superior.

- Austria a implementat un sistem de contracte instituționale, încheiate între universități și guvern. Periodicitatea acestor contracte instituționale este de trei ani, timp în care 1 miliard de euro (aproximativ 50% din finanțarea din fonduri publice pentru anul 2012³²) va fi alocat, în total, drept finanțare suplimentară către universități, pe baza unor criterii de eficiență. Perioada de derulare a primelor astfel de contracte este 2013–2015. Fondurile sunt alocate pe baza unor proiecte elaborate de universități, fundamentate pe indicatori de atingere a unor ținte pe care universitățile și le stabilesc pentru perioada de referință.
- Olanda folosește același sistem, al contractelor instituționale individuale între universități și stat, însă alocă doar 7% din finanțarea din fonduri publice pe baza acestor contracte întemeiate pe obiective.
- În anul 2013, Cehia a alocat 22,5% din finanțarea publică pe baza unor indicatori de calitate.
- Letonia pregătește în prezent o nouă metodologie de finanțare a învățământului superior, bazată pe sistemul național de acreditare și pe definirea rezultatelor proceselor educaționale din universități³³.

Aceste evoluții recente ale reformelor sistemelor de finanțare a universităților din resurse publice se regăsesc, într-o oarecare măsură, și în România. În conformitate cu prevederile legale în vigoare, propunerile de finanțare elaborate de către CNFIS în perioada 2012–2014 au avut în vedere acordarea unei părți a finanțării publice pe baza clasificării, pe domenii de studii, a programelor de studii. După cum concluzionează „Raportul privind starea finanțării învățământului superior și măsurile de optimizare ce se impun”, publicat în anul 2013 de către CNFIS, o serie de măsuri privind finanțarea ar putea fi implementate. Raportul anterior argumenta, pe baza datelor financiare și statistice existente la nivel de sistem, subfinanțarea programelor de studii și recomanda ca măsuri de corecție implementarea granturilor multianuale de studii, dimensionarea granturilor pe baza standardelor de cost specifice fiecărui domeniu de studii, redimensionarea numărului de granturi acordate în funcție de numărul studenților echivalenți și de clasele de ierarhizare în care sunt încadrate programele de studii pe domenii, precum și stabilirea unor domenii prioritare pentru finanțarea din fonduri publice a universităților. Aceste măsuri aveau în vedere modificarea sistemului de finanțare publică, care a funcționat până în anul 2011 și care folosea exclusiv numărul de studenți și unii indicatori globali de calitate.

Proiectarea finanțării instituționale a învățământului superior din România în perioada 2015–2020 trebuie să aibă în vedere prioritățile strategice stabilite prin țintele asumate de România în cadrul Strategiei 2020. Astfel, atingerea unei rate de participare la învățământ superior de 26,7%, a populației cu vârste între 30 și 34 de ani, precum și celelalte obiective strategice ce decurg de aici, reprezintă prioritățile pe baza cărora trebuie realizată finanțarea de bază. Contextul actual, al strategiilor privind prioritățile învățământului universitar și al strategiilor financiare elaborate, este însă problematic în ceea ce privește realizarea obiectivelor asumate.

Avem în vedere, în cele ce urmează, pe de o parte obiectivele cuprinse în Acordul de parteneriat al României cu Uniunea Europeană³⁴, iar pe de altă parte prognozele financiare elaborate de Ministerul Finanțelor Publice, ce pot fi regăsite în Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2014-2016³⁵. Astfel, potrivit Acordului de Parteneriat care va sta la baza alocărilor financiare europene pentru perioada 2014 – 2020, România a enunțat următoarele priorități de investiții în ceea ce privește obiectivul tematic privind educația, formarea profesională și învățarea pe tot parcursul vieții (OT 10), care vizează în mod direct învățământul superior:

³² Vezi datele publicate de European Universities Association, la adresa <http://www.eua.be/eua-work-and-policy-area/governance-autonomy-and-funding/public-funding-observatory-tool.aspx>.

³³ Vezi Raportul Eurydice, *Education and Training in Europe 2020*. Responses from the EU Member States, noiembrie 2013, disponibil online la adresa <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

³⁴ Pentru textul integral propus de România Comisiei Europene, spre aprobare, accesați http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/2014-2020/acord-parteneriat/AP_31%20martie%202014_official%20version.pdf.

³⁵ Documentul poate fi consultat public la adresa http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/transparența/STRATEGIA2014_2016.doc.

- îmbunătățirea calității și relevanței învățământului profesional și tehnic, precum și a educației de nivel terțiar, pentru piața muncii;
- sporirea accesului la învățământ terțiar și susținerea participării la acesta;
- creșterea accesului persoanelor adulte la programe educaționale, centrate pe dobândirea competențelor de bază și a celor transversale.

În vederea realizării acestor priorități, sunt prevăzute o serie de acțiuni ce ar putea fi finanțate. Dintre acestea, le menționăm pe următoarele:

- îmbunătățirea sistemului de guvernare și management al instituțiilor de învățământ superior, în vederea optimizării calității predării și a cercetării științifice;
- sporirea relevanței programelor de studii de nivel licență și master, prin întărirea relațiilor instituționale dintre universități, mediul de afaceri și organizațiile de cercetare științifică;
- modernizarea învățământului terțiar prin organizarea unor programe de studii post-universitare și prin susținerea internaționalizării învățământului superior, inclusiv prin dezvoltarea cercetării științifice și a mobilității;
- dezvoltarea resurselor umane angajate în sectorul public în instituțiile de învățământ superior și în cele de cercetare/dezvoltare.

Susținerea financiară din fonduri publice, de la bugetul de stat, a unor astfel de obiective prioritare ar trebui să fie una substanțială. Cu toate acestea, remarcăm faptul că bugetul prognozat de Ministerul Educației Naționale, în conformitate cu prevederile Strategiei fiscal–bugetare pentru perioada 2014–2016, este unul în continuă scădere (ca pondere din PIB estimat). Potrivit documentului citat, se estimează o scădere a resurselor financiare alocate Ministerului Educației Naționale, de la 0,80% în anul 2014 la 0,76% în anul 2016. Valorile prezentate includ, conform documentului citat, și eventualele proiecte cu finanțare nerambursabilă de la Comisia Europeană, ce urmează a fi contractate și implementate.

Trebuie, de asemenea, să subliniem faptul că politica de subfinanțare a învățământului superior nu a fost modificată. Cel puțin datele de care dispunem la nivelul anului 2014 indică faptul că, pentru finanțarea de bază a învățământului superior (Legea Bugetului de stat 2014, Anexa 3, Ministerul Educației Naționale, Capitol 6501, Grupa 51, art. 01, alineat 02), au fost alocați 1.771.064.000 RON. Prin raportare la PIB estimat pentru anul 2014, această sumă echivalează cu 0,26% din PIB. Alocarea financiară de la bugetul de stat, pentru finanțarea de bază a învățământului superior, este, în mod evident, una extrem de redusă și cu mult mai mică decât cea din anii precedenți, calculată și prezentată în Raportul anterior, realizat de CNFIS pentru anul 2012 (v. Tabelul 1, subcapitolul 1.3.1).

Propunerile CNFIS pentru îmbunătățirea stării finanțării învățământului superior, dezvoltate de asemenea în Raportul publicat în anul 2013, au în vedere două categorii de acțiuni: repartizarea eficientă a resurselor financiare existente, în vederea sporirii eficienței și a transparenței utilizării fondurilor publice, precum și diversificarea formelor de finanțare a universităților din alte surse decât cele de la bugetul de stat.

Reiterăm în cele ce urmează principalele propuneri pe care le-am formulat și în anul anterior, datorită faptului că nu există, în momentul publicării raportului de față, evoluții semnificative în ceea ce privește propunerile noastre.

IV.3.2. Diferențierea finanțării în funcție de misiunile asumate de către universități

Una dintre tendințele cele mai problematice din ultimele decenii a fost aceea de a considera toate instituțiile de învățământ superior, indiferent de tradiție, caracteristici structurale și calitate a activității didactice și de cercetare, ca fiind esențialmente echivalente. Spre deosebire de legislația anterioară regimului comunist, care distingea net între un număr mic de universități propriu-zise și un număr mai mare, de alte instituții de învățământ superior, legea din 1978 și, apoi, întreaga legislație din anii 1990-2010, au extins

drepturile rezervate universităților la toate instituțiile de învățământ superior. Legea educației naționale 1/2011 a prevăzut, pe de o parte, diferențierea universităților în trei categorii (universități centrate pe educație; universități de educație și cercetare științifică sau universități de educație și creație artistică; universități de cercetare avansată și educație), dar a menținut totodată principiul anterior, ca toate universitățile să fie evaluate după aceleași criterii și standarde, și a stabilit că rezultatele obținute la clasificarea universităților și la ierarhizarea programelor de studii vor avea consecințe financiare asupra instituțiilor de învățământ superior. În consecință, clasificarea realizată în anul 2011 a fost percepută ca o ierarhizare ad-hoc discriminatorie și a stârnit aprige proteste din partea multor universități care au fost decretate ca fiind „centrate pe educație”, fiind atacată în justiție atât în planul procedurii de realizare, cât și în ceea ce privește rezultatele sale concrete. Deși procesul intentat de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava s-a încheiat în martie 2014, cu o decizie a Înaltei Curți de Casație și Justiție care a respins acțiunea și a menținut valabilitatea clasificării, controversa rămâne considerabilă.

Poziția CNFIS a fost aceea că, spre deosebire de ierarhizarea programelor de studii, clasificarea instituțiilor de învățământ superior nu trebuie să fie considerată în sens ierarhic, ci trebuie să fie rezultatul unei auto-evaluări realiste și al unei înțelegeri între toți factorii interesați (instituția de învățământ superior, minister, factorii de conducere de la nivel județean/regional), prin care să se stabilească profilul și obiectivele fiecărei instituții, care apoi să fie asumate în cadrul misiunii universității și al contractului instituțional cu ministerul.

Realizarea unei asemenea asumări conștiente a unor misiuni diferențiate poate fi stimulată dacă în cadrul Strategiei de dezvoltare a învățământului superior din România se vor detalia caracteristicile fiecăreia dintre categoriile de universități prevăzute de lege și se vor stabili obiective la nivel național, în legătură cu aceste trei (sau mai multe) categorii. O asemenea decizie strategică, de diferențiere și întărire a unor profiluri specifice ale diferitelor instituții de învățământ superior din România, ar corespunde atât deosebirilor existente în termeni reali, pe fond, între aceste instituții, cât și tendinței la nivel mondial, de consolidare a specificității fiecărei universități.

În așteptarea elaborării și adoptării unor prevederi de acest fel la nivelul strategiei naționale, CNFIS a inclus în propunerea sa de OMEN privind metodologia de alocare și utilizare a fondului pentru dezvoltarea instituțională a universităților de stat posibilitatea ca acest fond să fie alocat pe baza unor competiții de proiecte diferențiate, dedicate separat celor trei clase de universități. De asemenea, în funcție de strategia care va fi convenită la nivel național, Consiliul are în vedere și posibilitatea ca, în perspectivă, indicatorii de calitate prevăzuți pentru stabilirea finanțării suplimentare să fie și ei diferențiați pe categorii de universități, astfel încât criteriile folosite la alocarea acestei componente importante a finanțării instituționale să țină cont de misiunile diferențiate ale diverselor instituții de învățământ superior.

IV.3.3. Implementarea finanțării pe bază de granturi multianuale de studii

Având în vedere atribuțiile care îi revin, conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 219, alin. 2, CNFIS a elaborat și înaintat către MECS, încă din 2012, propuneri de finanțare³⁶ a universităților, care au în vedere repartizarea cifrelor de școlarizare prin alocarea de granturi de studii, propuneri care au fost prezentate în Raportul anterior, realizat de CNFIS pentru anul 2012. În cele ce urmează vor fi menționate, pe scurt, principalele demersuri ale CNFIS, privind asigurarea finanțării de bază multianuale, pe întreaga durată a ciclului de studii (propunerea privind valoarea estimată a costurilor de școlarizare și, în baza acesteia, propunerea privind numărul de granturi pentru fiecare dintre ciclurile de studii, propunerea de stabilire a domeniilor de ierarhizare prioritare la finanțare și, în final, metodologia propusă pentru repartizarea granturilor finanțate de la bugetul de stat), aceste propuneri având ca scop optimizarea finanțării din fonduri publice a învățământului superior în perioada 2014-2015.

³⁶ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologia de repartizare a cifrelor de școlarizare, prin alocarea de granturi de studii finanțate de la buget pentru universitățile de stat*, 23 mai 2012.

Conform Legii educației naționale nr. 1/2011, art. 219, alin. 3, lit.a, CNFIS „stabilește costul mediu per student echivalent pe cicluri și pe domenii de studii”. Constatând subfinanțarea cronică a sistemului de învățământ superior, care a condus la numeroase abateri de la normele în vigoare, CNFIS a apreciat că metoda reflectivă de determinare a costului mediu (prin raportarea la cheltuielile realizate într-un an de referință oarecare) ar fi condus doar la reproducerea unor situații anormale și a optat pentru metoda normativă, de stabilire a unor standarde de cost pe student echivalent, pe cicluri și pe domenii de studii.

Această opțiune este convergentă cu tendințele existente la nivelul întregii Uniuni Europene, de promovare a calculului tuturor costurilor directe și indirecte per activitate sau/și proiect, așa numitul *full costing*³⁷. Pentru universități, determinarea costurilor totale este foarte importantă, întrucât permite, în principal, o realocare internă mai eficientă a resurselor și îmbunătățește procesul de luare a deciziilor strategice în baza unei mai bune înțelegeri a efortului investițional. Având în vedere dificultățile majore în determinarea costurilor totale ale programelor de studii, legate nu atât de calculul cheltuielilor de personal cât, mai ales, de determinarea mai precisă a cheltuielilor materiale și de estimarea corectă a costurilor indirecte, CNFIS a întreprins o analiză și o estimare proprie a costurilor reale ale programelor de studii, care a evidențiat mai multe probleme, printre care faptul că alocațiile bugetare pentru un student echivalent nu reflectă costurile reale ale programelor de studii respective, valoarea lor fiind semnificativ mai mică decât costurile, în cazul tuturor programelor de studii. Pentru a soluționa aceste probleme, CNFIS a propus reducerea numărului de domenii de finanțare la patru: D1 (în care intră programele de studii din domeniile de ierarhizare socio-economice și umaniste), D2 (pentru domeniile de ierarhizare din cadrul științelor ingineresti, științelor exacte și științelor biologice), D3 (științe medicale, arhitectură și urbanism) și D4 (artele spectacolului, muzică etc.).

Premisele de la care s-a pornit au fost realiste. Acestea au privit numărul mediu de ore din planul de învățământ al studiilor de licență și master, pe domenii de finanțare, numărul de studenți pe formații de studiu, ponderea cadrelor didactice pe diferite grade, pentru desfășurarea diverselor activități didactice, cheltuielile diferite în cazul predării în alte limbi, gradul mediu de ocupare a posturilor, regia și cheltuielile materiale minimale. Din analiza cheltuielilor, realizată în anul 2012, au rezultat estimări ale valorilor costurilor anuale ale programelor de studii de licență susținute în limba română de circa 5.700 lei pentru D1, 7.550 lei pentru D2, 10.000 lei pentru D3 și 15.700 lei pentru D4. În mod asemănător, pentru studiile de master, au rezultat costuri de circa 10.000 lei, 11.000 lei, 11.600 lei și, respectiv, 16.000 lei, pentru cele patru domenii de finanțare.

Analiza comparativă a valorilor granturilor calculate în baza estimării costurilor reale per student, ale programelor de studii, pe clase de domenii de ierarhizare, cu alocația per student fizic (atât cea corespunzătoare finanțării de bază, cât și cea corespunzătoare finanțării instituționale) subliniază discrepanța dintre valorile estimate ale costurilor de școlarizare și alocațiile bugetare și arată necesitatea majorării substanțiale a acestora, mai ales în cazul programelor de studii de licență.

Discrepanțele semnificative dintre costurile reale și alocațiile bugetare demonstrează subfinanțarea gravă a programelor de studii, ceea ce are consecințe semnificative în întreg sistemul de învățământ. Pentru a funcționa în condiții de subfinanțare, instituțiile de învățământ superior iau măsuri de comasare a cursurilor, de mărire a formațiunilor de lucru, care conduc la scăderea calității procesului didactic, dar și măsuri de mărire a normelor didactice la limita permisă de legislația în vigoare.

Una dintre consecințele cele mai grave ale subfinanțării programelor de studii, mai ales a celor de licență, se remarcă în cazul domeniilor care atrag mai puțini studenți, unde veniturile nu pot acoperi costurile. În aceste situații există riscul major ca universitățile să ia în considerare o posibilă închidere a programelor de studii nesustenabile prin vechea politică de finanțare, cu consecințe grave asupra acoperirii nevoilor sociale.

În concluzie, în vederea optimizării finanțării din fonduri publice a învățământului superior și creșterii calității procesului de învățământ, CNFIS propune și pentru perioada 2014-2017 creșterea gradată a

³⁷European University Association, *Financially sustainable universities. Towards full costing in European universities*, 2008 (accesibil la <http://www.eua.be>).

cuantumului grantului de studii, în concordanță cu costurile reale. În cazul menținerii restricțiilor bugetare, această măsură trebuie luată împreună cu cea de ajustare corespunzătoare a numărului de granturi de studii acordate.

IV.3.4. Optimizarea numărului total de granturi pentru fiecare ciclu de studii

Necesitatea creșterii gradate a cuantumului grantului de studii în concordanță cu costurile reale (v. subcapitolul anterior) este un subiect de discuție foarte actual la nivel european. Având în vedere faptul că alocațiile bugetare pentru învățământul superior nu au avut o creștere semnificativă pentru ultimul an (v. subcapitolul IV.2) și nu se preconizează³⁸ a avea nici pentru perioada 2015-2017, CNFIS reiterează și pentru perioada 2015-2017 propunerile și recomandările privind optimizarea numărului total de granturi, pentru fiecare ciclu de studiu, descrise în raportul public anual pentru 2012 (v. subcapitolul IV.1.2) și care vor fi menționate pe scurt în continuare.

Propunerile și recomandările CNFIS au pornit de la următoarele principii care stau la baza stabilirii numărului de granturi (cele cuprinse în Legea educației naționale 1/2011, art. 3, în particular principiul eficienței, care impune obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente, și principiul relevanței, care cere ca educația să răspundă nevoilor socio-economice) și de la criteriile precum: i) creșterea competiției în selectarea candidaților în instituțiile de învățământ superior de stat; ii) respectarea angajamentelor luate în cadrul Strategiei Europa 2020, privind indicatorul educația terțiară; iii) folosirea rezultatelor studiilor de inserție a absolvenților pe piața forței de muncă; iv) asigurarea unei tranziții gradate, care să nu pună în pericol echilibrele fragile din sistemul de învățământ superior.

Analiza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, referitoare la cohortele din perioada 1988-1994, coroborată cu cele de la MEN privind absolvenții de liceu cu examen de bacalaureat promovat și cifra de școlarizare bugetată alocată anual prin Hotărâri ale Guvernului în perioada 2006–2013, a evidențiat scăderea numărului de tineri care au ajuns la vârsta studiilor universitare și, mai ales, declinul important al numărului de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat, pe fondul păstrării aproximativ constante a cifrelor de școlarizare bugetate. Pe de altă parte, au fost avute în vedere și dificultățile prin care trec unele programe de studii ce răspund unor nevoi sociale, însă au costuri relativ ridicate și venituri mici, datorate numărului mai restrâns de studenți.

Având în vedere, pe de o parte, diferențele mari dintre estimarea costurilor reale ale diverselor programe de studii și alocațiile bugetare acordate în 2013, iar pe de altă parte, dezideratul de a stimula domeniile pentru care se înregistrează o nevoie socială, un deficit pe piața forței de muncă, Consiliul propune corelarea cifrei de școlarizare cu evoluțiile demografice și cu numărul de absolvenți de liceu care au promovat examenul de bacalaureat.

Analiza datelor, prezentată în raportul public anual pentru 2012, arată faptul că, pentru studiile de licență, alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 33% și 47% din costuri, iar alocația totală, circa 50%, până la 69% din costuri. În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente doar pentru maximum 35.000 de granturi, cu mult sub cele circa 62.000 de locuri bugetate, oferite de minister în fiecare an. Având în vedere nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil, existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi, însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. De exemplu, o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7.5% a valorii grantului, poate corecta în patru ani discrepanțele majore din sistem, minimizând, pe de altă parte, șocurile.

De asemenea, analiza costurilor arată faptul că, pentru studiile de master, alocația corespunzătoare finanțării de bază reprezintă între circa 37% și 68% din costuri, iar alocația totală, circa 55%, până la 100% din

³⁸ Conform estimărilor de buget până în anul 2017, prezentate în legea bugetului pentru anul 2014.

costuri (exceptând domeniul D4). În aceste condiții, sumele disponibile ar fi suficiente pentru circa 25.000 de granturi, semnificativ mai puține decât cele circa 35.000 de locuri bugetate, oferite de minister în fiecare an.

Având în vedere și în acest caz nevoia de a nu pune în pericol echilibrul fragil, existent în sistemul de învățământ superior, CNFIS propune o scădere gradată a numărului de granturi, însoțită de creșterea corespunzătoare a valorii grantului. Și în cazul studiilor de master, o scădere de circa 5% a numărului de granturi, însoțită de o creștere cu circa 7,5% a valorii grantului, poate corecta în patru ani discrepanțele existente, fără a produce șocuri extreme.

IV.3.5. Propunere privind alocarea granturilor în funcție de gradul de prioritate al domeniilor de studii

Pornind de la obligația stabilită prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011, art. 223, alin. 4, potrivit căruia „*granturile de studii vor fi alocate prioritar spre acele domenii care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății*”, CNFIS a adoptat, încă din anul 2012, o propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat³⁹, propunere care a fost descrisă în raportul public pentru anul 2012 (v. subcapitolul IV.1.3), fiind prezentată pe scurt în continuare.

Constatând că documentele naționale de politici strategice nu definesc în mod explicit domeniile care asigură dezvoltarea sustenabilă și competitivă a societății, CNFIS a fundamentat propunerea sa pe principiile care guvernează învățământul superior, conform Legii 1/2011, art. 3, și pe prioritățile definite la nivel național prin documente de politici strategice.

Criteriile de selectare a domeniilor considerate prioritare au fost:

1. deficitul de absolvenți pe piața muncii, pe baza datelor disponibile la ora actuală;
2. costurile – de școlarizare, respectiv de oportunitate (dificultatea programului de studii), pe baza indicilor de cost ai programelor de studii;
3. nivelul de atractivitate a domeniului, respectiv așteptările privind nivelurile de venit după absolvire, pe baza datelor de anchetă disponibile;
4. evaluarea pe care absolvenții o fac, cu privire la calitatea și relevanța programelor de studii din domeniul respectiv, pe baza datelor de anchetă disponibile.

Ierarhizarea domeniilor prioritare a fost făcută în baza următoarelor criterii:

1. încadrarea grupului în prioritățile naționale;
2. interesul public (acele domenii ai căror absolvenți lucrează în domenii considerate bunuri publice, precum educația, sănătatea etc.);
3. domeniile ai căror absolvenți au așteptări de venit, după absolvire, sub media națională;
4. deficitul de forță de muncă în anumite domenii ale economiei naționale.
5. domeniile care sunt mai puțin atractive din punctul de vedere al co-finanțării studiilor (criteriu operațional: ponderea studenților bugetați în total studenți).

În urma analizei efectuate, CNFIS a acordat fiecărui domeniu de ierarhizare un nivel de prioritate între 0 și 5, niveluri de prioritate care stau la baza proiectului noii metodologii pentru alocarea granturilor de studii.

Propunerea CNFIS vizează o regândire a rolului și implicării ministerului în distribuirea numărului de granturi de studii pe domenii. Procedura actuală, care constă în alocarea unui număr global de locuri către universități, deși aparent pune accentul pe autonomia universitară, are câteva deficiențe importante. Universitățile distribuie aceste locuri între domeniile de studii ținând seama, în principal, de concurența la admitere, la nivelul universității, și de capacitatea de școlarizare în diferite domenii – deci nu de tendințe sau nevoi la nivel național. Ministerul se exclude, prin această procedură, de la elaborarea unor politici naționale de dezvoltare a resursei umane înalt calificate și se transformă într-un oficiu care preia necritic deciziile

³⁹Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Propunere privind stabilirea domeniilor de studii prioritare pentru finanțarea de la bugetul de stat în anul 2012*

universităților. De aceea, propunerea CNFIS constă în implicarea directă a Ministerului în alocarea pe domenii și pe cicluri a granturilor de studii, urmărind ca în timp să elimine distorsiunile existente și să asigure o structură modernă, pe domenii, a învățământului superior.

Propunerile CNFIS în ceea ce privește nivelul de prioritate a diverselor domenii de ierarhizare au fost sintetizate în Tabelul 17 din raportul public pentru anul 2012, pentru programele de licență și master, menționându-se și ponderile corespunzătoare pentru anul 2012, și cele propuse ca urmare a utilizării nivelului de prioritate al studenților din domeniul de ierarhizare, respectiv din numărul total de granturi. Marja de variație maximă aleasă a fost de 0-10% pentru programele de studii de licență și -10% până la 10% pentru programele de studii de master.

IV.3.6. Diversificarea formelor de sprijin financiar pentru studenți

Acest subcapitol prezintă, pe scurt, recomandările specifice ale studenților, privind îmbunătățirea formelor de sprijin financiar pentru studenți, orientate pe următoarele direcții principale de acțiune:

- **Restructurarea sistemului de acordare a burselor**, în vederea creării unui sistem educațional adecvat nevoilor societății actuale și asigurării accesului real și echitabil în învățământul superior. Aceste demersuri se pot susține prin modificarea HG nr. 558 din 3 septembrie 1998, pentru completarea Anexelor 1 și 2 la Hotărârea Guvernului nr. 445/1997 (privind stabilirea criteriilor generale de acordare a burselor și a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenții și cursanții din învățământul de stat, cursuri de zi), astfel încât să cuprindă următoarele:
  - creșterea fondului de burse cu 15%, astfel încât aceasta să acopere creșterea valorii bursei sociale până la valoarea recomandată de către CNFIS;
  - stabilirea unui plafon minim de 30% pentru bursele sociale, din fondul total de burse, alocat de universități, astfel încât să se îndeplinească obiectivul statului de a asigura echitate și acces în învățământul superior prin intermediul sistemului de burse;
  - stabilirea unui quantum minim, stabilit de CNFIS, aferent bursei sociale pe zone de dezvoltare, care să acopere cheltuielile de cazare și mâncare;
  - introducerea unui sistem de burse suplimentare, pentru încurajarea studenților în alegerea unor programe de studii din domenii considerate prioritare la nivel național.
- **Diversificarea surselor de finanțare și sprijin pentru studenți**
  - Implementarea sistemului de împrumuturi bancare pentru credite și burse de studii pentru studenți, menționat în prezent în Legea educației naționale nr.1/2011 (v. art. 204) – Aceasta ar putea permite susținerea, și prin alte mijloace financiare decât cele de la bugetul de stat, a studenților care provin din familii cu venituri reduse, în vederea acoperirii taxelor de studii și a costului vieții pe perioada studiilor, cu posibilitatea de rambursare a creditului după momentul finalizării studiilor și integrarea absolventului pe piața muncii sau cu posibilitatea de transformare a creditului în burse de studii, în funcție de tipul de credit și de nivelul performanțelor obținute de student în perioada de studii. Pentru accelerarea demersurilor necesare pentru crearea cadrului de implementare a reglementărilor în vigoare, privind acest sistem de creditare, garantat de stat, în condițiile legislației în vigoare, este necesară implicarea comună și coordonată atât a factorilor de decizie, cât și a instituțiilor care vor propune reglementările specifice de implementare.
  - Implicarea autorităților locale, județene sau regionale, ca beneficiari direcți ai rezultatelor învățământului superior, în sprijinirea financiară a studenților proveniți din aria de jurisdicție a respectivelor autorități – Pentru aceasta, CNFIS susține necesitatea creării cadrului legal pentru ca bursele sociale să poată să fie finanțate și de către autoritățile locale (unde studentul își are rezidența), cu atât mai mult cu cât majoritatea actelor care constituie dosarul social sunt emise de către aceste autorități.

Totodată, CNFIS are în vedere, în cazul trecerii la aplicarea indicatorilor de calitate pentru alocarea finanțării suplimentare a universităților, includerea printre aceștia a unora care vizează direct modul în care universitățile sprijină buna desfășurare a studiilor. Concret, pe lângă indicatorii deja incluși în propunerea de metodologie pentru anul 2014 (vezi Anexa 4 a propunerii⁴⁰ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2014), sunt avuți în vedere și alți indicatori, precum: rata de absolvire a programelor de studii de licență; raportul dintre numărul total de credite acumulate de studenți și numărul total de credite; măsura aplicării sistemului creditelor transferabile; activitatea de practică (inclusiv ciclul de studii de master); finalizarea programelor educaționale de către persoane provenite din medii dezavantajate socio-economic; monitorizarea angajabilității absolvenților etc.

IV.4. Propuneri referitoare la diversificarea surselor de finanțare a învățământului superior din România

Diversificarea surselor de finanțare este un element important în garantarea stabilității instituționale și a autonomiei instituțiilor de învățământ superior, mai ales în condițiile limitării inevitabile a volumului resurselor disponibile de la bugetul de stat. Evoluțiile din ultimii ani sunt preocupante în acest sens, deoarece în cadrul sistemului au scăzut veniturile obținute din taxe, din contracte de cercetare și/sau pentru realizarea unor obiective de investiții.

În aceste condiții, există tendința de a considera că fondurile europene, îndeosebi cele vizând dezvoltarea resursei umane, ar putea reprezenta un panaceu pentru problemele financiare ale universităților din România. Este incontestabil faptul că aceste fonduri pot constitui un supliment binevenit de resurse, precum și un stimulent în dezvoltarea unor activități sau componente de activități pentru care fondurile alocate de la buget ar fi fost insuficiente sau inadecvate. Pe de altă parte, nu trebuie subestimate aspectele problematice ale angajării universităților în derularea de proiecte finanțate din fonduri europene. Experiența a arătat faptul că, uneori din motive care țin de managementul defectuos, alteori din motive independente de activitatea proprie universităților, rambursarea unora dintre cheltuielile efectuate poate întârzia considerabil, pentru a nu aminti și situația în care unele dintre cheltuieli sunt considerate neeligibile și, deci, nu mai sunt rambursate. Universitățile se pot astfel confrunta cu grave probleme de asigurare a fluxurilor financiare (*cash-flow*), precum și cu incertitudini care le destabilizează instituțional. Nu trebuie subestimat nici faptul că proiectele finanțate din fonduri europene induc – atât la nivel instituțional, cât și la nivel individual – stimulente care pot distra resursele umane și administrative ale universităților de la asigurarea bunei îndepliniri a misiunii lor centrale, de educație și cercetare. În consecință, este extrem de important ca, la nivel național, să se creeze un cadru de derulare a proiectelor cât mai eficient, care să minimizeze distorsiunile și să garanteze maximum de predictibilitate, încurajând totodată universitățile în derularea unor proiecte cât mai apropiate de activitățile lor centrale, de formare și cercetare.

Având în vedere tendința de limitare a bazinului demografic al recrutării din țară a studenților cu taxă, care să studieze la universitățile din România, diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior ar presupune extinderea acestei recrutări fie la studenți din alte țări, fie la categorii sociale și/sau de vârstă care până acum nu au efectuat studii universitare. Ambele căi enunțate mai sus necesită însă adoptarea în acest sens a unor politici coerente la nivel național, vizând creșterea atractivității de ansamblu a studiilor universitare desfășurate în România, liberalizarea regimului de vize și rezidență în România pentru studenții străini, precum și crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea la nivel universitar a unor forme flexibile de învățământ pe întreg parcursul vieții.

Unele programe de master sau doctorat pot beneficia de finanțarea directă sau indirectă a mediului economic privat interesat, fie prin finanțarea directă a desfășurării unor asemenea programe, fie prin

---

⁴⁰ Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Metodologie de alocare a fondurilor bugetare pentru finanțarea de bază și finanțarea suplimentară, a instituțiilor de învățământ superior de stat din România, pentru anul 2014* (http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2012/08/PropunereCNFIS-Metodologie-repartizare-FB_FS-2014.pdf).

acoperirea taxelor de studii/acordarea unor burse pentru studenți. Acordarea unor facilități fiscale pentru firmele care susțin asemenea activități, precum și activitatea de practică a studenților, ar putea contribui la creșterea semnificativă a acestor finanțări.

Finanțarea europeană (prin programe de cercetare specifice) sau cea internațională (în special pe baza unor acorduri bilaterale sau a unor programe ale agențiilor de dezvoltare internațională ale unor țări) reprezintă, în prezent, o potențială resursă, puțin valorificată de către universitățile românești.

Dincolo de utilizarea fondurilor nerambursabile provenite de la Uniunea Europeană, fie direct, fie prin intermediul statului român, universitățile pot avea în vedere și explora o serie de surse alternative de venituri, în funcție de planurile operaționale strategice pe care și le propun. Dezvoltarea unor parteneriate cu agenți economici puternici reprezintă, pentru unele domenii științifice cu aplicabilitate practică mai mare (cum ar fi științele ingineresti, spre exemplu), o direcție posibilă de dezvoltare. Dezvoltarea unor programe de studii netradiționale, orientate către persoane adulte, poate constitui o direcție de dezvoltare pentru universitățile care gestionează programe de studii orientate mai degrabă spre științele socio-umane sau umaniste. În plus, oferirea unor programe de pregătire profesională de calitate, pentru angajați sau persoane active care doresc să se dezvolte profesional pe parcursul carierei, reprezintă activități pe care universitățile ar putea să le dezvolte și pe care statul ar trebui să le susțină.

IV.5. Propuneri privind creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior

Propunerea CNFIS privind creșterea acurateței bazei informaționale a finanțării învățământului superior pentru anul 2014 urmărește, în primul rând, asigurarea suportului necesar implementării celorlalte propuneri privind metodologia de finanțare. Propunerea a fost elaborată luând în calcul contextul mai larg al dezvoltărilor semnificative care au fost înregistrate recent, în ceea ce privește crearea unor baze de date și a altor instrumente informatice care să faciliteze procesul de gestiune și de raportare în timp real a informațiilor de la nivelul instituțiilor de învățământ superior și să permită integrarea acestora la nivel național.

În raportul public privind starea finanțării învățământului superior în anul 2012, CNFIS atrăgea atenția asupra faptului că posibilitățile de elaborare a metodologiilor de finanțare necesare pentru operaționalizarea politicilor publice din domeniul învățământului superior sunt puternic limitate de volumul și calitatea informațiilor disponibile la nivelul sistemului. Principala cauză pentru această stare de fapt era identificată în organizarea inadecvată a procesului de colectare a datelor primare de la universități, care nu permite obținerea unui volum suficient de bogat de informații care să respecte cele patru condiții necesare pentru utilizarea lor în algoritmi de alocare a fondurilor publice:

- **reprezentativitate** pentru aspectele urmărite de metodologie;
- **disponibilitate** la nivelul tuturor universităților, în momentele de timp de referință;
- **omogenitate** din perspectiva definițiilor utilizate și a modului de raportare;
- **credibilitate**, prin posibilitatea testării veridicității datelor într-o manieră analitică sau chiar prin verificări efectuate direct la sursă.

În acest sens, în vederea creșterii semnificative a volumului de informații ce pot fi utilizate în algoritmi de finanțare, CNFIS propunea trecerea urgentă la colectarea de date nominale prin intermediul aplicației integrate dezvoltate în cadrul proiectului Registrul Matricol Unic și atrăgea, totodată, atenția asupra pericolului ca aceasta, împreună cu echipamentele pe care este instalată, să se uzeze în mod iremediabil, nu doar fizic, ci și moral. În această ordine de idei, CNFIS considera că o condiție necesară pentru operaționalizarea registrului ar fi dezvoltarea cadrului instituțional existent, prin înființarea unei structuri care să aibă ca atribuție principală gestionarea datelor din învățământul superior, în general, și a Registrului Matricol Unic al Universităților în particular, concentrând astfel, într-o manieră eficientă, printr-un exercițiu unic, de colectare a datelor, sincronizat cu cel derulat de INS, acțiunile desfășurate în prezent de MEN, CNFIS și de alte organisme centrale care folosesc date pentru îndeplinirea atribuțiilor specifice.

Evoluțiile înregistrate în anul 2013 au redeschis într-un mod cu adevărat imperativ problema volumului și calității informațiilor disponibile la nivelul sistemului de învățământ superior. De aceea, CNFIS a inițiat demersurile privind propunerea unui set consistent și reprezentativ de indicatori de calitate pentru domeniile de învățământ din universitățile românești și s-a implicat, în același timp, și în activitățile proiectului *Politici publice fundamentate în învățământul superior: o premisă necesară pentru dezvoltarea României*, realizat în cadrul Programului Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative. Astfel, CNFIS a fost, alături de INS și MEN, una dintre principalele instituții centrale care au furnizat detalii privind fluxurile informaționale din învățământul superior românesc. Aceste informații colectate prin intermediul unui formular extrem de complex, conținând șapte categorii de întrebări ce au urmărit aspecte complementare, au fost integrate într-un raport național care a oferit decidenților o valoroasă imagine de ansamblu asupra fluxurilor informaționale din învățământ superior. Rezultatele prezentate în raport au constituit pentru experți punctul de plecare pentru proiectarea unei platforme informatice dedicate, care urmează să asigure o colectare periodică centralizată a principalelor date statistice pentru învățământul superior. Odată funcțională și alimentată cu date, aceasta ar putea constitui în viitor spațiul în care vor fi definiți indicatorii utilizați pentru evaluările în vederea ierarhizării și clasificării sau alți indicatori calitativi specifici pentru metodologiile de finanțare sau de evaluare a programelor de studii, în vederea acreditării acestora.

Până la implementarea platformei unice, CNFIS a propus aplicarea unora dintre concluziile și recomandările raportului, privind modificarea calendarului și a metodologiei de colectare a datelor statistice de la nivelul universităților, începând chiar cu anul 2014. Propunerea vizează existența unei singure etape de raportare de către universități a datelor privind studenții și personalul didactic, având ca dată de referință tot 1 octombrie, dar desfășurată efectiv după 15 noiembrie. Aceasta ar permite armonizarea fluxului de colectare a datelor de către CNFIS-MEN cu cel al colectării paralele, realizate de INS. Termenul pentru raportarea comună a fost ales a fi în jurul datei de 15 noiembrie, atât pentru a permite universităților să-și clarifice situațiile interne privind înscrierile studenților pentru fiecare an de studiu și ciclu de studiu, cât și pentru a asigura instituțiilor centrale informațiile necesare pentru derularea activităților specifice în termenele prestabilite. Implicațiile previzibile ale acestei propuneri ar fi nu doar eliminarea raportărilor multiple de date similare, și deci diminuarea sensibilă a eforturilor implicate de acestea la nivelul universităților, ci și o creștere semnificativă a acurateței informațiilor utilizate pentru aplicarea metodologiei de finanțare a învățământului superior.

A doua propunere a CNFIS pentru îmbunătățirea procesului de colectare se referă la datele primare nominale, care oferă informațiile fundamentale pentru aplicarea metodologiilor de finanțare și care sunt cele mai relevante pentru evaluarea rezultatelor procesului educativ. Suplimentar față de anul trecut, această propunere are un caracter mai concret, fiind integrată în proiectul *Politici bazate pe evidențe și impactul asupra pieței forței de muncă*, ce urmează să fie implementat în cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane pe parcursul a 18 luni, în perioada 2014-2015. Astfel, până la înființarea unei structuri care să aibă ca atribuție principală gestionarea datelor din învățământul superior și a Registrului Matricol Unic al Universităților în particular, propusă de CNFIS în 2012, funcționarea Registrului Matricol al Universităților din Romania (RMUR) ar putea fi asigurată de echipa de management a acestui proiect structural, printre activitățile propuse fiind consolidarea unei baze de date în care să fie înregistrați toți studenții universităților de stat sau particulare din Romania și integrarea unor funcționalități de interoperabilitate cu celelalte sisteme de gestiune din domeniu. În acest sens, gestiunea integrată a datelor privind studenții din sistemul de învățământ superior urmează să se face prin operaționalizarea RMUR, pornind de la rezultatele obținute în cadrul proiectului „Registrul Matricol Unic” și apoi prin extinderea efectivă a acestora pentru toți anii universitari și pentru toate ciclurile de studii. Din punct de vedere practic, propunerea detaliază toate activitățile necesare, începând cu preluarea aplicației informatice RMU și a echipamentelor achiziționate pentru aceasta și utilizarea suportului de specialitate din partea dezvoltatorului sistemului RMU, urmate de actualizarea conținutului nomenclatoarelor implementate prin proiectul RMU și până la susținerea financiară și instituțională pentru continuarea activităților în vederea încărcării în RMU a datelor studenților înmatriculați. În paralel, sunt propuse și activități necesare pentru fructificarea rezultatelor și experienței acumulate prin intermediul altui proiect structural coordonat de CNFIS, „Absolvenții și Piața Muncii”, și pentru utilizarea acestora în vederea

dezvoltării unui sistem informatic ce va facilita accesul securizat la instrumente pentru realizarea de studii de monitorizare a studenților și absolvenților. Obiectivele urmărite prin această componentă vizează întărirea relației universităților cu studenții și absolvenții, precum și analiza corelației dintre oferta educațională și cerințele pieței muncii.

Concluzii

O primă concluzie, evidențiată atât de evoluțiile din ultimii ani, cât și de comparațiile internaționale, se referă la agravarea subfinanțării cronice a sistemului de învățământ superior din România. Deși în anul 2013 finanțarea de la buget a învățământului superior a sporit în termeni nominali, creșterea a fost mai mică decât inflația și cu totul insuficientă în raport cu nevoile/obligațiile financiare ale universităților. Mai grav încă, veniturile obținute de universități din surse extra-bugetare au fost limitate de scăderea numărului studenților cu taxă, ceea ce a făcut ca instituțiile de învățământ superior de stat să depindă într-o mare măsură de alocațiile de la bugetul de stat. Incertitudinile și volumul pe ansamblu insuficient al finanțării afectează negativ calitatea învățământului superior și competitivitatea universităților din România pe termen mediu și lung, subminând șansele de dezvoltare durabilă a societății românești în secolul XXI. De aceea, este important ca întărirea și perfecționarea mecanismelor pentru valorificarea corectă și eficientă a resurselor existente să fie însoțită de stabilirea la nivel național a unei strategii coerente și a unui set de priorități pentru dezvoltarea pe termen lung a sistemului învățământului superior din România.

În strădania sa de a sprijini Ministerul Educației Naționale în elaborarea și implementarea politicilor privind finanțarea instituțiilor de învățământ superior, CNFIS a elaborat, pe de o parte, o metodologie coerentă de finanțare pe anul 2014 și, pe de altă parte, un set de propuneri care vizează adoptarea și implementarea unor politici și mecanisme instituționale diferite de cele actuale, dar pe care Consiliul le consideră capabile să producă efecte benefice la nivelul sistemului de învățământ superior, într-un orizont de timp de 5-10 ani. Aceste propuneri, care evident vor necesita o dezbatere amplă și analize ex-ante riguroase, precum și integrarea într-o strategie de ansamblu, cu privire la dezvoltarea sistemului universităților din România în perioada următoare, vizează următoarele aspecte:

1. continuarea implementării finanțării studiilor universitare pe bază de granturi multianuale, dimensionate pe baza unor standarde de cost specifice domeniilor de studii, prin extinderea eșalonată a aplicării acestui mecanism de la nivelul studiilor de doctorat la ciclurile de master și licență;
2. creșterea cuantumului finanțării pe student și corelarea numărului de granturi finanțate de la bugetul de stat pentru studiile de licență cu tendințele demografice de la nivel național;
3. sporirea cuantumului și reforma politicilor de alocare a diverselor forme de sprijin material pentru studenți, astfel încât acestea să devină mai eficiente în direcția asigurării echității, referitor la accesul la educația de nivel universitar, și să contribuie la atragerea studenților spre domenii de studii considerate prioritare la nivel național;
4. crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea și finanțarea de la buget a unor forme flexibile de învățământ superior pe întreg parcursul vieții, care să permită adulților acumularea și certificarea unor competențe profesionale constitutive calificărilor de la nivel licență și/sau master, în condiții riguroase de asigurare a calității, garantate de cele mai performante universități din sistem;
5. adoptarea și aplicarea unei politici naționale de alocare prioritară a granturilor de studii pe domenii, și nu doar paușal, la nivel de universități;
6. alocarea pe bază de proiecte a fondului pentru dezvoltare instituțională;
7. optimizarea criteriilor de alocare a finanțării suplimentare, pornind de la performanța diferitelor instituții de învățământ superior în diversele domenii de studii și/sau ramuri de știință;
8. diversificarea surselor de finanțare a instituțiilor de învățământ superior;
9. creșterea acurateții bazei informaționale referitoare la sistemul de învățământ superior din România.

Anexe

TABELUL A.1 — FINANȚAREA PRIN GRANTURI A STUDENȚILOR DOCTORANZI ÎNMATRICULAȚI ÎNCEPÂND CU ANUL 2011-2012 (*fundamentarea grantului anual pentru doctorat*)

	Categoriile de cheltuieli	Domeniul de finanțare			
		D1	D2	D3, D4	
1	Bursa studentului doctorand anI/anII/anIII	851/915/1220	851/915/1220	851/915/1220	Cuantumul bursei individuale
2	Salarizarea conducătorului de doctorat	4.000	4.000	4.000	
3	Salarizarea membrilor comisiei de îndrumare	900	900	900	Costurile pentru programul de studii avansate
4	Program de pregătire bazat pe studii avansate	2.500	2.500	2.500	
5	Program de pregătire suplimentar	600	600	600	
6	Fonduri pentru cercetare	4.000	7.000	9.600	Costurile pentru programul de cercetare
7	Regia școlii doctorale - 25%	3.000	3.750	4.400	
	TOTAL GRANT (fără bursă)	15.000	18.750	22.000	

Sursa: CNFIS, Anexa 2 a propunerii⁴¹ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2014.

⁴¹ Ibidem.

TABELUL A.2 — REPARTIZAREA FINANȚĂRII INSTITUȚIONALE PE CICLURI DE STUDII ȘI SUBCATEGORII DE FINANȚARE, PENTRU ANUL 2013, ȘI PROPUNEREA PENTRU ANUL 2014

Cicluri de studii / subcategoriile de finanțare		TOTAL Finanțare instituțională	Finanțarea pentru Situații speciale (FSS)	Finanțarea granturilor doctorale	Finanțarea de bază (FB) (fără granturi doctorale)	Finanțarea suplimentară (FS sau FSE) (fără granturi doctorale)	Finanțarea pentru dezvoltare instituțională (FDI) /(+Finanțarea suplimentară la nivel local (FSL))	Ponderi cicluri de studii	Pondere FS din FB
2014 (propunere CNFIS - metodologie 2014)	TOTAL	1.771.064.000	35.421.000	155.929.000	1.145.292.659	418.624.212	15.797.140	1.771.064.000	32,17%
	Structură componente		2,00%	8,80%	64,67%	23,64%	0,89%		
	Structură componente (fără FSS și granturi)				72,50%	26,50%	1,00%		
	Licență (inclusiv alte forme*)	931.706.331			685.303.910	246.402.421		52,61%	
	din care Master (inclusiv Rezidențiat)	625.218.606			454.904.562	170.314.044		35,30%	
	Doctorat (inclusiv granturi doctorale)	162.920.934		155.929.000	5.084.187	1.907.747		9,20%	
2013 (final)	TOTAL	1.739.905.000	34.798.000	141.451.737	1.149.286.618	390.913.816	23.454.829	1.739.905.000	30,29%
	Structură componente		2,00%	8,13%	66,05%	22,47%	1,35%		
	Structură componente (fără FSS și granturi)				73,50%	25,00%	1,50%		
	Licență (inclusiv alte forme*)	877.627.122			658.137.137	219.489.985		50,44%	
	din care Master (inclusiv Rezidențiat)	593.946.791			440.279.902	153.666.889		34,14%	
	Doctorat (inclusiv granturi doctorale)	210.078.258		141.451.737	50.869.579	17.756.942		12,07%	

Sursa: CNFIS.

TABELUL A.3 — LISTA FORMELOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT CU COEFICIENȚII DE ECHIVALARE CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2011/2012

Nr. crt.	Ciclul și forma de învățământ	Coeficient de echivalare
I. Studii universitare de licență		
1	Studii în limba română ⁽¹⁾	1,00
2	Studii în limba maghiară – ca limbă maternă	2,00
3	Studii în limba germană – ca limbă maternă	2,50
4.1	Studii integral în limbi de mare circulație internațională ⁽²⁾	1,50
4.2	Studii desfășurate parțial în limbi de mare circulație internațională și în limba română	1,25
5.1	Studii integral în limbi de circulație restrânsă	2,00
5.2	Studii desfășurate parțial în limbi de circulație restrânsă și în limba română	1,50
6	Studii desfășurate în cadrul extensiilor universitare – în afara țării	2,50
7	Studii universitare cu frecvență redusă	0,25
8	Studii universitare – învățământ seral	0,80
II. Studii universitare de master⁽³⁾		
9	Studii de master în limba română ⁽¹⁾	2,00
10	Studii de master în limbi de circulație internațională	3,00
11	Studii de master desfășurate în cadrul extensiilor universitare – în afara țării	3,00
12	Studii de master în limbile minorităților naționale ⁽⁴⁾	3,00
III. Studii universitare de doctorat		
12.a	Studii universitare de doctorat cu frecvență (cu excepția domeniilor tehnic, agronomic, științe* ¹) și medicină)	3,00
12.b	Studii universitare de doctorat cu frecvență (în domeniile tehnic, agronomic, științe și medicină)	4,00
IV. Alte forme de pregătire		
13	Stagiu de rezidențiat	1,20
14	Pregătire preliminară pentru studenți străini (an pregătitor)	1,25
15	Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul Preuniversitar	0,40
16	Pregătire pedagogică suplimentară (seminar pedagogic)	0,16

Sursa: CNFIS, Anexa 3 a propunerii⁴² CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2014.

Note:

*) Informatica, geografie, geologie, fizica, matematica, chimie, biologie.

⁽¹⁾ Coeficientul se aplică și studenților înscriși la forma „Studii desfășurate în afara localității de rezidență a universității” de la ciclul universitar de licență.

⁽²⁾ Pentru domeniul medicină, studiile în limbi moderne, pentru ultimii 3 ani (clinici), care se desfășoară în limba română, se utilizează coeficientul de echivalare de la studii în limba română.

⁽³⁾ La forma de master de un an și jumătate, pentru anul 2 cu un semestru se consideră coeficientul de echivalare corespunzător numai pentru un semestru.

⁽⁴⁾ Coeficientul se aplică studenților înscriși la „Studii de master în limba germană (limbă maternă)” și „Studii de master în limba maghiară (limbă maternă)” de la ciclul universitar de master.

⁴² Ibidem.

TABELUL A.4 — LISTA DOMENIILOR DE IERARHIZARE CU COEFICIENȚII DE COST CORESPUNZĂTORI FOLOSIȚI PENTRU FINANȚAREA STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎNTR-UN PROGRAM DE STUDII DE LICENȚĂ SAU DE MASTER ȘI A DOCTORANZILOR ÎNMATRICULAȚI ANTERIOR ANULUI UNIVERSITAR 2011/2012

Domeniul fundamental de ierarhizare (DFI)	Domeniul de ierarhizare (DII)	Coef. Cost
Matematică și științe ale naturii	Matematică	1,65
	Informatică	1,65
	Fizică	1,90
	Chimie	1,90
	Geografie	1,65
	Geologie	1,65
	Științe ale mediului	1,65
Științe ingineresti	Inginerie civilă și instalații	1,75
	Inginerie electrică și energetică	1,75
	Inginerie electronic și telecomunicații	1,75
	Inginerie geologică, Inginerie geodezică	1,75
	Inginerie chimică	1,90
	Mine, petrol și gaze	1,75
	Inginerie aerospațială, autovehicule, transporturi	1,75
	Agronomie, Horticultură, Silvicultură, Inginerie forestieră	1,75
	Biotehnologii	1,75
	Ingineria produselor alimentare	1,75
	Zootehnie	1,75
	Ingineria sistemelor, calculatoare și tehnologia informației	1,75
	Inginerie mecanică	1,75
	Inginerie industrială	1,75
	Mecatronică și robotică	1,75
	Ingineria materialelor	1,75
	Ingineria mediului	1,75
	Inginerie și management	1,75
Inginerie genetică, inginerie de armament, rachete și muniții	1,75	
Științe biologice și biomedicale	Biologie	1,90
	Biochimie	1,90
	Medicină	2,25
	Medicină veterinară	2,25
	Medicină dentară	2,25
	Farmacie	2,25
Științe sociale	Drept	1,00
	Științe administrative	1,00
	Științe ale comunicării	1,00
	Asistență socială	1,00
	Sociologie	1,00
	Științe politice	1,00
	Științe militare, informații și ordine publică	1,00
	Administrarea afacerilor	1,00
	Cibernetică, statistica și informatică economică	1,65
	Contabilitate	1,00
	Economie	1,00
	Finanțe	1,00
	Management	1,00
	Marketing	1,00
Relații economice internaționale	1,00	

Domeniul fundamental de ierarhizare (DFI)	Domeniul de ierarhizare (DII)	Coef. Cost
	Educație fizică și sport	1,86
	Psihologie	1,00
	Științe ale educației	1,00
Științe umaniste și arte	Filologie	1,00
	Filosofie	1,00
	Istorie	1,00
	Teologie	1,00
	Studii culturale	1,00
	Arhitectură și urbanism	2,50
	Arte vizuale (Istoria și teoria artei)	3,00
	Artele spectacolului (Teatru / Film)	5,37 / 7,50
	Muzică (Interpretare muzicală / Muzică (pedagogie muzicală))	5,37 / 3,00

Sursa: CNFIS, Anexa 3 a propunerii⁴³ CNFIS privind metodologia de finanțare pentru anul 2014.

Notă. Toți studenții/participanții din toate universitățile de stat din România, aflați la formele de învățământ speciale (Pregătire preliminară pentru studenți străini, Pregătire psihopedagogică suplimentară, Activități asociate acordării gradelor didactice în învățământul preuniversitar) sunt luați în considerare cu valoarea 1 (unu) a coeficientului de cost.

⁴³ Ibidem.